

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Fuat ifti

Kabuğunun ıbanı

*-İkinci Yeni'nin Kültürleri ya da
İmge Sosyolojisi Oluşturmak-*

“Şiir, kesinliklerin yok olduğu bir ortamda, bir anlama ihtiyacının olduğu bağlam yaratmalı mıdır? Kararsızlıkların ve açmazlıkların anlamının dev biyografisini dermek zorunda mıdır? Şiirin antropoloğu fethedici ve yaratıcı enerjiyi canlı kılabilmek amacıyla trajik zevki işlemeli midir? Şiir, bir düzen, formlar arasında bir bağ, güzellik, sağduyu aracı mıdır? Sorular da anlaşılmıyor değil mi? Sonsuz sayıda olasılığı üzerinde taşıyabilir çağların çürümüş kütlesi altında ezilenlerin coşkulu rızası mıdır şiir? İkinci Yeni hakkında hüküm veren hiçbir yazar bu soruların paradoksal muhasebesi içine girerek kendini kanıtlayacak entelektüel karmaşayı kavramak için uğraşmıyacaktır. Zira İkinci Yeni, kendi anlayışına, dar uzmanlar çemberini aşan bir izleyici kitlesinin de kazandırmıştı Bu okuyucular kendilerine sunulan saflıklar, paradokslar ve provokasyonlar karmaşasını alkışlamayan ve diretilen yavan çorbaya ihtiyacı olmayanlardı. . . ”

ISBN 978-605-60112-7-6

9 786056 011276

15 TL

KABUĞUNUN ÇIBANI

-İKİNCİ YENİ'NİN KÜLTÜRLERİ YA DA İMGE SOSYOLOJİSİ OLUŞTURMAK-

Fuat Çiftçi, günümüz yazar ve şairlerinden. 1970 Kaman doğumlu. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Fransız Dili Eğitimi Ana Bilim Dalı'ndan mezun oldu. Öğretmenlik yapıyor. Şiirleri ve yazıları, *Varlık*, *Hürriyet Gösteri*, *Akatalpa*, *Kitaplık*, *Şiiri Özlüyorum*, *Özgür Edebiyat* vb. dergilerde yayımlandı. *Ağrılı Renk* adlı kitabıyla 2010 *Behçet Aysan Şiir Ödülü*'nü aldı.

Fuat Çiftçi'nin Önceki Kitapları:

Aynada Arbede (Şiir, 2005, Yom Yayınları-
2. Baskı: 2012, Şiiri Özlüyorum Kitaplığı)
Ağrılı Renk (Şiir, 2009, Hayal Yayınları)
Kumaş Atlar (Şiir, 2011, Yasakmeyve Yayınları)
Bağımlılık-Şiir (Deneme, 2008, Şiiri Özlüyorum Kitaplığı)
Hilesiz Vesika (Poetik Denemeler, 2010,
Şiiri Özlüyorum Kitaplığı)
Poetik-A! (Derleme, 2010, Şiiri Özlüyorum Kitaplığı)
Yıllıklar Yıllığı- Şiirimizde 17 Yıl (Derleme, 2010,
Şiiri Özlüyorum Kitaplığı)
Yıllıklar Yıllığı- Şiirimizde 18 Yıl (Derleme, 2011,
Şiiri Özlüyorum Kitaplığı)
Kırklar Atlası (Derleme, 2011, Şiiri Özlüyorum Kitaplığı)
Dikkatin Kemikleri (Günlükler, 2012,
Şiiri Özlüyorum Kitaplığı)

Kabuğunun Çıbanı
-İkinci Yeni'nin Kùltürleri Ya da
İmge Sosyolojisi Oluşturmak-
Fuat Çiftçi

ISBN 978-605-60112-7-6

1. Basım: Nisan 2014

© Fuat Çiftçi- Şiiri Özlüyorum Kitaplığı

Kapak tasarımı: Hüseyin Kadir Çiftçi

Baskı: Ekspres Baskı ve Fot. Hiz. Ltd. Şti.
Serçeönü Mah. Ahmetpaşa Cad. Uğur Plaza No:28/B
Kocasinan / Kayseri

Sertifika No: 20946

Şiiri Özlüyorum Kitaplığı
Karascki Mah. 707. Sok. 7/6
P.K:5 Avanos-Nevşehir
Tel: (0542)4072802

Şiiri Özlüyorum Dergisi ek yayını ve Fuat Çiftçi kendi yayınıdır.

Şiiri Özlüyorum Kitaplığı, Şiiri Özlüyorum Dergisi'nin markasıdır.

FUAT ÇİFTÇİ

Kabuğunun Çıbanı

-İkinci Yeni'nin Kùltürleri ya da
İmge Sosyolojisi Oluşturmak-

İÇİNDEKİLER

Bir Şiir Savunması- Türkiye Ayağı /6	
80'li ve 90'lı Yılların Türk Şiirini Derleyip Toplama Denemesi /18	
2000'li Yıllar Türkiye'si Şiirine Dair Bir Analiz Denemesi / 36	
İkinci Yeni'nin Üzerindeki Tozları Silkelemek / 60	
<i>İ'akir Şair - Zengin Bilgi / 94</i>	
<i>Şiir ve Fuhuş /104</i>	
<i>Şiirin Kafka Anahtarı / 113</i>	
<i>Yeni Baştan Şiir / 119</i>	
<i>Son Karşı Günlükler / 125</i>	
<i>Şiirin Kırk Odalarında / 135</i>	

Bu kitapta yer alan denemelerin tamamı Şiiri Özlüyorum Dergisi'nde yayınlanmıştır. Bu kitabı babam Hüseyin Çiftçi'ye ve annem Şikar Çiftçi'ye adıyorum.

BİR ŞİİR SAVUNMASI- TÜRKİYE AYAĞI

Kırık Pasajlar ve Uyuşmazlıklar -Şiir Böyle Buyurdu!-

31.12.2013, Salı

Şiir, iktidarın uygulanması değildir. Şiiri iktidar pratiğiyle özdeşleştirmek, onu hesaptan düşürmek değil midir?

Toplumculuşma elementinin ya da atomlarının oyununda yer almaz ki şiir! Toplumsal bağın yitirilmesi, onu tamir etme görevinin şairlere düşmesi, günümüzün sloganı değil mi?

Şiir paradoksal bir eylem türü değildir. Şiirin özü uyumsuzluktur. Uyuşmazlık, çıkarların ya da kanıların karşı karşıya gelmesi değildir; şeylerin düzeninin tersyüz oluşudur.

Postmodern bir toplumda şiirin sonunun geldiğinden bahsedilen sosyolojik tema, şiirin dönüşünden dem vuran politist tema, bunların ikisi aynı amaca, şiirin unutuluşuna katkıda bulunuyorlar...

Şiirin sonu ve geri dönüşü toplumsalın bir hâli ile iktidar aygıtının bir hâli arasındaki basit ilişki içerisinde yok etme-

nin birbirini tamamlayan iki tarzıdır. Şiir bir ıssızlaşma deneyimidir. Kendini geçmişin kalıntılarını imha eden şiddet kasırgasına kapılmış halde bulmasının nedeni metafizik denilen genç ihanettir. Şiirin kendi başına hakikatler ürettiğini öne sürmek, onu felsefenin nesnesi yapmaya kalkar. Şiiri uzlaşsal (*consensuelle*) bir yapılandırmanın içine yerleştirmek ahmaklıktır.

Şiir kendini ticaretten ayırmalıdır; ticari tüketimin ikram ve vaatlerinin karşısında o yasaya tabi olmuş zihnin sefaletini ortaya koymalıdır. Şiir, bizi tüketim hayatının uykusundan uyandırmakla görevlidir. Ham ve imlemsiz buradalığın gücü şiir olamaz. Görüntüler dağarcığının medyatik dolaşımına buradalığı savunanlara karşı şiir, görüntü- imgelerin toplumsal ve ticari dolaşım biçimlerini tersinir. Medyatik ve ticari mangalarla araya kocaman mesafe koymaya çağrılı bulur kendini şiir...

Gelecek- selamet düşüncesinin ayrıcalığına dönüştürülmeye çalışılıyor ama saflık fantasmaını reddetmektir şiir... Dilsizleşmiş hayatın kusuru değildir! Hareketsiz bir halkın zamanlarına ve yerlerine folklorik nostalji duymaz şiir.

Mimesis'in geveze seslerini dilsiz anlamın anlatısına zincirleyerek çifte işlem uygulayan şiir değildir... Dizelerin tınısı ile yeni insanlık vaadi arasındaki düğümü görememiş şairin, halkla saf karşılaşmayı selamlanmasına şiir denemez...

Şiir, insanların ortak bir otorite altında toplanmalarının farklı tarzlarını belirleyen özel bir oluşum anlamında kullanılmamalıdır. *Mimesis*'in anlatı içinde zincirlenmesiyle şiir

kazanılmaz. Şiir, mimesisten ve türlerin ayrışmasından koparak, hakikat söylemini sıfırlar. Gerçeğin beslendiği mükemmel mimesis çemberi şiire geçirilemez...

Saklı olanın üretilmesi, şiir bilgisinin yapılanması açısından esas olan poetika işlemi değildir şiir. Dilsiz tanığın otoritesi, sözün yedeğe kaldırılması ve sözün vücudunun yer değiştirmesidir. Dillendirilmeyense mimesistir. Şiir taklit edilemez burcundandır. Mimesisin yalanına bulaşık gevezeliklere şiir denemez!

Makine ustası, demirden bir adam, matbaacı, kitap adam, terzi, şık bir insancığa dönüşmüşse zanaatların ihtişam ve sefaletine şiirin sokulamayacağı bilinmeli... Hurdadan anlam yapmaya olanak veren yapışkan sos, zırvalığın çimentosu, şiir olamaz ki...

Şiirin ne olduğuna dair edebi eleştirel kavgalar “bu ya da şu şiir kitabının bir başyapıt veya önemsiz bir eser, komik ya da ikinci dereceden bir eser, büyük ya da minör eser” saymaktan öteye gitmemiştir.

Şiir, kendini meşrulaştıracıdır, ‘ne’ ise ‘odur’. Geleneksel estetiğin kural ve yordamlarının esaretinden kendini kurtarır. Şiiri, teatral bir kurmacanın bağlamı içinde göremeyiz; bir metnin sınırlarına hapsedemeyiz onu...

Nezakat ve görgü emirlerinin ahlaki düşkünlükle sonuçlanabilecek sürekli baskısı arasında şiiri yerleşik konuma sürüklemek tehlikelidir. Sıradan halkın eşsiz yargı gücü, neyin

okunmaya değer olduğunu onlara her zaman göstereceğinden, şiirin çok okunamaması doğaldır.

şiir, bizi anlayışımızın sınırlarına çağırır; onun amacı, açık ve engebesiz düşünce uzamı inşa etme değildir. şiir, bir yargı kuralının yokluğunda, kendine bir yargıda bulunmaya ağırmayandır!

Ahlaki mutlaklar sistemine itaat talep etmez, boyun eğmeyi sağlamaz. Faşizmin tersidir şiir... şiir, serbest piyasa ya da demokratik hükümet kisvelerine bürünmüş totaliter ekonomi politiğe hizmet etmemizi isteyen boyun eğdirme aracı değil ki...

Kutsalın geçirdiği başkalaşımları, gelenekler, bireyler, kültürler, keyiflerince çeşitlendirirken, şiir, varlığı aşar; köhneleşmiş dogmaların prangasından insanı kurtarır. Metafizik histeri şiire bulaşamaz!

şiir, hiçbir zaman ahiretle ilgili vaadin mesihçi içeriği olmamıştır.

şiiri kolektif hafızanın ortak potasından beslenen kültürel kaideler olarak görmek, zanaatkâr ilhamının etkisi altında aynı modelleri tekrar yaratarak kitsch (ki) aydınlanmasını sağlamak olacaktır. Ki'in 'büyük yığının bir düşük gibi' takılı kalmış ilahi ya da tinsel izleklerle, kurtulmuş şiir yazıldığı sanılmıyor mu? Bitap düşmüş kösnüllüğün ve uysal melankolinin bileşimi olan gizemli dizeler, duru sükûnetle karanlık ve umutsuz okuma anahtarı sunarlar...

Hiçbir şiir, bir nesneyle *o nesne* olarak ilişkiye girmez. Varlığın perdesinin kalkışına, açıklığa yönelir insanı şiir; bilmenin ve perdeliliğin deneyimi değildir! Çağrıcı imgelerle düşgücünü ateşler; hoyrat bir kayıtsızlıktır. Kaydetmez, görünmez kılavuzdur...

Medyatik görüntü, imge akışına direnmeksizin yüzen gösteri toplumunun geri zekâlısına ilişkin basitleştirici bir vizyona denk gelir; oysa şiir, bunların klasik düzenini bozan saf form değerindedir, ortak ölçüsü olmayan tekilliktir...

Yüzyıl şiirinin tüm hayalet ve vampirlerini özetleyen kara bir gölgenin şiirine dönüştüğü görülmüyor mu günümüzde yazılanların? Çatlağını gizlemeyen gündelik ve ticari yaşamın estetize edilmiş formlarını şiir olarak görenler çok olunca, bunu söylemek de bize düşüyor...

Tüm hikâyelerin şiire çözüldüğü bir zamanda, öyküsel yeğniliklerle değiş-tokuş edilmiş imgelerle ‘derin bugün’ün şiiri yazılıyor. Bu, olsa olsa şizofrenik patlamadır. Metaların ve ikizlerinin koyun koyuna geviş getirmesidir...

Şiirin gücünü kaosun üzerine gerili ağlarla tanımlamak da yanlış kanımızca. Patlayıcı deliliğin, uzlaşısız aptallığın birbirine dokunurluğu, şiiri pek ilgilendirmez... Şiir, kaosun gücünü şizofrenik patlamadan ve uzlaşısız uyuşmadan ayırır hep.

Bağdaşmazların buluşması, bir başka ölçüyü benimseten bir başka ortaklığı apaçık kılar. (Öykü- şiir eşleşmesi.) Pop kıskırtmalar çağında öyküden devşirilmiş dizeler fısıldaşma

rüyasında harikalar yaratır ama bu, şiiri örten gerçekliğin dikişsiz elbisesidir. Hegel'in dediği gibi: "Heykeller canlı ruhları tarafından terk edilmiş cesetler şimdi; ilahiler, içinden imanı çekilmiş sözcükler haline geldi." ise içinden imgesi burulmuş güya mesut tecrübelerdir öykü şiirler. Öykünün gen atıkları, şiirimiz hakkında kara sonuçlara ulaştırıyor bizi. Öykü- şiirin mirası sisler üstünde kimi kalıt kırıntılarını yüklenmiş duruyor ama. Derin bir gerekçesi olmayan bir boşluğun saf ürünü olsa olsa öykü-şiirlerdir!

İletişime, betimlemeye, bilgilendirmeye hizmet eden, yani meta ve nakit dolaşımına yarayan ham hâl değildir şiir. Şiir, ne değerli sözcüklerin ve nadir incilerin ambalajıdır ne de bir desenin çizilmesidir. Ne seyirlikler ve hikâyeler ne de dünya şemaları şiirin içindedir... Nesnelerin ve hikâyelerin dekorunu şiire yedirmek onu basitleştirme çabasıdır.

Bugün varolan düzenin eleştirel astarı olmamıştır şiir ama sonun ve geri dönüşün acınası dramaturgisine terk edilmiş görünüyor şimdilerde.

Görme mekânını matematikleştirmek şiirin işi değildir. Optik görüngünün düzenlenmesi olsa olsa perspektifin işidir. Gerçeklikten bir kesit de olamaz şiir...

"Öyle karikatürler vardır ki asıllarına portrelerden fazla benzerler." diyordu Bergson. Bu basiret dolu tespiti şuraya getireceğiz: Geçmişin görkemli şiirlerine ruhunu veren *imaginal* bakış, onun benzerlerinin çölünde kaybolup gitmiştir. Ustasının tıpkısını üreten zanaatçı genç şairler yok muydu?

Şiir, yakışık almayan paçavralara, paramparça pılı pırtıya, kısacası kendi gölgesi haline gelmiş bir uygarlığa maruz bırakılmış görünümünde şimdilerde. Bu altüst oluşların ışığında hayret verici ödüllere boğdurulmuştur kimi şairler. Türk Şiiri, içinden çıkılamaz bir bohça haline getirilmiştir de... Hele de tanrısal logos'un idaresi altında evrensel bir hükümdarlık kurduklarını zanneden dinci şairler, ruhun aklileştirilmesi işinden başka bir şey için çabalamamış gözüküyor. Sanki şiir, tanrı mevcudiyetini gösterebilecek ayrıcalıklı bir tercümanın rolünü çalmalıydı...

Cemaat halindeki şairlerin biraraya gelişini ve rızalarını örgütlemekten ibaretmiş gibi gösteriliyor şiir... *Has-olmayan has*'ın siyaseti dergi mutfaklarında tütedursun, şiir, bir grubun özgül değerlerinin kanıtlanmasıyla ilgilenmez. Bir hesap-dışıdır o. Yarı-taktiksel mantıkla düğümlenmeyendir. Belirlenebilir bir ölçü olmaksızın ölçsüzlüğün de keyfine karışır. Şiir, şairin adaleti değil, kaprisidir ta ki şairinin çarmıha gerilişi oluncaya kadar. Şiirin bizden istediği onunla birlikte eğilmemiz ve rızamız değildir...

Şiir, karşıtlarının geriliminden beslenmiştir. Emek ile haz arasındaki çelişkiyi de kayda geçirmez şiir. İflah olmazcasına hiçbir şeyin gücüne tanıklık yapmaz. Dünyanın çelişkinsini kayda geçiren ötekinin çelişkisinin yerini asla almaz şiir. Kendi uzlaşmaz (*dissensuelle*) tarzında, romaninkinden farklı ve hatta onlara karşıt dile getirişler icat eder şiir.

Ne kışkırtıcı uzlaşmazlık (*dissensus*) mantığıyla ne de birlikte- mevcudiyete tanıklık eden gizem mantığına kayarak bile hareket etmez...

Metanın sıradanlığı ile şiirin sıradışıılığı arasındaki sınırları kaldıran fantastik çiziktirmeler, tatmin nesnesi olmaktan başka neye yarar ki? Şiirin görevi, hayatın yeni mobilyalarını yaratmak değildir; kendi hikâyesini kendi gövdesinde taşıyan hiyerogliflere dönüşmez. Hiçbir projenin, hiçbir iradenin altına girmez. Zamanın tekbiçimli akışını kırarak şeylerin içindeki diyalektik işleyişi bile tersleyerek müze mankeni olmaktan kendini kurtarır şiir!

Şiir, nesnelerin üzerindeki işaretleri okuyarak dünyanın düzeneklerini aralamaya davet eder... Şiir, gizli bir biçimde, iyi örgütlenmiş devletin bir versiyonu değildir; bütünlük ve uyumun paradigması olamaz. Şiir, tükenmesi imkânsız türde yaşamının kendisi olduğunu ilan eder. Doğrudur da.

Sapkın bir bütünselleştirmeye girmeksizin hayatın bütünü'nün onayını savunur ama herşeyi olumlamaz da... Tanrısal duyu merkezi değildir zira kendine kılavuz yıldızı tayin edilmesine tahammül etmez. Kendisini her defasında aşığından “meydana gelme izni”ni kimseden talep etmez...

Şiiri, ilkesi şiirin bastırılması olan devlet pratiğiyle özdeşleştirenler zaten şair değildir. Şiir, artık gemiyi idare etmek ve dalgaya uyum sağlamak sanatıyla bir tutulmamalı...

Anı anına gürültüyle sanala fişkırılmış dizecikler, okurun ruhunun ekranını kaplamış ki, okur, şiir kilitlenmesinin içine düştüğünün farkında değil. Şiirin kesintisiz bozgunluğu değil bu. Daralmış yarınlar oluşturmaktadır olsa olsa. Şiir, yenilmez ölçüler içinde iç çatışmalarına, sanala indirgenemez. Sanalın ütopyalar dünyasının mühürlenmiş tarafına

şiiiri çilingir olamaz ki... Hem, alışkanlığın rehin tuttuğu gölge de değil şiir... Sistem, kan içiyor, para biçiyor. Şair sarhoş. Şiir borsası şişmiş barut fıçısı. Etraf, yüce inanışlar mezarlığı. Bu yenik düzlemde dibe vurmuşların sefalet koşullarını düzeltiyor şiir. Uçurumun kubbesine yaşam içiriyor o!

Şiir, ne çağdaş sanat kalkışımıdır ne de anlatsal bir şakadır. Yerinden oynamış her anlam sahasında, tüm sanat küvetini doldurur. *İnsana ait herşeyi anlama* girişimidir. Tüm sanatların süzülüşünü zorluyor, çoğaltılan imgenin erişilmeyen yerlerin açıp büyük yollar vadeder. Hayalet avının gündelik yaşam kesitlerinden şiir devşirmek, olsa olsa uydu fotoğraflarından kendi çevresini karanlıktan çevirme sevdasıdır. Tekrarın tekrarına ömrü ilişkilendirdi mi, şiirin makarasını kurgusu bitmeyecek körleştirilmiş labirentlerden imgesizlik ağıyor gökyüzüne. Endişe dozundan nem almamış ömrü, şiire toslayamayacağını bilmeli Türk şairi demenin tam da sırası değil mi?

Kendisiyle ilerlemiş gizilgüçleri bilginin pazarında sergileyince, rastlantısal derin bir yaklaşım açtığını savunanlar, imgelemin içine hapsettikleri eski neon ışıklarından yüksek tavanlara vardıklarını sanıyorlar ya, gözlerini sıkı sıkıya yumduklarında, otun, çer çöpün çerçevelerine mıhlanmış duruyorlar ya, metafizik kütlenin kursaklarındaki tahribatin sertliğiyle şiiri karşıladıklarının şenlik fişeklerini eteklerinde yanıstırıyorlar ya... Uzayıp gidiyor çözümsüzlük... Bir nevi vasat liberal ibadeti gibi... Vasatın irin torbasından şatafatlı yaşam görüntüleri şiire varamıyor. Şiir, sefaletin, vasatın gösterimine yatkın değil; ulusal bekçi konumuna düş-

memiştir ve ırkçılığın borcunda pay sahibi olmamıştır. Gündelik yaşam üsluplarını yoğuran dinamik değildir şiir; eksik, kabataslak figür olmamıştır. Ruhçözümüne anahtar olmak için kılını kıpırdatmamıştır; mistik gizil bağlantıların ilişkilendirileceği kapı görevini yapmaz. İnsan-oluş koşulunun çekirdeğine döl olur.

Şiir, hayatın salt olgusal bir dökümü olsaydı, büyük çaplı nedenlere ve sonuçlara yuvarlardı okurunu. Şiir, ne bilimsel ne de siyasi görevdir. Tarihin işini görmez. Zira galiple- rin hikâyelerini, tarihin mağluplarının, dışlanmışlarının hi- kâyelerini dengeleme işi şiirin dışındadır.

Şiiri, sözcüklerin belirsizliğinden, hikâyelerin doğru-yanlış dilinden kurtarıp onda hakikat dili kazandırmaya yönelik çalışmalar hepten yanlıştır. Bilmece değil ki şiir... Şiirde bilgi poetikası vardır demek, şiirde bir bilim kurma tekniği- ni yığmaktır. Bilimin bilişsel otoritesine girmez şiir; şiirin gerçekçi, kesin ve özeleştirel bir bilgi statüsünde olduğu id- diasında bulunmak yanlıştır. Bilimin hesaplamalarına yat- kın değildir. Şiir, kimi zaman keyfilik ve kargaşa yaratabilir.

Şiir, “siyaset biliminin bir dalı, meşru siyasetin çatlakların- da söz olayının üremesi sapkınlığının incelenmesi” haline getirilmek istenmişse de, bu “bilgi poetikası yapılarında bir devrim” yapayım derken, imge çıkartanların romantik ta- rih yazımı olabilir.

Şimdiki zamanın otoritesiyle *söylem-anlatıyı* yığmak, bir söy- lemin bağlandığı ontolojik tarzı imlemek şiir değil ki... Düzyazıya vücut verip ve bu vücudun sesiyle içindeki fır-

tınayı yatıştırmayı amaçlayan şiir yazarları, şiirin güya hikmet dolu doğasını işaret etmektedirler. Tesadüfî öznelleştirmeler çağı yaratılmak isteniyor belki de. Düzyazı şiir paradigması yaratıcıları, zayıf görünüyor... İhtiyaç ve gelenek ne gerektiriyorsa ekiyor, biçiyor, imal ediyor. Bu da şiir olmuyor; hoş ve keyifli okyanusunun yüzeyinde birbirini silen dalgalanmaları şiir olarak mı görecektik? Nesnenin ve bilgi dilinin poetikasını geliştirmekle yükümlü değildir şiir. Birinin, diğerinin güzelliklerinin uzlaştırılabilmesi işi şiire giydirilemez. Sıradan kurmacaların hoşluğundan kendini ayırt eder şiir.

Kanaat bulanıklarına, öykünün ve romanın cazibelerine mahkûm değildir. Önde meşaleyi taşıyandır. “Fikrin bağlanamadığı sözcüklerin hastalığı” betimlemesi metafiziğin yaygarasıdır. Suçluluk karinelerinin demokratik mutabakatça silinmiş olduğu açıktır. Metafizik hayaletlerini uyandırma işi şiirin değildir. Hayvan öldürme *kudurganlığı* ve hayvan hakları *metafiziği* arasındaki külliyattan, cehaletin kuramcıları dem alırken feodalite soyluluğuna (!) soyunmuşların toplumsalı hiçe bükerek, toplumcu gerçekçi diye “gibi-olan şey” uydurdukları ortadadır. Şiir, “gibi-olmayan-dır.”. Gelenekler ön cephesinin, izleklerdeki göçükleri maskeleyesi, kendi örümceklerini gizlemek için orada bulunduğu kanıtı aslında. Gelenek ak fistanlarının tutanaklarının anlamını hissedilir kılmak, şiiri ilgilendirmez ki.

Dilin ticaret ve bürokrasi tarafından kâğıtsız incelikte kuşanıldığı şiir dünyasını reddeder bu yazı. Şiirin söylem ve iktidarın kesişiminde doğmayacağı bilinmelidir. Her ne aygıtı olursa olsun, onların steril envanterinde uflanmaya

başlamış mantığın emrine girmez şiir. Şiirin bilimini yapamazsınız. *İtaatsiz ayrıntıların idare edilemez kalabalığı* olarak görebiliriz şiiri... Şiir, gelenek ve deneyim gibi hem değer deposu, hem de şiddet ve baskı araçlarına bel vermez.

Kesinlikleri çökerten, varlığın temellerini sarsan bir şiir... “Derinliği unut: yüzeyde düşün.” sözüne tokat olan şiir... Ne bir sunak, ne bir haç, ne bir kutsal kitap, ne de bir mezhep... Ne işbirlikçi görme yetisi, ne doğulu, ne batılı, ne çizgilerin belirginliği, ne körlüğün ve hareketsizliğin bakışı, ne de gizli bir mazoşizm türü... Tanımlanamaz bir şiir! Sınırların tanımlanmasıyla okunaklı kılınan bir uzam haline gelmemiş şiir! Tenimizin özenle sakladığı damarda: Dilin içinde buyruk şiir! Rahatsız eden, suç işleyen şiir! *Hayır* diyen bir şiir! Felsefi ahlâkı kabullenmeyen, metafizik düşünce nevrozlarını üretmeyen, asla *şeye* dönüştürülmeyen şiir! Bilgisiz şiir! “Evren formüle doğru değil, şiire gitmekte” der Cioran. Formül olmayan şiir! “*Düş fabrikalarında siyasal ve sosyal bakımından gereksinim duydukları düşleri üretmesi için*” şairlerin sulandırmayacağı şiir! Sanal uygulamalı dönüşümleri, tüm güç dengelerini, mutlakçı savları, kısacası kaba ve açıkça yetersiz göstergeleri altüst eden bir şiir! Bu, burada bitmez ki...

80'LI VE 90'LI YILLARIN TÜRK ŞİİRİNİ DERLEYİP TOPLAMA DENEMESİ

Gerçekliğin tesadüfi fragmanları, ele avuca sığmaz ama geçici ve keyfi olarak, yalın ve yüzeysel dışavurumlar değil midir? Otomatik fetiş, kendine genişleyen değer... Yoğun algısal devingenlik, açıkça çizilmiş sınırların pekiştirilmesi midir? Ayarlanmamış aynılığın keşfine doğru yol alırken, ayrımın bulanıklaştırılmasını, hemen çizilmemiş şiirin uzamının haritalandıran olası formlarını, imgenin felç edilmesi rüyalarından arındırarak gösterme çalışmasına girebilmenin boğucu etkisini aşmışızdır. Aralıkların farklılaştırılmasına ve azaltılmasına kadar gitmek için kolları sıvamanın vaktidir!

Yalınlığın bütün korkunç hastalık ve zaaflarını taşıyan gerçeklik dünyası, kültürel bolşevizmin izlerini taşır. Şiirin bir nevi fantezi oyununa dönüşmesi sağlanır böylelikle. Şimdinin toplumsal gerçekliğini bilimsel bilinç düzeyine yöneltsek ne olacaktı ki? *İnsanların nihai bir amaçsızlık, bunun sonucunda da hayata topyekûn hükmedecek bir idealsizlik karşısında hissettiği boşluğu* 80'li yıllarda aniden ortaya çıkan toplumsal adalet fikri doldurmuştur. Bu fikrin estetik bir karaktere bürünerek şiire girmesi sağlanmıştır. Geçip giden an'ın res-

samı kimi şairler, sabit içeriği, bireysel hayatın derin akışları arasında mevcut ilişkilerin sunumuna malzeme olarak kullanıyorlardı. Önceden tasarlanmış imkânın şiirleri yazıldı 80'li yıllarda. Saf anın şiirsel olarak zamandan bağımsızlığının keşfidir 80'li yılların şairlerinin başardığı şey. Bu deneyimin atmosferi, koşulsuz şimdiliktir. Kısaca bu deneyim, hayatı gelip geçici şeylerin içeriğiyle karşılaştırıldığında, çoğunlukla önemsiz kalan yoğunlukta kendini gösterir.

80'li yılların şiiri, *Garipçilerle* öteden beri hastalık belirtileri göstermiş, gelgitli, çarpıntılı bir ilişki sürdürüyordu. Şiiri, Garip şiirinin gözetimi altında tutan, onun öznel çoraklığından çıkaramayan şairler türedi. Bu yılların şiiri dilin bedenine sunulmuş düşünmenin fiili varoluşu değildi. Düşünmenin düşünülmesini sağlayan şiirler çok azdır. Bir tür *mimesist* yazılanlar; indirgenemez oyunlar ile *mimesis*in aldatıcı bileşimi şiirler söz konusu... Sınırlandırılmamış aydınlığın görüş alanımızda tutulmasını sağlamıştır bu yılların şiirleri...

Bunaltıcı ve yabancı, problemlili bir uyumsuzluk, metafizikten zincirlerle 80'li yılların şiirine giydirilmişti. Kutsalın hayaletlerini şiir gibi okumalıydık. Tekrarın dipsizliğine itilen şiir, metafiziksel, ekstra metinsel mevcudiyetin varlığına kanıt olarak gösteriliyordu. Teolojik nitelikten dahi yoksun şiirimsiler, bir şekilde dilin yerinden edilmişliğinden başka bir şey olarak gözükmemektedir. Metafizik, yoksunlaştırmayı kutlamak, geçici biçimciliğin kabartmalarındaki görsel dikkatimizi vahşi resimsel anlatımlara yığmak değil midir? Kurbanın acısıyla özdeşleşen gizli bir *mağuşizm* türü değil miydi metafizik? Şiddetin öyküsel tasvirlerin sersemletici

bir heterojeniyile karakterize eden şiirler yazılıyordu 80’li yıllarda...

Yerel hakikat figürü şiirler, dilin boy göstertişiyle zorlanmışlardır. 80’li yılların şiiri, açık şiirin şiiridir; bir meta-şiirdir. *Kof sesin hükümsüz biblosu* gibi durmaktadırlar. Adlandırılmayanı zorlamayan öznel bir aşırılık, yani dünyanın ve nesnenin vıcık vıcık birbirine geçirilmesi söz konusuydu. Betimlemelerle, dışavurumlarla sanki dünyanın duygulu resimleri oluşturuluyordu. Dünyanın ve şairin duygular koleksiyonu olarak adlandırılabilir 80’li yılların şiiri. Somutlamaların sözlü havalanışı, şiirin öznesinin radikal adlılığı ve an’ın baskısı, şairleri işportacı konumuna sürüklemiş, sancılarını veya manevi neşenin soytarısı olarak kurulmuştur çoğu şiirler. Dünya bağlarının tutsağı haline evrilmiştir şiir... Titiz bir bakışın, ardında baskının bilinen mekanığını bulacağı aceleci izlenimlerin şiiri yazılıyordu bu yıllarda denebilir.

80’li yılların şiiri ayartmaya ya da telkinde bulunmaya çalışır. Düzenleniş karmaşık da olsa, daima sımsıkı ve yoğun bir biçimde kendi kendisinin hakikatidir. Ele avuca sığmayan acılı başkalık olarak, parçalanmaya maruz kalan bu yılların şiirini anlaşılır yerin olanaklı imgelerinden biri olarak da görebiliriz.

80’li yılların şiirine aşırı şekilde ruh sürülmüştür. Şiirden geriye aşırı miktarda bilgi, anlam ve tinsel veri kaldığı söylenebilir. Beden peşinden koşan ruhların şiirleri bu yıllarda stok edilmiştir. Muzaffer ya da depresif bakış açılarıyla yazılan şiirler, ahlaki ve kültürel depresyon yaratmıştır. Bü-

yüme ve gelişmeden çok hastalıklı büyüme ve doygunluk söz konusudur. Yığılma ve bolluk giderek büyüyen başıbozukluğun işaretleriydi.

Şiir teatral etkiye boyun eğmiş midir? Şiir tiyatronun bednine kaydedilmiş olanaklılığı imler mi? 80’li yıllarda sanki şiir tiyatronun öbür yüzüydü. Zira tiyatro o yıllarda devletin ve siyasetin, diğer yandan şiirin çocuğu gibiydi. Tiyatro bir düzenleme, bir aranjmandır ama şiir hiç de böyle değildir. Tiyatro karmakarışık yaşamı okunaklı kılmaktı. 80’li yılların şiirlerini art arda koyduğunuzda yaşamı okunaklı kıldığı açıkça görülecektir. Siyasal ve toplumsal iktidarlarının coşkun ya da ölgün figürleriydi sanki şiir... Entrika ya da felaket kılığındaki şiirler, bu yıllardaki arzunun fallik dolaşımının oyunu gibiydi denebilir. Şiirdeki *tiyatro-fikir* anlık deneyimleri su yüzüne çıkartmaz mıydı? 80’li yılların şiiri ardından meçhul izler bırakmışsa, biraz da anlık deneyimlerle yazılmış olmasındandır.

Görünür sonsuzluğu incelikli betimlemeye teslim etmiş romanesk düzyazılardı bu yıllarda şiir. Şiir ve şair birbirini ortadan kaldırıyordu sanki ortakalanlar yoksa bir tür varoluş şaşkınlığı mıydı? Şiir tabii öyküyü anlatmaktan (*ölümcül romanesk katışıklık*) başka ne yapıyordu ki 80’li yıllarda? Ender görüldüğü bu yüzdendir. Alçalmanın büründüğü çehre olma tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır şiir; düzyazıyı felsefeye teyelleyip bunları şiir diye yutturanların suçudur bu...

İçsel düzyazıyı şiirmiş gibi algılamak bu yılların handikaplarıydı galiba. Şiir, anlatıyı düzyasısız biçimde şiirin kuşkusu-na maruz bırakıyordu; güçlü bir yerel düzyazıcılık şiirin

merkezi gibi gösteriliyordu. Saf ve basit yokoluşa itiliyordu şiir. Öyküleme ve şaka sanki özel iksirle besleniyor ve dilin aralık durduğu yerde şiirler fışkırtılıyordu 80’li yıllarda...

Herkese açık referanslar dünyasındaki ‘nesnel’ bir düzenin araştırılması gibi algılanıyordu şiir. Özneciliğe kayış ve onun kendini belirleme özgürlüğüyle sahiciliğin karışımı bir şiir söz konusuydu. Benlik-merkezli doyum ideolojilerinin baskın hale getirdiği öznelci önyargılar, şiirde kişiselliğin karanlık alanını genişletiyordu. Ucuz ve bayağı bir sahicilik etiği görüşü sürdürülmek isteniyordu 80’li yılların şiirinde.

Hakiki birçokluk, boşluk ve sonsuzluk felsefesinin ürünüdürler 80’li yılların şiirleri. Radikal bir çöküşün saptanmasından doğmuştur. 80’li yılların şiirinin çıkış noktası çıplak yerdir, yokluktur, döneme uygun gözden kayboluştur. Dili boşluktan hareketle, kendi acizliğinden hareketle canlandırmaya zorlayan şairler, kesif bir efendi rolünde kendilerini peyda etmişlerdir. İçkin ve istenir cinsten bir ortak yazgı arzusu değil midir bu? Devletin polisiye gücüyle öznenin titremesinin durağan biçimde kaynaştığı şiirler yazılmıştır bu yıllarda desek doğru olur. İntihara sürükleyen narsisizm bu gösteride yüceltilmiştir. Kaybolma ve görünür olma risklerinin bilmecelerine mi dönüştürülmek istenmiştir şiir? Hem anlamlı, hem de kişisel ölümlerden daha önemli ölüm riski mi taşıyordu 80’li yılların şiirleri?

İslami şiir- Müslüman şairler tartışmaları, 80’li yıllarda revaçtaydı. İslami inançlardan, İslami yaşam biçimine giydiren şiir sanki insana ‘mutlak bir ayrıcalık’ vermekteydi. On-

tolojik sorgulamalar, insani varoluşun İslami sorgulama düzlemlerinden geçirilmesiyle ifşa edilmeliydi gibi sonuçlar doğuran anlayışlarla şiirler yazıldı. Şiir epistemolojik ve İslami mutasyon mu geçiriyordu? Radikal değişim imkânının derinliklerini görmemizi sağlamış mıdır İslami denilen şiirler? İktidara ve bunun işleyişine katkısı olmuştur diyebileceğiz sadece...

Türk öykücülüğünde en büyük atılımı şairler yapmıştır. Günümüzde yazılan şiirlerin çoğu anlatımcı şiirlerdir; bu şiirleri yazarlar da birer öykücüdürler. 80'li yıllarda şairler sanki modern fresklerin duvarına fazilet ya da kibirle ilgili hikâyeler yazıyordu. Modern fresk afiştı ve afişin yeri sokaktı. Ömrü beşyüz yıl değil, iki haftaydı; yerine başkaları gelecekti.

12 Eylül kıyımından sonra yeni hayat biçimleri, yeni yaratıları doğurdu diyemeyiz. Bir uçurumun hemen kıyısında durduğunu düşünmüş şairler, nihai bir krize dalmış, ümitsiz, gözlerini dört açmış şekilde görüldü. Yazılanlar kaçınılmaz bir şekilde yeni görünse de, gelgelelim modernliğin hiyeroglifine tesadüfi imgeleri yığınca mitik yeraltı rüyaları ile bireyselliğin yoksullaşması arasında şiirler geldi gitti denebilir.

Önemsiz yüzeysel dışavurumları, toplumun arka bahçelerinde saklı olan şeyleri ortaya çıkaramamıştı. Birey için yarı özerk yaratıcılık âleminde, kaçışın mümkün olamayacağını savunabiliriz. 80'li yılların şiiri kaçış şiiri değildi. Bir fantezi ve yanılsama dünyası kurulmuş bireysel yaşantıyla somut deneyim arasında diyalektik bir unutmaya itilmiştir şiir.

80'li yılların şiiri, donmuş huzursuzluk imgesi sunar. Dönemin alametifarikası şiire enerji olarak tezahür etmişse de, yeni olanın hep-aynı olana karşıtlığı dillendirilmiştir. Görsel dünyanın fizyonomik veçheleri, teknoloji-büyü arasında şiirde değişkenlik yaratıyor gibi görünse de, bu Dada gevezeliğine ancak giriş olabilirdi. DeneySEL şiirler, siyasi olarak eğitilmiş göz gibi aktarıldıysa da, süpürülmüş, boş bir pist görünümünden ileri gidememiştir. Simgeleri zaman zaman barikattan ibaret şiirler, kolektifliğin yurduydı. Dışarısının bulunmadığı yapılar, *flâneur* trafiğinin hükmettiği sokaklarda örtük mitoloji deposuna dönüşmüştü. Şiir, barikat labirentinde daha da gizli bir labirenti simgeliyordu.

80'li yıllarda, bir çırpıda modernlik imgesinin dışarı atıldığı boş biçimler panorama edebiyatına dönüştürüldü. Toplumsal gelişmelerin büyük yönelimleri hâlâ aynıydı. Bu yıllarda şiir âleminin şemasının yapbozlar gibi olduğunu psikanaliz keşfetmiştir diye düşünebiliriz.

80'li yıllarda, şiir ağacının nihai maskesi *kitsch* (kiç) değil miydi? Dış dünyadaki olayları dağıtan bir örümcek ağına yakalanmış şair, *kurumuş böcek gövdeleri gibi* orada asılı kalmıştı. Şiir, kiç olanı, peşindekilerden koruyan sığınak gibiydi. Kiç, şiirlerin kıvrımlı menderesleri arasında dalgalanıp duruyordu. Bu yılların şiirleri bir elektrik birikintisine dalıyormuş gibi, kiçe dalmaktan kendini alamıyordu...

90'lı yıllardaki karşılıklı ihtiyatlılık ve kayıtsızlık, bireyin bağımsızlığı üzerindeki etkisini epey hissettirdi. İzlenimciliğe dayalı hayat tarzı, metropolde faydalı bir temel bulur kendine: Şiir. İzlenimciliğe dayalı hayatı açıklamak için şiir uy-

gundu. 90'lı yılların şairleri, ürettikleri şiirlerin tek yönlülüğünü ve tekdüzeliğini, heterojen izlenimlerin üst üste binmesiyle, duygularda gitgide hızlı ve renkli değişimler olmasıyla telafi etmeyi arzuluyormuş gibi göründüler. Gelip geçici, uçucu olanın diyalektiği gibi okunabilir bu şiirler.

90'lı yılların şiiri, aslında boş ve yıpranmış idealizme saldırmış ama bunu aşmaktan ziyade bu idealizm içinde kaybetmiştir kendini. Bu şiirlerin, radikal bir tek-tarafılıkla ve estetik bir kırılmayla medenileştirilmiş toplum fikrini stilize ederek vücut bulması, bilinçli bileşim olmayıp tesadüfi yaratımlardır. Mekânsal imgenin hiyeroglifi deşifre edilirse, orada toplumsal gerçekliğin temeli kendini gösterir anlayışı hâkimdi. Şeyleşmiş dünyaya alegorik anlam kazandırmak için gelip geçicilik dininin hakiki şiirleri (mabetleri) oluşturuldu.

90'lı yılların şiiri aslında boş ve yıpranmış idealizme saldırmış ama bunu aşmaktan ziyade bir kez daha bu idealizm içinde kaybetmiştir kendini. Tükenmiş bir idealizm ruhu ve metafiziğini bu yılların şairlerinin ele almış olması düşündürücüdür. Yüzeysel imgeleri metaforik olarak deşifre etmek için şairler büyük emek harcadılar. Buradaki niyetleri, 'dilsiz' ve 'bilinçdışı' görüngüleri doğalmış gibi görünen şeyleşmelerinden kurtarmak, aydınlatmak, onları canlı bırakmaktır. Sıradan insanları temsil eden imge doğaçlama bir mozaiktir...

Gündelik hayatın sinirliliğiyle ve toplumsal bunalımla ilişkisi bulunan olayların gerçek durumuna ilişkin semptomlardı yazılanlar.

90'lı yılların şiiri, *dünya anlamlı sürekliliğin* yerini alan küçük rastlantısal olayların akışından ibarettir. Şiirlerdeki mimari kamuflej imge hacimlerinin güçlendirilmesini sağlamıyor, onların silinmesini mümkün kılıyordu. Derinlik yüzeyde saklanmıştır. Şiirlerin fotografik etkisine bakıldığında onların ne kadar bütünlük içinde, ne kadar ölçülü yalın ve güzel olduğu görülecektir ama bunlar içsel yüzeyliliği görmemize engel değildir. Modern hayatın bütün bu fotoğrafları, modern ruh hali yaratmıyordu. Sanki şiir fabrikalarında, *şair-mimarlar* imge inşa etmeye karar vermişler de şiiri bir uçak gibi aynı yapısal yöntemlerle, desteklerle oluşturacaklardı. İmgeyi evcilleştiren görüntüleri seçerek şiir yazılabileceğinin kanıtını etrafa saçıyorlardı bu *şair-mimarlar*. Endüstrileşmiş gündelik hayatta bir kültür teorisine varma projeleriydi 90'lı yılların şiirleri... İmgenin huzursuz statüsü böyle sağlanıyordu kanımızca...

90'lı yıllarda şu anlayış hâkimdi: Şiir dışarıya bir şey söylemek zorunda değildir; tersine, bütün zenginliğiyle içeride apaçık olmalıdır. 90'lı yılların şiiri, içerisi ile dışarı arasında farklılık tesis etmekteydi. Metropoliten varlığın mahrem hayatı ile sosyal hayatı arasındaki yarılmayı yansıtıyordu şairler. Bu dogmatik içerisi-dışarısının ayrımının altını 90'lı yılların şairleri oyamamıştır. Şiirdeki iç mekânın eklemlenişinin seyirlik doğası değil miydi bu?

Sürekli değişen uyarıların oluşturduğu karmaşanın tehdidi altındaki bireysel benliği bozmadan tutma ve toplumsal mesafeyi koruma yolu olarak şiir görülmüştü ama şairin kendi olağan ortamından kopması, anlık izlenimlerin ve karşılaşmaların müsterekliliği onu şiire vardırıyordu. Şair,

bir türlü modern hayatın en derin sorunları, bireyin, bunalıcı toplumsal güçler, tarihsel miras, dışsal kültür ve yaşam tekniği karşısında kendi varoluşunun özerkliğini koruma talebinde bulunamıyordu. Şiir de, her türlü kişisel hayatı safdışı bırakan kültürün gerçek arenası değildi. Nesnel kültürün aşırı büyüyerek bunalıcı hale gelmesi, kayıtsızlık ve dünyadan bezme tavrı olarak şiire yediriliyordu 90'lı yıllarda. Gündelik dünyanın egzotikliğini, popüler kültürün iletişim araçlarına dayayınca, şairlerin içsel yaşamı üzerine inşa edilmiş boş alanları şiir dolduruyordu. Gündelik dünya içinde eriyip gitmek için duyduğu delice isteklerin şiirini yazıyordu 90'lı yılların şairleri. Yalnızca diğer insanlarla kurulan yakın temasın, onların eylemlerini ve hayatlarını paylaşmanın şiirde kurtuluş sağlayacağı sanılıyordu. İnsanlar bireysellik potansiyellerini gerçekleştirmekten aciz bir sistem içine tıkalıp kalmıştı ama uğruna mücadele edilen hedef, içsel bakıştan kaçıp gitmişti, şiir de... Gerçekliğin özerk doğasının keşfi de değildi hem şiir...

Bunalım işaretleri, batmış bir geminin, dümdüz yüzey üzerindeki direkleri gibi görünüyordu şiirde. Boşluklarıyla haykırmaı yeğlemişti şair. Arzuların ve bunalımların nesnesi bataklıktaymışçasına serpiliyordu şiire. Ruhun taşkınlık ve canavarlıklarını sergileyen anatomi müzesine döndürmüştü şiiri, 90'lı yılların şiir antolojileri.

Kitle süsü müydü şiir? İnsan yalnızca kitlenin parçacığı olarak, şiirde kolayca yükselip makinelere hizmet edecekti hani. Kapitalist üretim süreci kendi kendinin amacıydı ama şiir kapitalizmin büyüsünün bozulması yönündeki devrimci aşamalarından biriydi. Şiiri kitle süsü olarak gören kimi

90'lı yılların şairleri, konuşan aklın tamamlanmasını kapitalizmle sağlıyorlardı. Bu süsü taşıyan, bu süste topyekûn kişilik olarak kabulleniliyordu. Organik görkeme süs olarak gösterilmek istendi kimi kez şiir... Kitle süsüyle insan yok edildi, insan ve süs bir suret olsaydı, şiir var olmazdı ki...

90'lı yılların dergilerindeki şiirler, dünyayı oburca tüketiyordu ve bu da ölüm korkusunun bir işaretiydi. Şiirler birikerek her bellek imgesiyle birlikte akla gelen ölüm anısını ebedileştiriyordu. Şiir sanki yüzeysel olanın göz alıcı ihtişamına sahip zevke tapınmaya yönelik yerler olmalıydı. Yani, 90'lı yıllarda şiir, tek bir kusurun büründüğü çehre gibi görünüyordu... Kuruntu yaratma girişimi miydi şiir? Yoksulluk mekânlarını ebedileştirmek için romantizme mi donatılıyordu şiir? Okuru, o kadar çok önemsiz gözleme boğan lirik şiirler, onları önemli olana duyarsızlaştırmıyor muydu?

Normal toplumsal hayatımızı oluşturan küçücük olayların neticelerini şiir olarak ortaya döken toplumsal gerçekçi sosyalist şairler, gündelik dünyayı şiirle dönüştürmeye çabalasalar da, dikkatlerini bu dünyaya veremediklerinden pek başarılı olamamışlardır. Şiirlerini materyalist diyalektiğin örneği olarak okuyamadığımızı söyleyelim ilkin. İdealizmlerinin şiirde yeterince besin sağlayamaması sonucu ortaya çıkan doğrudanlık açlığını imliyordu bu toplumcu şiirler. Somut varoluşun kendi kendinin reklamlarından ibaret toplumcu şiirleri, olmaz varoluş olarak tanımlarsak yanlış mı yaparız? Bu tip şiirler, toplumsal gerçekliğin yapısına dair içgörülerden kaynaklanan bir biçim kazanmadığı için, soyut içeriklerden ibaret bir derleme olarak kalacaktı 90'lı yıllarda...

Şiir, gerçekliğin inşasındaki hataların izleriyle karşılaşmak yerine gerçekliği betimlemeksizin, kendini estetiğe verir ve böylece eyleme yönelik kuvvetleri harekete geçirir. Metafizikle uğraşmaz. Gündelik dilin yasadışı grameri diyebilir miyiz şiir için? Şiir, resimli gazetelerin ve hitap ettikleri halkın fetişine karşı gelmemeliydi 90'lı yıllarda. Batık burjuvazi ve bohem havalarının gerçekçiliği, neşeliliğin saf insan komünallığıyle özdeşleştirilmesi olarak kendini göstermişti şiir bu yıllarda... Çelişkili bağılıklar ağına düşen yüzlerce şairin kendine özgü tabakasının en üst noktasında bireyciliğin memurluğuna soyunması, burjuva varoluşuna sahip çıkması, başvuracakları bir doktrin olmaksızın, kesinleştirilecekleri bir amaç bulunmaksızın şimdiyi imlemesi 90'lı yılların şiirini yormamış mıydı? Zevk kışlarının duvarları arasında geçirilen molaların muadili edebiyat dergileri, içerden eğlendiren bütün bir şiir kültürünü yayıyorlardı ama onlar aslında depolitikleştirme araçlarıydılar da.

90'lı yıllardaki şiirdeki havailik, modaya rağbet eden bohem dünyayı derinleştirmişti. Şiir, en kesin gülmece biçimi haline gelmiş, mecburi sessizliği yerle bir etmiş ve halkı eğlendirmekten ibaretmiş gibi görünüp onları muhalefete teşvik etmişti. Sol muhalefetin gelişmesiyle birlikte şiir, serpiildiği yalıtılmış toplumsal tabaka bileşenlerine ayrılmamıştı. Yer yer de olsa şiir, görüldüğünden çok daha diyalektik materyalistti. Kiçin kökenine müzikal şiirler eklenince, şiir dünyevi olan kutsala dönüştürüldü. Şiirin aradığı alanın girişi kapatılmıştı böylelikle...

Malzemenin şok edici montajından şiirin doğmasının beklendiği yıllardır 90'lı yıllar. Parçalı şiir bir parça olarak kal-

mıştır; bu şiir düşünce ortamına dâhil edilip edilmeyeceği konusunda karar verilemeyen yöntemin kurbanı olarak gösterilmiştir. Yalnızca artıklar, yalnızca çöp *istek simgeleri*ydi; geçici, ele avuca sığmaz, olumsal akademik kariyer meselesine dönüştürüldü sonra şiir. İlkel tüketim sahnesine yönlendirilmişti şiir; tek yönlü yolda, hiçliğin felsefi analizi olarak yolunu arayacaktı...

Hafızanın derinliklerine doğru yapılan bireysel keşif gezilerini temsil ediyordu 90'lı yıllarda şiir; aynı zamanda arkaik, doğalcılık anlamında taraflı felsefe yapma yöntemi olarak da kullanılıyordu. Dönemi, yüzeydeki küçük belirtilerden yola çıkarak kavrama yöntemi olarak görüldü şiir. Şairin nihai tarihsel ilgilerini öne çıkartmalıydı hani. Şairin gerçeküstücülüğe duyduğu coşku tarihselliğin artıklarında aranıyordu. Evren imgesini gökkubbeye yansıtan bir topluma dair korkunç hükümler içermiyordu ama imgeci şiir, kendi *aura'sı* tarafından yutulmayacak, sabırla yorumlanmayı bekleyecek bir madde gibi lanse ediliyordu. İmgeci şiir, salt olgulara ilişkin naif bir sunummuş gibi, teorik şeffaflık eksikliğine yediriliyordu. *İnsan akvaryumlarına, şebvani labirentlere simgeler ormanı* eklemlmek değildi imgeci şiir. Modern mitlerin deposu olarak gösterildi bu yıllarda şiir. Lanetli zevklerin hayaletimsi sahnesinden çıkmazdı ki imgeci şiir. Dün kavranamayan, yarın da meçhul olarak kalacak yerler bunlar değil miydi?

90'lı yıllarda şiir, *uzamanın karmaşık sorunlarına ve belirsiz koşullarına karışmış* gibi görünse de, başkaları üzerinde hayali bir egemenlik kurma eğiliminde olmamıştır. Kendine dönük *narsist bir yoğunlaşma* bu dönemin karakteristik özelliğidir.

Kendine patlamaya hazır kapanıklık içindedir. Hayali bir hareketsizliğin içine düşmekten onu kurtaran imgeci şiirin devingen iletimidir. *Narsist yoğunlaşma* sonsuz bir kendini tekrarlamadan başka bir şey değildir.

90'lı yıllar, tüm kültürel mirastan koparılmış şiir anıtlarını göremezdi (böyle olsun demiyoruz) zira *anglo-saksen* imgelemlerinin yararsız ve ilgisiz kalıntısında oyalayıcı bir merak uyandırmaktan başka da bir şey yapamadı. Düzyazısının bilgili ama terk edilmiş figürlerle bezeli hurdalığı dualarla defnedilecek bir hal almıştı, bunu özellikle belirtmeliyiz.

Elektron tipisi gibi dağıtılmış imgelerden müzikal ifadelere değin gövdesi yarılıp açılan 90'lı yılların şiiri, parçalara ayrılan tutarlılığıyla ikibinli yılların şiirine ilk bestelerini gönderse de, yüzeyde kalmanın, sarsıntının, bir dokunun bozulmasının ve çoğalmasının çürütücü zeminine kaymıştı bile...

Mistik biçimde kavranmış bir tür gözden kayboluş eylemi değil miydi 90'ların şiiri? Öyküsel ardışıklıktan tam sıyrılıyım derken, *tekebeni* kaos yaratmıştı. Dışladığı ve körleştirdiği her şey pahasına, kendine dönüklüğün keskin ve artan kaygısını anarşizme bulayan renklendirilmiş yüzeyin şiirleri yazılıyordu... Tekrar, tekrarın kendisini sorunlu hale getiriyordu.

Benzerliklerin farklara dayanan öğelerini görememişti 90'ların şairi. Benzer *izlekler* arasında hareket eden algısal huzursuzluklar söz konusudur denebilir...

Güncel, tarihsel, mistik yapılanmadaki 90'ların şiiri nesnenin çöküşünün farkındaki hayaletler olarak okunuyordu. Sanki işçileri kendi ürettiklerine yabancılaştıran şey söz konusuydu. Çözümlemememiş yabancılaşmanın şiirleridir de bu yıllarda yazılanların çoğu...

Toplumsal ve politik referansların tınısı gibi de okuyabiliriz bu şiirleri. İlgisiz öznenin temsilinin dünyaya ulaşamayacak *monad*ları mıydı bunlar? Toplumsalın ilişkisizliğinin önceliğini taşıyordu 90'lı yılların şiiri. İlgisizliğin tematikleştirilmesinden anlamlı metinler üretme sürecine girilmişti belki de... 'Acaba nasıldır?' ile öyküleştirilmiş zamanın acı verici doğasına tahammül edilebilirliğin şiirine soyunuyordu şairler. Sabırsız bir gelecek beklentisi, şiirde bellek yitiimine neden olmuyor muydu? Sonun en ayrıcalıklı figürü olmasına izin verilmiştir bu yılların şirinin... 90'lı yılların şiiri, hikâyenin hiçbir sonu olmadığına, zamanın dondurulacağı inancına yatmış, 'şimdi ne yapıyoruz'un değişmez nakaratlarından olmuştur. Atraksiyonun olmadığı ek gösteride, cesaret isteyen akrobatik başarıyı sağlasa da, şiir sahnesinde acımasızca teşhir edildiğinden dolayı, diyalog formundan kurtulabildiğini söyleyemeyiz...

Düzensel mekanizmanın sadece işlemesi, 90'lı yılların şiirinin dekorunu verili kılmıştır ama şiddetli yoğunlaşmanın *aylakları*yla, tembelliğe uyumlu *poetik* bir ağ atılmış olması, geleceği olmayan metinlere yol açmıştır. Şiirin durmasıyla tekrarlanan tehditleri, gönülsüzlüğün içinde kendini ele vermiştir. *Anlamsız bir evrene ve barınılamaz bir gezegende tuzağa düşmüş ve hiçliğin engin alanlarında kuşatılmış insanlığa*, her şeyi oluruna bırakma eylemini nutuk eden dramatik ifade-

dir 90'lı yılların şiiri... Bunun altı özellikle çizilmelidir! Kendi *insansızlığının* sonsuz boşluğuyla sınırlanmış 'oyan' bir yaşamın varoluşsal biçimi *metafizik* bir anlamla doyurulmuş olduğundan, 90'lı yılların şiirinin gerçek yaşamın özellikleriyle hiçbir temsili bağı olmadığını savunabiliriz. *Ölüm olarak zamanın gizli yapılarına okuru körleştiren olasılık* olarak kaldığını söylememiz bu yüzdendir.

Kendi yaşamlarına katılmayan insan öznelere *imgesel yokluğu* sığınak olarak düşünmelerinin dibinde 'ben'in kendini koruyucu jesti olarak mı algılamalıydık şiiri?

Oysa şiir, 'ben'in sık tekrarlanan reddiydi. Öteki 'ben'i gramerle yükleyen *deneyşelâle*lere inat, ilişkisel durumların zahirine mah-kûm edilen dilbilimsel zamir değildi şiir. Tamamen tanımsız kimlikleri (sık sık şiiri tanımlama denemelerimize rağmen) biriktirmezd ki şiir!

90'lı yılların şiiri, önemli olaylarla dolu olarak çıkmanın olayı değildi. Çabucak yorumlanan kontrastlar olarak okuru sabitlemiş ve sınırlandırmış özdeşliklere dair net bir algılamaydı sadece.

Bir kaygı oyununun 'anlamı' mıdır 90'lı yılların şiiri? Öyküleştirilememiş zamanın mantığını teatral sonlara sürüklerken, süreçlerin kirlenmesiyle, imgeyi felsefi bir fantezi içinde konumlandırmanın şiiri yazıldı. Mevcut olan sonun senaryosu da kaygı oyununun anlamlandırılması değil miydi? Şaşkınlığın öznelere dönen şairlerin, yaşlılığın çocuksu hallerine geri dönüş kadar bildik sayıklamalarını 90'lı yılların şiirinin sonu olarak görebiliriz...

Düşünsel boşluk, bir şeylere, çoğunlukla da dine duyulan özlemle dolduruluyordu. Böylelikle de şiir, gündelik varoluşun sığ yüzeyinden varlıkların özüne dönemiyordu. Şimdiki zamanın kargaşası ve din şiire izin vermiyordu. Cemaatçiliğe duyulan şekli bir inançla şiir yazarlardan geçilmiyordu 90'lı yıllarda. Dini mikroskobığe öncelik veriliyordu. Boş mekân ve boş zamandan oluşan soğuk sonsuzluğa fırlatılmışsa da, dini anlamla dolu bir çağ yaratılmalıydı şiirde hani. Amaçlı hayat dışavurumları gibi gösterildi şiir. Teolojik söz dağarcığını, şiirde kurtuluşa giden yol olarak gösterip, içe dönüklük denen dar kapıdan geçen yığınlarca şaire göz kırpmıştır 90'lı yıllar... Şiir, felsefi bakımdan yüklü bir değinide bulunmak için kısa, özlü çağrışımlara itilmişse de, şiirin, burjuva kültürünün yüzeysel görüngülerine dair bir yorum olarak gözükmesi *uzlaşım sal jestler* olarak kabul ediliyordu. Toplumsal-teknolojik mekanizma içinde ezilip yutulmaya direnememiştir 90'lı yılların şiirleri. Şiirin alanının burjuva evliliğiyle vazgeçilmez eklenti oluşturduğuna başta belirtelim. Şair, şiirin (evin) saygınlığını koruyarak mahremiyeti garanti altına alır; birinin içeri girmesine ve merakına karşı şiiri çevreleyen imgeler gibi gerekli bir savunmadır bu sanki. Şiiri tiyatro locasına evirerek, yüksek bir şiire alçak ek yaparak, şair, ötesindeki geniş mekâna bakamamıştır denebilir. Dünyadan kaçıp sığınılan bir odadır şiir bu yıllarda. Nasıl ki uçaktayken gerçekten seyahat edemiyoruz da, yalnızca zaman ve mekânı atlıyorsak, 90'lı yılların şiirinin demiryolu da mekânı öldürüyor ve elinde yalnızca zaman kalıyordu. Bu yılların şairleri toplumsal-teknolojik düzeneğin kendilerini ezmesine izin veriyordu... Ani dönüşümlerle belirginleşen bunalımlarını şiirde kılıçları olmayan kınmış gibi etrafa savurarak yüzeydeki

gerçekle uğraşan epey şair yetişmiştir bu yıllarda. Şiir, zafer gibi bir şans ve rastlantı işi değildi; zafer gizli nedenlere bağlıydı. 90'lı yılların şiirinde zaferini ilan edenlerin, günümüzdeki yeri hakkında konuşmanın yeri bu yazı olmasın isteriz. Zamanımızın dramatik dengesizliğinin tarihine bir katkıdır onlar diyerek geçelim...

Köylünün biri kalkıp İstanbul'a geldiğinde, dört bir yanını saran gürültülerin şiddeti karşısında nasıl sersemlese, 90'lı yılların şairleri de alışık olmadığı bir hızla kaydetmek zorunda kaldığı yaşamın görüntülerinin kakofonisi karşısında aynı şekilde afallıyordu denebilir.

Bu deneme epistemolojik bir vaat içeremez! Bize inanmaya zorlayacak röntgencilik zevkini tatmin edecek sahnelere yer verilmedi. Ne bunaltıcı ne de buyurucu algıyla ele aldık şiirimizi. Şiiri, kafesteki farelere indirgediğimiz de sanılmamalı. İronik bir yorumlamaya girmediğimizi de belirtelim. Belli bir mesafeden sık sık şiir adasına doğru ilerleyen kayığın bir elamanının kolay devingenliği çileci bir şekilde reddedişinin denemesidir bu!

Bir öykü yazdığımız da sanılmamalı; şiirimizin büyük bir özenle sakladığı damarlara, bir kan dolaşımı sağlamaktan başka ereğimiz de yoktu zaten. Metin bitmiştir ve herhangi bir ekleme yapmak için ne zaman ne de yer vardır!

2000'Lİ YILLAR TÜRKİYE'Sİ ŞİİRİNE DAİR BİR ANALİZ DENEMESİ

Şiir Cesetleriyle ikibinli şiirinin yarığı büyütülünce, *yürüyüşle-*rin ve sahte gerçeklerin üzerine çullanıp yollarını çarpıtır-ken arkasına bakmayan cesurluğun şiiri yazılıyor diyebilir miyiz?

Şiire can atıp da, onu hissetmek, içerden görmek ve onu üzerindeki borçtan kurtarmak isteyenler, *ulu bir tinsel güçle*, şiiri, mükemmel ideolojik mistifikasyonun bir jesti olarak göstermek için çabalıyorlar. Yaptıkları aslında, fantazmatik mistifikasyondur... Dizginleşmemiş mistik hazzın nesnesi değil ki şiir! Karanlıkla kuşatılmış ormanın ortasındaki boş alanı doldurmuş *gizemin* yeni devir açan bir hadiseymiş gibi gösterilmesi arada-kalmışlık bile değildir. Psiko-kozmik teorilerin kisvesinde şiir yazılıyor günümüzde. Bu matrise ontolojik hayaller giydirilince, varoluşumuzu renklendirmiş gibi gösteriliyoruz. Şiir, senaryoya dayalı doğrunun nihai canavarı olarak işaretlenmek mi isteniyor?

Şiirin öyküye direnmesi gerçekten sadece bir çeşit faşizm doğurabilen negatif bir özellik midir? Elbette hayır. İkibinli yıllardaki şiirde, sürekli büyüyen hareketsiz ve işlevsiz dol-

gularla adeta ölü öyküyü algılamamız, post-endüstriyel boş arazilerde gezinmediğimizden, yadırganabilir. Şiir, sahte-entelektüel gevezelikler değildir. Bir kez daha tekrarlayalım: “*Şiirin öyküyle eşleşmesi, melez bir tür yaratır ki buna şiir diyemeyiz.*” Şiir, ıslah edilemezdir. Zıvanadan çıkmış öykü-şiir birlikteliğini yığan şairler, onursuz doğasından komik birkaç gerçek püskürten dağlara benzemiyor mu? Benziyor! Kutsal Orgiler’le fantazmatik ve travmatik olgunun hikâyesini, hayalet- eki şiir gibi gösterme modası, kendi libidosundan parslar üföenlerin bağımlılığı olsa gerek...

İkibinli yılların şiiri, dini boyutların bütün kılıklarıyla geri dönüşü müdür? Bu dönemin şiirini özetlemenin en iyi yolu, onun sosyal ve ideolojik yapılarını tanımlayan belirgin özelliklerine değil, bu dönemi sık sık tedirgin eden, varolmayan şeylerin gizemli bölgesinde, inkâr edilmiş şiir ve yaşam üzerine odaklanmaktır. Geçmiş yılların hayaletlerinden bir türlü yakasını kurtaramayan, hiçbir şeyi unutmaksızın, hiçbir şey öğrenmeksizin hayali anatominin yansıtılmasına dair çiziktirmeler, yer değiştirmiş ırkçılığın mantığıyla aynıdır. Plastik yüzlerinin buruşukluklarıyla, kendi vahşi doğrudanlığını ürettiklerindendir ki, nefretten başka hiçbir şey sergilemeyen, liberalizmin aşırı patlamalarının şiirlerini yazmıyorlar mı? Etnik kökenle fanatik özdeşleşmenin şiiri yazılıyor da denebilir. Dini şevkin, cahil ve zevksiz duygusalcılığın ilahi şefleri, feshedilemeyecek ayrıcalıklı özgürlüklerin yerine- bunu dini ve politik illüzyonlarla örtülü sömürüyle yaptılar.- insafsız olanı dikerek şiire vahşi sömürüyü giydirmeye çalıştılar. Kapitalin tekbenci spekülâtif dansıyla şiiri belirlemeye çalışanlar yok muydu? Kendini döllemenin tekbenci yoluyla şiir düzenler, kapita-

lin kendini-çoğaltan azgın dolaşımına yön verenlerdi. Kendini doğuran canavar şairlerin sanala çöreklenmiş anonimliğini görmeyenimiz yoktur sanırım. Liberal ya da gerici sağın gülünç bunalımlarının kaçınılmaz tamamlayıcısı olarak gösterildi şiir. Kurumsal politikanın temel yutturmacası gibiydi bu durum...

Artı-hazzın cisimleştiği *Facebook*, sıradan tatminlerin üstündeki hazzın katışıksız fazlalığını ikibinli yılların şairlerinin üzerine yığdı denebilir. *Facebook*, hiçbir somut ihtiyacı tatmin edemediğinden, bir şey kılığında hiç bir şeyi yığdı şairler üzerinde. Boşun örtüsü olan maddenin saf dış görünüşüyle şiir yazan gençler süperego paradokslarının içinde şiirlerini yitirdiler. Bu süperego paradoksu bize bugünkü şiirsel durumun fonksiyonuna yeni bakışı sağlar. Şiirin malllaştırılması, piyasa ve kültür arasındaki kısa devre, *avant-garde* provokasyon mantığı, şeyin kutsal alanda sergilenmesi, dışkısal olanla eşdeğer değil midir? Estetiğin malllaştırılması ile mallar dünyasının estetikleştirilmesi, dışkısal süprüntü değil midir?

Trajik alaycı ve komik bir kemiğe büründürülmek istenmiştir şiir. Melankolik gelecek önsezisinin, teolojik merceklerle bozulmuş bir perspektifinden ancak böylesi şiirler yazılabilir...

Köktenci hegemonya, boşluğu doldurup şiiri devralmış gözüküyor. Edebiyat dergilerinin kötü şiire hamiliğinin altında bu yatıyor. Bu dergilerin güçlü şemsiyesine ihtiyacı olanlar, kendi çaresizlikleri üzerinden kendi otoritelerini, bu dergiciklerin döllerleriyle hesaplaşmaksızın, sapkın *id*leri-

le etrafta gezdirmiyorlar mı? Şiirleri hakkında bu dergilerde acıklı hikâyeler anlatan zavallı şairler, nedense aniden sihirli şekilde pavkıran ötekine dönüştürüyor kendisini. Bu, iki-binli yıllardaki şiirde *tarzın* kendisiymiş gibi yutturuluyor...

Kasılmaktan sınırsızca büyümeye geçiş tüm hızıyla devam ederken, şairin yas tutması tamamlanmış, dünyayla barışmıştır; onun gözyaşları acı ve üzüntünün gözyaşları değil, dünyaya **evetin** gözyaşlarıdır. İktidarın hegemonik imgesine göz kırpılınca, olan şiire oldu. Simgesel görünüşün boyutuna girildiğinden itibaren, imgesel içerik boş ve negatifliğin bir diyalektiğine yakalanır. Şiir, genel indirgemeci iddiaların kodlanmış bilinçdışıymiş gibi gösterilmeye çalışıldı. Şiir, sanki karşısındakini histerikleştiren sabit, ulaşılmaz ve gizemli bir olguydu... İktidara abanmak da sanki sosyal-etiksel etkinliğin yoluydu; mistiksel kendini anlatmanın ruhani içsel yolu şiirden geçmiyordu. İki-binli yılların şairleri bunu fark etmedi. Şiirin vahşi yasa/ günah dolaşımını kırmakta olduğunu görmezden gelmek ayrı bir moda değildi miydi? Rastlantısal düğümler- semptomlarla kısıtlı ve kırılan bir ahenk üretildi; sanki simgesel alanın ahengini garantileyecek büyük öteki şiirler yazılıyordu... Görünüşte hedonist ve hoşgörülü postmodernist yansıtmacı toplumu, tutkulu etnik özdeşleşmeye referans gösterip şiirde gerçek özü yakaladığını sanan güya toplumcu şairler, totaliter gücün paradoksunda ödüllere doyuruldular. Totaliter popülist demokrasinin şiirde de nasıl işlediğini böylelikle anlamış olduk.

Periferiden merkeze doğru itaat akışını sağlamak için poetik güçler epey çalıştı. Sınırlar akışkanlaştırken, merkez gök-

çebeleşirken, şiir özerk çekirdeğe oturtturuldu sanıldı. Keyfiyet ya da saçmalık duygusu periferide hissedilirdi; ekonomik, kültürel mesafenin yarattığı kısıtlama şiirde de olmalıydı hani. Periferik olanın şiirsel algıyı marazileştirir anlayışı ne çok modaydı ikibinli şairlerinde... Şiir, *"Mikrop-tan arındırılmış ortam, bir ıstırapın anısını genzimize üşüştüren eter kokusuymuş"* gibi gösterilmeye çalışıldı. Basit manipülatörlermiş ya da zorunluluğun basit hizmetkârıymış gibi gösterilen şairler, poetikanın temcit pilavı gibi tekrar tekrar ısıtılan temaları üzerinde, arzuların, sansürlerin ve baskıların aldığı biçime dönüştürdüler çiziktirdiklerini.

Seksenli ve doksanlı yılların karamsarlık, geri dönüşsüzlük, ezilme duygusu, hepimizin içine daldığı bu karanlık bilinçaltı, ikibinli yıllarda sanala taşındı. Sanal, siyaset ve şiir ötesi hayranlıkla, şairi aşırı- üretimci yönelimlere itti. Şiirin sanala özgü olan trajik değerini, diyalektiğin parçasıymış gibi gösterenler türedi. Sanaldaki çatırdamalar kiç (Kitsch) arkeolojisinin habercisi değil miydi? Hermann Broch: *"Kiç üreten, her kim olursa olsun... estetik ölçülerle değerlendirilmemelidir, kiç üreten kişinin ahlakı bozuktur; en kötüyü arzulayan bir suçludur o."* diyordu ya... Poetikanın Pusulası sanaldı...

Şair, sanallık işlemcisi olarak gözükmeyi sevdi. Öznenin kara kutuya kapanması, öznenin bakışının yerine sanalın kişisiz bakışının geçmesi, şairi kendi düşünselliğiyle oynayan özne durumuna düşürmüştü...

Şair, kendi durumundaki yapaylığın bilincine varamadığı açıktı ki, yapay ikizinin yapay gölgesi altına girerek, kendi özünden yapay robot şiirler oluşturunuyordu. Şiirin zirvesin-

deki züppelik, yaşamın sıradan kesinliğinin yeniden üretilmesi yoluyla hiçliğe yaklaşıyordu şairi...

Şiirin argo diline eğretilmeli malzeme olarak hizmet etmesi sağlandı. Argonun, esinler için bükünlü dil olduğu sanıldı. Şiir alt-evcilleştirmeye maruz bırakıldı. Virüsleri ve mikropları evcilleştiremeyen ve onları sömürgeleştiremeyen insan, şiiri modern esrarengiz hastalıklara buladı. Salgın halinde, ani ya da yerleşik argo ile fabllar yazıldı. Argosal parçalayıcılığın devasa ve bulanık kimliğinde yitenler yok muydu? Argonun vahşi çekiş darbelerinin altında eğilmeye yüz tutmuş şiircikler karşı-osuruk gibi algılanıyordu...

Polemiklerin devasa yığınlarını kuram sananlar, usta şairlerin reddi ve bastırılması için elinden gelenleri yaptılar. Aidiyet ve referans ölçütleri belirleyerek şiirin baldırı çıplakları arasında, merkezi doktrinlerin peçesine bürünmüşler ve orada efendiliklerini ilan etmişlerdir. İkibinli yılların şairleri arasında kendi kelimasına ve kutsal faaliyetlerine koyduğu emirleri şiir diye yansıtanlar çoğunluktadır. Tinsel özgürlüğün sivil kölelerinin temsil ettiği şiirler çılgınca fantasma olarak aksettirilmiştir.

Pedagojik ve terapik yönelimlerle “her şeyi söyleme” hastalığına şiir denildi. Şiire müdahale yönteminin epistemolojik bağlamını oluşturan şey, sosyolojik müdahale olasılığının apolitik koşulları değil miydi? Epistemolojik davul tozuyla buyruğun şiiri de yazıldı; sanki şiir astrolojiyle aynı yöntemleri kullanıyordu ve bu bilimin yıldızsal etkiler hakkında elde ettiklerine şiir de imkân tanıyordu... Liberal

fikirlerle flört ederek dizginleri devlete özgü bilinçaltıyla toplumsal imgelem yaratılacağı kanısı baskındı. Toplumsal bilginin yadsınması olarak kurumlaşmış bilginin zaferiydi bu. Toplumsal siparişin ve talebin analizi gibi gösterilmek istendi şiir... Oysa şiir, oynamaya gelemeyecek kadar tehlikeliydi!

Şiir folklorik bir gelecek miydi? Temsillerin ve rüyaların efendisi şair, üstüne çok bol gelen palto giymiş bir müdahale ile toplumsal güç ve biçimlerle, folkloru doyumsuz bir praksis olarak gösterdi. Folklorik peygamberlerin vaat ettikleri ya da öngördükleri büyük harfli Şiir, düşük yapmış ve kendi eğimi içinde büzülmüş bir evren yaratmıştı.

Şair ilişkilerinde şeffaflık parolası, grupsal, iletişimsel yönlendirim içerisinde çisimlenmedi ama dergici militanlar, kendilerini yeni bir tür temizlikçi olarak göstermekten geri duramadılar ki sol eğilimlileri dışlayarak yeni bir rasyonalist fantazma ürettiler... Şairleri ruhban gruplara ayıranlar, bozgunculuk yaratıcı sislerde kendilerine kürtaj yapmaktan da çekinmediler. Dergici köstebeklerin sabah keyfi sırasında yaşlı dünyanın kurt yeniği ütopyalarına karılmak istendi şiir, ikibinli yılların başında.

Önceki dönemlerden miras alınan nezaket ve hantallık, melexi trans dönemi yaşattı ikibinli yılların şiirlerine. Seksenli ve doksanlı yılların pılı pırtıları arasında, bunalım dönemlerinin genişletilmiş buyurgan çığlıkları rafine bir ödün süreci bulaştırdı şiire. Hegomonik toplumsal biçim yaratılmak istendi. İkibinli yılların şiirlerindeki belli belirsiz yırtıklar taze çimentoyla yamanmak istense de, Troçkist psi-

koterapistlerce ikiyüzlü mütevazı bir şiir havası estirildi. Troçkist gözlüklerle silahlanmış şairler kötü şiirin pompalanmasına dayalı vahşi birikim oluşturmuşlardı. Seyyar bir sirkini geçişi gibi değildi devrim. Şiir sanki zemzemlik sözcük grubuydu (!)

Şiir toplumsal göstergeler, rakamlara dayalı bilgiler, yaşamın her yönüne yayılmış istatistikî işlemler yığını değildi. Şair de planlamacıların analiz ve öngörülerine göre şiir yazmamalıydı ama bunun tam tersi oldu. Merkez dergilerde konuşlanan şairler, tüm iktidarı kendilerine devreden yokluk durumunda var olduklarını bağırıdılar. Şiirsel yansılamanın bu ölümü, komik yansılamanın estetikleştirilmesi miydi? Yalınlaştırmacı sapmalarla örgülü sıkı sıkıya yerel şiircikler döktürüldü... Küçük havadisler tarzında ses getirci bir olay kadar kendiliğinden bile değildi koca dergilerdeki şiirler. Şiir, seri olarak yeniden üretilen imgeler piyasasındaki toplumsal ürünlerden biri haline getirildi. Toplumsal konuyu basit bir göstergeye dönüştürerek kitleler için anlaşılır kılmak için şair yırtınmıştır. “Şiirin, sanki kendini maskara etmediği sürece bir değeri ya da çekiciliği yokmuş” imajı mı oluşturuluyordu? Toplumsal gerçekliğin ideolojik dayanaklarını açığa çıkaran şair, gerçekliğin sıradanlığına kuramsal bir zemin sağlamış, gerçekliği ne içeriden ne de dışarıdan aydınlatabilmiştir. Yazdıkları, toplumsal gösteri olarak düşünülen sıradan dile yerleşmiştir...

Şiir, toplumdaki baskın değerlerle uyumlu hâle gelmesi için yeniden yontulmuş, şiir suçlu ve sapkın bir toplumsal olgu hâline getirilerek onun hizaya getirilmesi gerektiği öncülenmiştir...

Şiirin şen bilgisi vardı sanki. Şiir güçlü bir içerimdi ama bilgi üretmesi de söz konusu değildi. Şiirin ne bilgi boyutu ne de iktidar boyutu vardı. Şiir, kalıplar içersinde sabit tutulmaya çalışıldı. Felsefi şiir saçmalığı aslında buna en iyi örnek değil midir? Kendilerini şiirin katışıksız teknisyeni, hiçbir sınıfa ait olmayan ve hiçbir geleneğe bağlanmayan sadece kendi teknisyenlik ve organizatörlük yeteneklerinin yardımıyla dünyada kendi yolunu açmaktan başka hedefi olmayan parlak insan gibi gören resim-şiir yaratıcılarının da durumu içler acısıydı aslında... “Tamamen hayali firma” ürünleri şiir pompasını çalıştırmaya da konumlarından çok söz ettirdiler... Karşılaştırılmaz güdümlü şiir deneyimi miydi bu süreç? *Montaj zincirlerinden şiir oluşmuyordu!*

Geçmişin pis kokulu kutsallık bilgisiyle dolu gelişmeleri karşısında şiir düzenli olarak kusma eğilimi gösteriyordu. Güncelliği yakalamanın fırsatını bulanlar, eğilip bükülmenin, deformasyonun, zamanın, unutmanın, bastırmanın bağnaz bir komplosunun katışıksız etkisiyle, şiiri engelliyorlardı. Şiirin görünüşünü tutucu bir toplumun içindeki yerleşik biçimler toplamına yaymak değil miydi amaç?

Estetiğe taşınan yıkıntıların şiiri yazıldı doksanların hemen bitiminde. Kırklı yılların şiiri bile şanlı referans olarak gösterilince, ikibinli yıllarda, şiirin kendi kendini tasfiye etmesinin eşiğine gelindi. (şiirde nöbet değişimi usta gösterilen şairlerin tokatlarıyla bir türlü gerçekleşemedi.) Onbinler satan holding dergileri ikibininin üzerine çıkmadı. Şiirde öncü grupların geleneksel epizotlarıyla seçkin olmayan bir pratik içinde şiir karikatürleştirildi. Geleneklere saygılı, bu yüzden güya normal ya da *gerçekçi* bilinci kapsayan şiir-

lere yöneldi çoğu. Eskinin şiirlerinden alınmış süzgeç görevi görüyordu şiir ikibinlerin ortasına gelindiğinde. Yeni bin yılın en zevk yoksunu, en şiir karşıtı işler yalancı Mona Lisa tebessümünden farklı değildi. Şiir topluma mal edilerek gizlice zehirleniyordu. Okumaz-yazmaz toplumun umurunda bile değildi bunlar...

Gerçeğin, ussalın, cinselin ve büyüme krizinin orjisi ikibinli yıllar şiirinin karakteristiği aslında. *Orji ve özgürleşme similyonu* şiiri hızlandırıyor gibi görünse de, değerler alanında devrim yoktu; değerler birbirine dolanıp kendi üzerlerine katlanıyordu. Bu yılların şiiri yineleme (totoloji) içinde bir şiirdi apaçık... Şiir, günlük terimlerle anlaşılacak istenirmişçesine, günlük yaşamın içinde erimiş şairlerce şirinleştirilmeye, görsel ve maddi kültürün herhangi bir örneğiymiş gibi yalınlaştırılmaya çalışılmıştır. Toplumsal açıdan koşullanmış, kültürel açıdan boyunduruk altında olana şiir denemezdi elbette. Amaç, şairi, toplumun gündelik değerlerinin istekli temsilcisi haline getirtmekti ama şiir, toplumsal aidiyetin simgesi olamazdı. Boyun eğmeye iten dış baskılara ve içsel korkuya başkaldırıdır şiir... Yazgısal ve sabit bir şey gibi gösterilmek istendi şiir. Okur, yerleşik değerlere uyumlu olsun mu isteniyordu? Şiir, kendini aşkın bir ideallik içinde değil, gündelik yaşamın genel estetikleştirilmesi içinde kendini dağıtmış görünüyordu...

Toplumsal ve duygusal *çirkimin* göklere çıkarılışı (popüler sanat ya da güruh sanatı) estetiği saptıran sömürü uygulamaları olarak görülebilir. Estetiğin umutsuz dönemi olarak da algılanmalı mıydı bu durum? Nihilist kayıtsızlık örneği abartıldıkça, ikibinli yılların başlarındaki yaratıcılığın yoz-

laştırılmasının önü açılmış oldu. Örneğin şiirde kadın bedeni tuhaf bir erotik ya da hasar görmüş makineydi; kadın bedenine zarar verilmeliydi. Arzuların günah keçisi kadın olarak gösterilmek isteniyordu; şair, içindeki o dev cinsel hayvanın üstesinden gelebilmek için şiire yardım ediyordu güya. Cinsel dürtülerin düşünsel etkinlik kılıfına yedirilmesi başarılı şiirler olarak kabulleniliyordu. Nefretin erotik biçimi şiirdi sanki. Estetikten yoksunluğun, kullanışsızlığın ve aklanamaz olanın doruğuna ulaştı şair. Talancı bir merak ve gündelik şeylere eleştirelilikten yoksun bağımlılık doruğa ulaşmıştı ki, şiiri sıradan bir günlük olgu haline getirmişti de... Sosyolojiciliğin himayesi altında, 'toplumsal gerçeklik' adı altında gündelik bayağılıklar, sıradan davranışlar, medyanın veya okuma yazması olmayanların dili kural haline getirilmek isteniyordu belki de...

İroni ve dönüştürmeyle geçmişin şiiri yeniden üretildi. Bağlamdan koparılan imgelerin kolaj çalışmasıyla yeni bağlama taşınarak restore edilmesine tanık olduk. Aynı olanın sonsuz döngüsü, trajik demode olma duygusunu da vermemişti şairlere. Taklidin taklidiyle kadercı biçimde duygusal sığlık, boşluk ve homojenlik yığılmıştır etrafa... Şiir, saygınlığını, seçkinliğe, zorluğa ve derin düşünmeye borçlu değil miydi?

Şair, "kendisi ve gündelik çevresine ilişkin bir hiperbilinç" geliştirmek şöyle dursun, şiirini yüksek kalorili, besleyici değeri düşük, çok leziz abur cuburlara dönüştürerek demokratikleştirmiştir. Modern pazarlamanın seri üretim ve dağıtım yöntemlerine öykünen bir seri yeniden üretimdi şairin yaptığı. Gündelik deneyimlerin estetik deneyim olarak

pazarlanmasında mükemmel bir noktaya ulaşıldı ikibinli yılların hemen başında... Modern bir bağlamın içine arkaik öğelerin kurnazca şırngalanmasına dayanan şiirler yazıldı. Aşırı iletken bir virüse hizmet vermiştir şiir. Yaşama tohum, hastalık, salgın ve ideoloji taşınınca, şiiri savunmasız bıraktı şair. Arkaik mikroplara karşı savunmasız kalan şairden beklenecekler de işte öyleydi...

“Dışkının ironik biçimde saygıdeğer olan hâlinin sergilenmesi” gibi yaşamın kaba, aşağı yönü vurgulanarak şiirler döktürüldü. Şairin metafiziğe ve rüyaların gizemine olan ilgisi “sokakların ve tuvaletlerin resimli dili”ne dönüştü. Metafizikselliğin patolojisinden bağımsız imgeler de üretilmeye çalışıldı.

Sıradan olanı, hiçbir bakış açısı sunmadan bir gösteriye dönüştürmek modaydı 2010’a yaklaşırken. Çirkin ve acımasız avangart oyununun içinde yarış halindeydiler şairler. Halkın aynası önünde kendilerini tekrar etmişlerdi. Estetiğin muhalifliğinin maskaraya indirgendiği rahatlıkla söylenebilir.

Şiir, doğaçlama sanatı olarak görüldüğünden midir nedir, şairlerin klişe deyişlerle aynı anda 3-5 dergide görünmesi, kendi küçük olağan çevresinde statü mü sağlıyordu? Oldukça basit, mekanik görünümlü, ifade gücünden yoksun gelişi güzel çiziktirmelerle şiir dini oluşturmak istiyorlardı ya da... Ucuz meta kadar sıradandılar ve seri üretilmiş gibi gözüküyordu yazılanlar. Sığ imge neredeyse yapmacık yüzeydi. Hem şiir, estetik tözüyle bizi ölümsüzlüğün hediyesi hâline boş ve sığ görünmez miydi? Manevi aşkınlığa duyuy-

lan varoluşsal arzu olamazdı şiir... “Hızlı Şiir” son dönem şair şimşegi...

Empresyonist notlardan oluşan resim galerisiydi deneyssel şiirler. Resmettikleri nesnelerle birlikte şairler özgürlükler kazanıyordu. Görsel kuvvetler örüntüsüne şiir diyen de vardı demeyen de... Piktografik (resimsel-yazım) olan jestlerle doğru örüntü arayışı içinde olan sanatçının görülebilir eylem halinde düşünmesine imkân tanıyordu bu çalışmalar. İmgeler, resimler ya da simgeler olarak iş görebilirler demek istiyorlardı. Sözel dizilimlerin çizgiselliği ile epeyce iş oluşturulmuştu. Resimsel montajlar, kozmolojik resimler şiirsel mimariye dönüştürölüyor, bir biçim örüntüsü ya da yapısal iskeletler şiir olarak adlandırılıyordu...

Varoluşumuzun temelini oluşturan kuvvet örüntüleri miydi bu çalışmalar? Gördüğümüz şeyle düşündüğümüz için kazandığımız ödüllerden biri miydi somut şiir? Görmenin maddileştiği bir ortamda tersten perspektif bu konu...

Şiirin kolay aşılacak bir uzaklıkta olduğu düşünölldüğünden, şiir atölyeleri revaçtaydı. Zira kitle insanları günlük yaşamdan çabuk anlaşılacak bir parça sunan kiçi tercih ediyorlardı. Kitle beğenisi, kalabalığın homojenliğini- aynılık eğilimini- heyecan verici ve poetik bir şeymiş gibi göstererek yansıttıkları için kiçi olan gösterilere yöneliyordu...

Şair, atölyeden ve atölyenin düşüncelerle dolu yalnızlık ve sessizliğinden ayrılarak, insanın kendi düşüncelerini bile duyamadığı gürültülü sokağa çıktığından bu yana atölyelerin kaderi ne olmuştu? Atölyenin simgelediği hayal gücüne

dayalı yaratıcılığa, sokağın yaratıcılığı el koymuş görünüyordu. Atölyeler belki de estetik cennetler olarak kabulleniliyordu. Yine de atölyenin hakkını yemeyelim: Atölye, şairin içsel zorunluluğunu ifade edeceği tapınak değildi; yaratıcılığın dünyadan kaçınıp sığındığı bir yerdi. Modern ustaların yeniliği ve eleştirelliliği ile maneviyat birleştiriliyordu oralarda... “Yaşamın trajedisini yalanlamadan onun içinden yeni bir estetik uyum çıkarma imkânına olan inanç” günümüze kadar taşımıştır şiir atölyelerini... Şairlerin şiir yazılarında, neredeyse hepsinde, “şiir, kendini tartışmaya açar, ikna etmeye girişir, çelişkiyi davet eder.” yargıları baskındı. Bu yazılarda didişmenin ve şiddetli kinin hurdaları açıkça görülüyordu. Anonimleşmiş söyleyişlerle, “şair karanlıkta şakıyan bir bülbüldür; onun için bundan böyle bir aracıya yoktur.” denilmek isteniyordu. Şair kendi kendisini edebi koruyucu olarak ilan ediyor, şiir eleştirisini savsaklıyordu. Şair kendini sadece bilgini andıran ideolojik bir yetke figürü olarak görüyordu. Şairin, hem bilginimsi yetkenin kaynağı, hem de becerikli bir halk beğenisi yandaşı gibi gözükmemesinin nedeni eleştiriye öncül olarak görmemeleriydi. (“Ne kadar da az düşünüyor şairler!” diye yakınmamız bu nedenledir.) Şairin amatör insancılığı, kitap tanıtımlarında öne çıkıyor, gereksizliğin tedirgin edici parodisi eleştiri diye yutturuluyordu bu yazılarda. Amatörlüğün kamuoyu mahkemesi olan kitap dergilerinin çoğu, bu insancıl sorumluluğun altına imza atıyordu.

Kabul edilebilir olanı belirlemede galip çıkmış olan eleştirel söylem değil, piyasaydı. En araştırmacı ve dinçlendirici toplum eleştirmeni olarak şair kendini görüyordu. Bu da tinsel avuntuydu kanımızca...

Şiir dergilerinin çoğunda eleştiride bilimsellik ve akademik eleştiri atlandı. Bu eleştiri, “kalıplar içinde edebiyat anlayışı üretme becerileri” olarak gören eski dergi editörleri, şimdilerde kimi kitap tanıtımcıları (!) yanılgılarını okura ve şaire taşıdı. Dişlerini kendi benzerleriyle biliyorlardı. Az maharetle, övgü ve ikna edici birkaç tümcecikle çiziktirilen metinlerde şiir eleştirisi atlanıyor, basmakalıpçılık, düşüncesizlik alıp başını gidiyordu. Bilimsel eleştiriden uzaklık, yüzeysellik, sahtelik ve yalancılık duygusu uyandırmıyor muydu? Kör-akıl dışılığa döndüğümüzün şiddetiyle, yazılgelen şiirlerde vasata bile yaklaşamıyordu. Bilimsel ve akademik şiir eleştirisini ve şiir çözümlemesini Profesör Doktor Mustafa Durak’tan başka yapan da yoktu. Durak, bir yorumlama işleminin ötesine geçerek bir edebiyat bilimcisi kimliği ile çözümlemelerini ortaya koyuyordu. “*Nesnelliğinden ödün vermemeye çalışan, aynı zamanda yaratıcı yanını da yine elden geldiğince işletmeye çalışan biri olma çabasıdır benimki.*” diyordu kendisi. Şiirin içine girmek ve onun her türlü sesini, işlevlerini, uysallığını, çekiciliğini görmek, yine onun tüm tembelliklerini, tersliklerini, hırçınlıklarını, aykırılıklarını, şiire şiir içinden bakarak, gerekirse şiiri iyice ayrıştırarak, parçalayarak, dağıtarak ortaya dökmek, parçaladığı yapıyı yeniden bir araya getirerek, yorumlamalarını titizlikle, çözümlediği şiirin içinde sınayarak, çözümleme ve yorumlama aşamalarını zerresinde dahi nesnelliği öncelemek Mustafa Durak’ın, Türk ve Dünya Şiiri için önceledikleriydi. Durak sayesinde, şiir çözümlemelerini, dikkatsiz okumalarla hak etmediği denli yüceltilen kişilerin yelkenlerine hançer sokmak ve yüzlerindeki tülü kaldırmak olarak da görebiliyorduk. Zerre okumalardan, zerre nesnelliği ve biricikliği üretme çabasında olan Mustafa Durak, bilim ada-

mı titizliğinde (kendisi de ayrıca bilim adamıdır.) okuru ve şairi aydınlatmaya devam ediyordu iyi ki...

Şair, düşünsel uzmanlaşmaya, oluşturmaya çalıştığı kamu beğenisinin piyasa tarafından evcilleştirildiğinin acı gerçeğini görmüştü. Yine de toplumsal arenadan daha az kirlenmiş yüksekliklere kendini çekmekten de kendini alamıyordu. Kamuoyunun istemlerine duyarlı okullararası hoca mıydı şair? Yoksa düşünsel ve ahlaki önderlikten çok, tek başına önderlik yönetimi mi almak istiyordu? Yeniyetme amatörlik ile toplumsal açıdan profesyonellik şairin zihnine sokulmuştu bir kere. Toplumsal manzarayı istifini bozmadan, yine kamu standartlarına uygun imlerle, ahlaki, psikolojik ve estetik kuralları birbirine ulayarak ironik bir denge oluşturarak, etrafa yayan şairlere tanık olan yok muydu? Asla sorgulanmaya gelmeyen günün belli varsayımlarının, geleneklerinin ve kimi değer standartlarının bekçisiydi şair. Bireyselleştirilmiş alımlamayla nitelenen eylemlerin de file bekçisiydi. Kültür endüstrisi önünde, ayrıntılı reçeteler talebinde bulunmuş liberal insancılığın bunalımını 90 sonrasının çoğu şiirlerinde rahatlıkla görebiliriz. Liberal insancı sofulukların öncü kol olmasını holding dergilerinin taktığı olarak görmek de olası. Liberalden çok daha köktenci bir insancılığa karşı dümen mi kırmak istiyordu şair?

Kişisel yalıtım ve edilgenliğin, uzak, gizemli ve hantal toplumsal yapıların, kendi ereklarını üretme yetisini taşıyan ustalığın yıkıcılığıyla örtük anlayışların eşleşmesi, teknik olan ile insancıl olanın tehlikeli bireşimi gibiydi... Bilgi siyaseti, iktidar-bilgi ağı içerisinde yuvalanan şair, burjuva

ideolojisinin klasik paradigmalarını sahneye koydu. Toplumsal gerçekçiliğin hiçbir yerinde bulunmayan özne ile nesnenin erotik çiftleşmesini önceleyerek, kendince, şiir yapısını özneye çeviren şairlere ne demeliydi...

Üniversitelerin çekirdek profesyonelliği, insancı ile teknik arasındaki yapısal çatışma arasında kalmıştı. İşlevselliği, idealizmi, dayatmacı bütünlüğüyle ortadan kaldırarak şiir pratiğini şeyleşmiş bir sürece indirgeyen üniversitelerin edebiyat kürsülerinin, metafizik usçuluğa bel bağlaması anlaşılır değildi. Zorba, totaliter ve tek anlamlı imi önceleyen hocaların sindirme politikası, bilgince nesnelliğin temellerini sarstıkları anlamına geliyordu. Var olan bilginin etrafını çeviren edebiyat hocaları, şiiri siyasal bir baskıya indirgediğinde olan yine şiire oluyordu. Ne saltukçı devlete karşı bir savaşım vardı ne de burjuva devlete karşı verilen bir savaşım söz konusuydu üniversitelerde. “Şiir, üniversitelerin öğütücü çarklarından kurtarılacak, köklü dönüşümlerin kaldırıcı olmalıydı günümüz Türkiye’sinde...” Böyle anlaşıyordu durum...

Şiir son günlerde bir ırk fenomenolojisine soyunduruldu. Irkçılığın dinamiği üzerinden şiir ödülleri paylaştırıldı. Gen kümelerinin kategorik kopuşlar göstermesi şiiri ilgilendirir miydi? Varsayılan farklılıklar fiziksel, entelektüel, dinsel ve kültürel olabilirdi ama şiir ödülleri ırksal bir tahakküme yol açmamış da değildi... Şiirin, zorlayıcı devlet çıkarı için piyon olmadığı bilinmeliydi... Şairin, dili olumsuzlama yoluyla değil, ama dilin içkin olarak kusursuzlaştırma yoluyla dilbilimsel belirliliğinde dilden bağımsızlaşması gerekirken, dili cebirleştirme, sözcükler yerine uzlaşım sal göstergeleri

kullanarak kısaltmalara girme işine girmesi affedilemezdi. Fiziko- matematik bakış açısıyla estetik empati kuracağım diye dili, mizahi- parodik tonlarla formülleştirmeye kalkmak, şiire vardırıyordu yazarını...

Onlarca festivalin, kolokyumun ve sempozyumun yayılımıyla çıkan buluttan şiir oluşmuyordu. Bu şiirsel sera etkisi, bir sanayi etkinliğinden öte değildi.

Şiir, ticaretin maddi kurallarının ötesinde, reklamlar, medya ve görüntüler aracılığıyla gösterge sanayisine mi (sémiurgie) dönüştürülmek istenmişti? Her şey bir gösterge gücüne ve tavrına bürünmüşse, şairin yazacaklarında göstergenin estetik-atık değerinden başka ne olabilirdi ki...

Mükemmel benzerlikler hep ilerliyordu. Ustasının imgeleminin arka bahçesi gibiydi yazılan şiirler. Biraradalığın cehenneminden şiir görünmüyordu. Şiirsel klonlama, imgelemin göçüne son vermiyor, türün sınırsız devamlılığına denk düşüyordu. Piyasada, ne çok Hilmi Yavuz'lar, küçük İskender'ler vb. vardı... Ötekinin bireysel esrarını derinleştirmek için duyulan merakı belki de taklitçilik... Öznenin ve ötekinin birbirinin baskısı altında birlikte mevcudiyet kazandığı yer değildi şiir... İmgesel çiftin ütöpik ıslahı şiirin dışındadır. Dizginlerinden boşanmış olan taklit anlam bolluğu değil, imgesel varlıklardan oluşan gürültücü bir kabile doğurmuyor muydu?

Şair, kendini ötekinin eylemine göre düzenlediği ölçüde, intihar etmiş sayılır inancındayız... *'Kendi belleğindeki çökelti'yi okurun 'belki de en çok anladığı' hüznə dönüştürdüğü var-*

sayılan şairden üç daha olsa ne olacaktı? Şairin gezgini ve gölgesi arasındaki eşleşmeyle şiir oluşturmak ne çok modaydı... “Şifahi gelenegin, ozansılığın tuhaf ürünleri”ne mi aitti günümüz şiiri?

Ötekinin prizmasından süzülenlerden ortalama ve seçeneksiz içerikle şiir üretenlerin bir de kutuplaşması ayrı sorudu. Saf-masum kılıflardan soyunup öteki-bakışın cevherlerini çoğaltarak dergilere sığmayan şairler komşulaşıyorlardı...

Şairin arayış haritasında *taklit* yolun genişliği kitaptan kitaba sıçrayarak, tekrar ve fark debisi sıfırlanmıştı. Maske takmış öteki-çehrenin imge çanağından plastik şiirler yığılıyordu etrafa...

Şiir üzerine, şiiri içinde düşünenler şöyle dursun, çoğaltma ve tekrar konusunda sınır tanımayan şair, çatısı her an çökebilir omurgasız okumalarla birbirlerini de takip etmiyordu. Benzeşme, örtüşme, tıpkılık umurlarında mıydı?

Kitap tanıtımcılarının *eksik, sakat ve yaralı sonucundan* farklı arayışlara, *buradan doğmuş kanallara* ulaşmayı mı hedefliyordu şair? İşi, uğraşısı ince ayara dayanmayanlardan sürükleyen işler beklenemezdi. “Şairin varoluş ekseninin gerektirdiği iç atmosferlerde bir araya gelen vesile, fırsat, ince ayar odakları.” diyordu bir şairimiz. Bu, ince ayar odaklarına varanları el ile saymak bile çok değil miydi? Şiiri, ortalama aritmetiğin hizasına koymak, protez hayat bilgisinden kayboluşu melez yalnızlığa ürkütmek gibi değil miydi? Kör düello mantığıyla, kültürel yüzeysellik ardında, şiir buzağısı

aranmıyor muydu?

Medyatik varoluşa katılan şiir inişe geçmiş sarmalı katediyordu ikibinli yıllarda. Kültürden ve şiirden tasarruf yapan bir üniversite gibi dokunduğu şeyi çürütüyordu medya. İktidar, teknik ve medya evreninin kör uşakları olan yeni efendiler, şiiri şairin elinden söküp almıştı. Şairin, entelektüel, ahlaki ve duyuşal düşkünleşmesine, onların derin aşağılanmasına mahkûm bir toplumun yüzkarasını ve ikiyüzlülüğünü örten medya, şiiri, medyatik varoluşun içinde kaçışa, onun enerjisini baskı altına itiyordu. Medya, siyasal merciine, hükümrancılığı ve iktidarı sonsuza dek büyüttükleri bir konfirmizme bağlıydı ama şiir modalara, bir sporun şampiyonlarına, dolaysızlığa ve klişelere, söyleminin dinleneceği garanti edilmiş olanlara verilmiş söz değildi... Şairin ruhunu meşgul eden kapsam, kendisinin ürünü değil, dolağıyla imgelerini, umutlarını, fantezilerini, tatminlerini sağlayan medya ürünüydü. Tekno-medyatik evrenin dayanılmaz sıkıntısından, uyuşturucularından, anonim aşkınlığından kaçmasına yardımcı olmuyor, şairi, sessizliğe, vasa-ta mahkûm ediyordu medya... Şiirimizin, 12 Eylül'den sonra, "liberal/gerici bir kanon"a yönlendirilmesindeki yumuşak geçişin kimler tarafından yapılmıştı? Sorunun yanıtı açıktı: Kartelin içine sokulmuş güya şiir ve edebiyat eleştirmenlerince bu iş kotarılıyordu.

Bir yandan toplumsal yaşamın ruhsal yatırımlarını, diğer yandan da toplumsal hijyen ve ahlak reformu diliyle, toplumun çürümüş yaralarını, ruhani yakarışlarla şiire yedirecek-sin, doyum ve tamamlanmamışlık arayışlarıyla, dinle yunmuş melankoliyle, estetik formun kalbine nişan alacak-

sın... Mücadele ile semptomatik rahatsızlığı birbirine katınca, şair, boğucu lirizmin kölesi haline gelmişti. Şiiri, şiddetli salınımların fantezileri olarak algılayan okur da, kendi ruhsal şiddetinin izleriyle yüzleşince de, şiiri, salt yaşam bahşeden değil, aynı zamanda yaşamdan mahrum eden bir figür olarak görüyordu...

Düzenlenmiş kaos, polisiye kurguya içlenmiş (işlenmiş değil) sahneydi. Şairin fücür isteği, komediye peydahlanmış diklenme isteğinden kaynaklanıyordu ki, gerçeklik, imgelem ve düşlem içre bocalıyor, bozgunla utku arasında yalnız istasyon havasını şiirlerine istifliyordu. *Şiir yüklemek ve boşmak* da denebilirdi buna. *Yüzer fantazma* haccında imgeler üfleyince, şiir halkalarının başı ucu okura görünecekti. Şair, arkeolojik kazısında sis perdesini kibre boyuyor, *poetik çatısını* yokuş aşağı koşuyordu. Konsantre edilmiş şiir parçacıklarından üç beş kelimelik öykücüklerle poetik sürecini çiğleştiriyordu.

Şiirin sırat köprüsünü entelektüel otobiyografilerle süsleyenlerin simge pasaportuyla yabancı dillerde gözükmesi, onları Avrupa manastırında onay görmüş ince ölçütün içine sokuyordu sanki. Düzyak, yalın içerikli tümceciklerini tescil ettiğini sanan panterlerle kafesleri arasındaki uzaklıkta yürüyüşün, ikibinlerdeki yolculuğun şiirleri mi yazılıyordu? Yetkenin gözündeki mayın, poetik ve fırtınalı optikti sanki. Kişiyi özgü alışımaların yabancı dildeki öykücükleriyle yolun ve seferin haritası çizilmek isteniyordu... Kıyıdan merkeze gelirken, izlencesiz, soluksuz kutuplaşmaların birine, bir kez ayak koyanların, *merkez-yuva* arayışında, bir usta şairin sırtına bastığını -usta şair statükosu

kırılacağa benzemiyordu.- gözlemliyorduk. Derinliksiz ve kısır imgelemlerin kısır kaşifi kısır şairler, ustasının gölgesinde bile biçimlenmiyordu... Ustalık-arayış denemesinden denklik divanı oluşmuyordu ama boy ölçüşmenin figürü olarak yitiyordu şair. Ustanın kurduğu kekre şair, şiirimizin demokrasi ve hoşgörü ideali değildi oysa...

Bireysel sorunlar abartılmış, psikolojik travmaların başlıca merak konusu haline getirilmişti... Hem şiirin insansızlaştırıldığını ve sorunsuzlaştırıldığını görecektik hem de tek başına lirik ya da ritmik söylemsel yapılarla şimdiliciliğin altının çizildiğini fark edecektik... Çürüme eğilimi *şimdilik*'ten hız almıyordu? *Bitik karanlığı yamayan şairin kanından* "şiir çıkmazda" iniltileri yayılmasına yayılıyordu ama çıkmazda olan, entelektüel uçlarını törpüleyen şairdi. Şiiri tıkayan şiirin kimlik ve kişilik krizleriydi aslında. Vasat mezarlığı, kimlik sefaletinin organik parçası olmuştu. Şairin damarını kurutan genişçe eşik değil miydi vasatlık? Şimdinin şiirinin sefilliği bu yüzden özeldi.

Vasatın resmî şairlerinden payına düşeni gedikli kılan edebiyat dergileri, şiir yolculuğunu ölüme eksenleyen birer **ekin** deryasıydı... Hayli vasat kıvılcımları ve çıkmalar birikintisi kiç deryasıydı yani...Ölü kültürüne dayalı hastalıklarla, dondurarak korudukları şiir stokunu yeniden dolaşıma sokmaya çalışan şair, etkileşimin sanal ve uzlaşmalı biçimini liberalizmin psiko-dramı olarak şiiri istikrarsızlaştırdı. Ani değişim ve özgürlük şıngısı, değerlerin hızla çöküşünden başka bir şey değildi. Şiirdeki bu buz çağı aslında evrensel mirasın parçasıydı...

“Şiirin yolu, nicedir, toplumların güzergâhından ayrılan bir eğri çiziyor.” diyordu bir şairimiz ve ekliyordu: “Kitleler, gördükleri ortalama eğitimin sonucu, şiire mesafeli. Şairler bile yeni çıkan kitabı satın almıyor.”, “Yaşarken görülme koşulu neredeyse başlı başına bir gelenek yaratmıştır, denilebilir.”, “Auschwitz’den sonra yeri iyice daraldı şiirin, müziğin, has sanatın.” *Şiir böyleken, şiir üzerine yazmak çelişki değil mi?* Biz de ekleyelim: Yaşamın bayağı nesrinde tek tutulacak dal vardı, o da şiir! Şiir ve hayat tek bütündür diyeceğiz en sonunda...

Yapay ışığa üşüşen sinekler gibi, uzun süre buzdolabından saklanan cinayetler resmi olarak sahneye çıkarlar ya hani, şiiri, ya kusursuz bir cinayet ya da tuhaf bir cazibe olmasını imleyen okura ne diyecektik? Ötekinin aracılığı olmadan kendinin kendi ile çiftleşmesi yolunu şairden beklemek de nesiydi? Şiiri, tehlikeli bir fantezi türüne beleyerek, şiiri kendi gölgesinden bile alerji alır hale döndürenler, *ötekilik* hayaleti biçiminde kendi kendini yıkanlar değil miydi?

Okur, şaire kurduğu tuzakla yaşıyordu, herkes sonsuz yakınlık içindeydi. Ötekini hizaya getirme sarhoşluğu içinde görülmemiş kölelik içine sürükleniyordu ya şiir...

Şair olma taklidinde, şairin kendisi olmamasında büyük bir yapmacıklık vardır. Yapmacık ve özgün olmayan gösterge-leri düzenleyerek şiir yazmaya kalkışmak, kendine ilave ruh olarak şiiri öne sürmek, dünyanın sıradan kesinliğinin yeniden üretilmesi demektir. Neyse ki şiir hâlâ oksijen mas-kelerimizi çıkarmamıza yardımcı oluyor!

Bu tablo karşısında sorgulamalar ve eleştirel diklenmeler söz konusu olsa da, zihni genel tabloya yordüğümüzda, raflarımızı dolduran onca kitap, antoloji, dergi incelendiğinde, hasta bir şiir hayatına kilitlenmiş, birbirinin omzuna basarak tırmanma tasasında olan yığınlarca şairin *kadim pastadan pay hikâyesi*, okuru sağdan soldan çerçöp toplama-ya zorluyor. Kimse yanıbaşından geçeni algılamıyor. Gözümüzün önünden sıvışıp giden dört-beş iyi şairin çelik damarlarından süzülenlerle safkan şiiri yukarı çekebiliyoruz ancak. İkibinler şiirinde yürüyüş bir ölçüsüzlükten diğerine yürüyüşle olamıyor, *içimize bakacağız daha...*

İKİNCİ YENİ'NİN ÜZERİNDEKİ TOZLARI SİLKELEMEK *

Biz 'uzakta kadar'ız
Mustafa Irgat

Bugün neredeyse her yazılana “şiiir” diyerek işin içinden sıyrılabilirsiniz. Şiir sanılan şeylerdeki bu patlamanın sebeplerinden biri, bizzat şiir dünyasının *sanal akvaryumda* kapalı tutulmasıdır. Sanal hastalığın sözde biyolojisi açısından şiir, *lanetli pay* olarak mı kalacaktı? Modernliğin protezini tamamlamak üzere eksik beden şiirler *cool* bir postmodern ritüele dönüştürülmüşken İkinci Yeni'nin üzerindeki tozları silkelemek de neydi? Günümüz şiirinin üzerine geçirilmiş örtmeceli kapıların aralığında İkinci Yeni'yi ıskalayanlara bezek olsun içindir bu *merhaba!*

Tek yaptıkları, onu inkâr eden soyutlamaya sızmadır. Şiir, gerçekten de gerçek dünyaya en uzak olan bir alan mıdır? İstisnai bir arzunun nesnesi midir? Denildiği gibi gerçekten İkinci Yeni öldüyse, onun hayaletiyle ve metastazlarıyla uğraşılması gerekmiyor muydu? Önceden kodlanmış, şifresi çözülmüş, model olarak üstünde pazarlık edilebilir madde miydi şiir? Anlam eşdeğerliliğinin ötesinde simgesel bir işlev olarak temellendirilen ne? Herkes aynı gerçekliğe,

aynı gizli kapalı sorumluluğa, aynı kişisiz eyleme saptanmışsa, kalabalıkları sarmalayan dokunaklı, anlık ve evrensel bir aktarım olamaz şiir.

Zincirinden boşalmış iletişim ve bilgi karşısında, anlamın ahlaki buyruğunu karşısında anlam kazanmanın sesliliğiyle direnmektir İkinci Yeni. İkinci Yeni, kendi uçlarına ulaşmış dünyanın aynasıdır ve dünyayı bu uçlara iten biricik güçtür şiirde... Şiir, şeylerin çılgınlaştığı hale dönmüşse, onunla ilgili çılgın bir bakış açısidir İkinci Yeni. Şiirde, nöbet değişimi değil midir İkinci Yeni?

Şiir, en yüzeysel olandakini derin bir düzenlemeye yönelterek onu geçersizleştirir ve onun yerinc görünümünün tuzağını koyar. Şiir ayartır yani. *Anlama dair bütün söylemler, görümlere son vermek isterler.* Şiir, anlam yutucu bir ayna görevi gören yüzey etkilerinin arasındaki gerçek etkilerinin uçuculuğuna kaptırılmaz kendini.

İkinci Yeni gerçekliğin *ironik simülarkarı* değildir. Gerçeküstücülüğün rolünü oynamaz. Boyutu asla metafizik değildir. Görünümlerin yarattığı radikal sürprizdir. Gerçekliğin olası derinlemesine, tersinirliğin sırrıdır. Tüm eksik boyutların cazibesidir. Anlamın temellendirdiği ilahi istidadın serabından kaynaklanmadığı gibi kendini psikanaliz yapma arzusuna kaptırma eğiliminde de değildir İkinci Yeni! Tek bir imgenin bir anlık ölümcül dikkatsizliğini görünce boşluğa açılan kapının eğretilmeye dayanan baş döndürücülüğünü tersinir; herhangi bir şeyin anahtarı değildir ve söylenecek olan her yerde dolaşır. İkinci Yeni, yalnızca saf baştan çıkarmayla anlamsızlığın saf titreşimi olarak gösterilse de

doğru değildir. Anlamlandırmanın derin kuralına boyun eğmediği için böyle tanımlana gelmiştir. Bir erdemın sırtından geçinen ahlaksız ve serbest girişim değildir. Mükemmel bir suç senaryosu ya da konusu olmayan dramaturgi olamaz. Estetikten estetiğe geçiş, saf tutkudan düşünölmüş tutkuya geçiş değildir. Ölümcöl bir iç döküşün habercisi de olamaz.

Ötekini dokunaklı psikodram etki alanına yığarak sersemletmek öykümsü şiirin işidir. Bu tür şiirlerdeki sonluluk bir ahlak idealidir; keyfi, temelsiz ve göndergesiz olduğu için anlamın koyduğu teröre dayanır. İkinci Yeni şiiri, anlamın çekiciliğini bozmak için tümüyle anlamsız bir düzen olarak gösterildi. Oysa keyfiliğin yalın oyununa dayanarak anlam üretilebilirdi. İkinci Yeni'nin, çatışmalı ve keyfi olmayan bir evreni ortaya döktüğü hep atlandı. Bir öykü anlatmaya, başka bir deyişle kılğı ve öykünün toplumsal ediminin içerdigi özgül mantık karşısında herhangi bağıntı içine yerleşmeye dayanan, görünürdeki sıradanlığın çabasını asla göğüslemeyen İkinci Yeni, düşünsel etkinliğı en uç ve en acımasız sınırlarına değin vardırmayı deneyerek ölçüsüzlüğün ulaşabileceğı en uç sınırı işaret eder. Yaşamında olduğu kadar yapıtlarında da kurulu düzeni savunanlara karşı meydan okumadır...

Kararsız ölü yanıtların, belirsizliklerin ve nesnel kaçamakların kulesi değildi İkinci Yeni; anlamsızlığa dayanan göçebe bir iktisadi yapının parolasıymış gibi gösterilme çabası zayıf bir metafizik yaklaşım değil de nedir? Nesnel nedenler metafiziğini şiire yedirince toplumsal şair olunuyordu değil mi? Yasalar, toplumsal ve anlam evrenini çekip çevir-

rirken İkinci Yeni şiir anlayışı, kaçış çizgisi sunmaksızın, siyasal ve pedagojik orkestranın yapay sıcaklığından yararlanarak toplumsalın ölü bedenini yeniden ısıtacak eylemlerin tam karşısında yer almıştır. Keyfi işleyişleri kendi kendine ayarlayabilen bir mikro- sisteme dönüşmüş olanın tam da zıttıdır İkinci Yeni şiir anlayışı...

Medya ve bilişim tarafından mühürlenene toplumsal -şiir toplumsalın hologramı gibi yansıtılmak istenmektedir- sanatı yok etme terminalinden başka işlev görememektedir. Saf dijitalliğin egemen olduğu ağlara toplumsallık gebede kalmış, uzam diyalogu da elektronik medyumun şiirimsilerine dönüşmüştür. Ağlardaki ve sistemlerdeki elektrikli parçacıkları kumanda ederek bilgi stokunu yenileme işinden şiire zaman bulamayan toplumsal, kendini yöneten ağların çembersel hareketinde yitmektedir... Toplumsal ilişkilerin cillanmasında İkinci Yeni şiir anlayışı (toplumsal ağın bütün boşluklarını dolduran iktidara uzaktır.) himaye altına alınmadığı için hep kötülenmiştir.

Şiir, etkin bir toplumsal davranış olsaydı, bir zorlama, bir ahlak kurumu olurdu da... Şiir, geleneksel tinsellikten miras alınan toplumsal ahlak kurmacası olarak gösterilmeye çalışılarak, kendisinin toplumsal buyruğa daha iyi boyun eğmesi ve dayatılmış modellere daha uygun olması sağlandı. Şair narsisizmi ayıksılığın hazzı değil, toplumsal niteliklerin kırılıp yayılmasıydı. Hoşnutluğun toplumsal ve kültürel modeli olarak ele alınmak istenmişti şiir. Değerler sisteminin yerinden oynatılamazlığına tepki olarak İkinci Yeni anlayışı, şiiri kültürel tüketim karikatürü olmaktan kurtarmış, ona kuramsal ve eleştirel kesintisiz düşünce boyutu,

eleştirel aşkınlık ve imgesel işlev boyutu kazandırmıştır. Kültürel güncelliğin içinden didaktik etkinlikleri tüketim mantığına eviren şiir anlayışına karşı çıkmıştır...

Politik izlenceye dönüşmüş neo-liberalizm, sanki gerçeğin bilimsel betimlemesi gibi şiire sokulunca, şaşırtıcı bir soyutlama üzerine kurulmuş saf matematiksel bir kurgu oluştu. Bu kurguyu İkinci Yeni şiiriymiş gibi gösterme çalışması açıkça evcilleştirme yöntemi idi.

Uygulayım sal olarak hiçbir zaman deneysel doğrulama açısından sınama fırsatı bulamadıkları modellere güvenerek, içinde matematik oyunlarının da olduğu, yarattıkları karmaşıklığı bu şiir anlayışıyla örtüştürmeleri spekülâtif balonlardan ibarettir.

Toplumsal güvensizliği, şiirsel öznelere üretebilecek ortak düzenleme ilkesi yapmaya götürecek atılımlar da değildi İkinci Yeni. Esnekliği, akıl tembelliğini ve edilgenliği, bilimciliğe, snobizme yalnızca tutuculuğa dayandırarak yeni düşünce kategorileri belirlemek olarak da adlandırılmaz. Bireyci, aşırı öznelci felsefenin kendini gerçek kılma yolunu neo-liberal politikada bulması gibi, kendi doğrulanmasının koşullarını yaratmış şiir anlayışı, çok güçlü bir toplumsal doğrulama aracı oluşturan kültürel sermayenin eşitsiz dağılımına neden olur. Olağândışı büyüklenmenin milliyetçi sığınağında faşist eğilimli başkaldırı biçimlerini toplumcu sosyalist şiir gibi gösterme çabasının karşısına dinen İkinci Yeni şiir anlayışı, oluşun karikatüründen ibaret olan düşünce ve varoluş kiplerini kapsayan kudurgan takastan kurtarıyor bizleri. Sosyalist gerçekçi ürünlerinin,

gerçekte, burjuva sanat formlarının yavan ve mecali kalmamış harabelerinden başka şey sayılamayacağı söylenebilir.

Öyküsel gücün karmaşık ve kurnaz egemenliği (tekelleştirerek birleştirmeyi ve bütünleştirmeyi amaçlayan ortak girişim söz konusu.) karşısında derin bir iç-dünyanın karanlık özünü aydınlatma savaşımı veriyordu İkinci Yeni; benlik-merkezli doyum ideolojilerinin baskın hale getirdiği öznelci önyargı günümüz şiirinin açmazıyken, bu şiir anlayışı gereksiz ve anakronik psişik uzantıları yok etmiştir. Dayatılmış kural simulakrıyla şiir üretilemeyeceğinin kanıtı olmuştur. Şiirin, öykü lokomotifinin açıkça emrinde olmadığınin teminatıdır İkinci Yeni! Hem, bireysel ve öyküsel tanıklıkların ortak bir sıkıntıyı anlamayı sağlayacağı durum değildir ki. Toplumsal evrenin kişisel dramlar biçiminde yaşanan çelişkilerin odağı da olmamıştır...

Derinin altında yatan kasları açıkça ortaya çıkarmak üzere bıçak gibi derinin aralarına daldırdığı anlatımcı çizgisinde yaşayan güya tutkulu şairler, sırf bir uğraş arkadaşlığı, zekâ yarışı ikileminde kutsal kitap öyküleri anlatmıyor muydu? Çıplak güzelliği öylesine bir karasevdayla istiyorlardı ki, şiirin en hüznü, yapay, kararsız boşa gitmiş boş yapıtlarını oluştuyorlardı. İkinci Yeni ise, anlama yeteneğinin tazelenen karışıklıklarından kurtarmak üzere, güçlü anlağın sıklıkla sokulmadığı güçlü duyarlılıklarla, ceset kokan yaşam tomurcuklarını, çok bilgili dışkıların elinden çekip almış, onun açılıp çiçeklenmesine yol açan imgeleri, çatışkı pahasına da olsa sunmuş, ölü kemikleri ürpertmeyi bilmiştir.

Gündelik hayatın mitleştirilmesinin sorgulanması olarak ele alınmalı İkinci Yeni şiiri. Kolayca tüketilebilen, tinsel-anlatımcı bir içeriğe sahip olanı reddederek işe başlar. Kışkırtıcı bir anlamsızlık ve boşluk izlenimi yaratmaz. Dilsel anlam, dil-dışı kaynaklardan yararlanır. Anlam, kendisinin ötesinde onu hem belirsiz hem de sonsuzca belirlenebilir kılmasını temin eden yaratıcı-imgesel üzerine oturmuş bir göndergedir. Bu, bilinmeyince, İkinci Yeni şiiri, anlam içermez yargısı canavarlaştırılıyordu...

P. Recoeur'un sözleri daha açıklayıcı olabilir: "Algılama analizinin işleyiş halindeki anlam olarak dile uzanması; geri tepme yoluyla yalnızca konuşmanın göstergeleri düzleminde açıklığa kavuşturabilen algı özellikleri de çıkarılıyor ortaya." İkinci Yeni de *dilin eklem yerlerinin kırılışı ve gerçekliğin yere dökülmüş mozaik taşları gibi dağınılı* sayesinde varlığını imliyor.

İkinci Yeni'nin arkeolojisinin 'bitmiş tamamlanmış' bir kavram olmadığı söylenebilir. İlhamın, boş tınların ve du-
aların dünyası değildir İkinci Yeni.

Şiir için dil, tıpkı biliş için ve etik eylem için olduğu gibi teknik ögedir. Şiir, dilbilimin dilini teknik açıdan özel bir şekilde kullanır. Dil, olanaklarının tümünü yalnızca şiirde açığa vurur. Dilin tüm yönleri en uç noktaya kadar esnetilir ve nihai sınırlarına ulaştırılır. Şiir adeta dilin öz suyunu sıkıp alır ve dil kendini şiirde aşar. Şiir, dili, dilbilimsel açıdan belirli bir kendilik olarak alt eder. Dil, şiirin estetik nesnesine dilbilimsel belirliliğiyle giremez. İkinci Yeni şiir anlayışı bu yönde dili ele alıyordu. Şair, dili içkin olarak kusur-

suzlaştırma yoluyla dilbilimsel belirliliğinde dilden bağımsızlaştır. Şair, dili adeta dilin kendi sözel silahlarıyla fetheder diyebiliriz.

Anti-entelektüel tavrı dinsel edalarla birleştiren bireycilerin ellili yıllar döneminin zevkinin kıvamlı çorbasını şiir diye yutturması, (günümüzde kırklı ve ellili yıllar toplumcu şiir ruhunu özleyenler var, örneğin Ülkü Tamer. Bkz: *Saflığın Şiirini Özledim*, Sabah Gazetesi, 13.03.2006) eski reçetelerin peşinden koşanları arttırsa da, başka şairlerin işlerinin artıklarıyla ya da ölü unsurlarıyla şiir yazılamayacağı kesindi. İşte tam burada, İkinci Yeni devreye giriyor, okurları sıkı bir şiir diyeti yapmaya çağırıyordu. Popüler psikanalizin melodramlarıyla muhteşem özdeşleşme hikâyelerini eşleştirdince, fırtınalı aktarımda bulunduğunu sanan şair, dizelerini evrensel bir röportaj gibi yığar. Böylelikle vasat okurun sonsuz çeşitlikteki arzularına denk düşen sonsuz şekildeki vasat söylenlere erişme imkânı sağlanır. İkinci Yeni şiiri, nitelik meselesinin zevkler bulamacından ayrıştırılması gerektiğini burada ortaya döküyordu. Sosyal gerçekliğin görünen yüzeyinin altında, bilinçdışını düzenleyen dolaşım-mış gibi göstermek isteyen anlatımcı şiir, büyülü düşünme artıklarından öte bir şey değildi. Bir tür kanalizasyon mühendisliğine soyunan anlatımcı şair, dışkının saf ve yalın potansiyel kullanımının örnekleriyle, imgeci şiire orman yasasını uygulamaya çalışıyordu. Anlatımcı şiirin şişkinliği sayesinde kuşaktan kuşağa aktarılan sahte hayat pınarının inkârıdır İkinci Yeni.

Ahmet Haşim'den ödünç olarak, *düzyazıdaki anlaşılrlık ve düzgünlüğünü ödünç alan gölgesiz bir şiirin acıklı çıplaklığı* inleme

perdesi oluşturmuş, k rletici açıklığın saf billur piramidi, tek bir anlamın bağasına kapanmıştır. Olağandışı yüklemelerin kullanılmasıyla üretilmiş yankılardan s k n eden anlama imge atfeden d ş gücü müydü İ inci Yeni? Anlam sözleşmesi, şeyler ile onların gölgesi arasında yapılan toplumsal s zleşmeymiş gibi algılandık a, İ inci Yeni tiksintisi, ahlak evreni oluşturulanlarca ayyuka  ıkarılacaktı. Tortul yanın modern ve çürümüş değişkesi değildi İ inci Yeni...

Anlam, çoktan beri bilinen ama yine de insanın kendine bilgi olarak göstermesi gereken şeyi tanımlamada yardımcı olur. Anlam, bilinenin sınırlarına dikkat çekerken, şiir, bilinmeyen ya da bilinmez olanı da görünür kılar. Anlamı kodlayan ve üreten, şiir karşısındaki dış dünyaya tepkileridir. Anlam, savunma mekanizmalarından, tepki oluşumlarından ve y celtmelerden öte bir şey değildir; estetik ideolojinin maskesidir de denebilir... Bir düşünceye, imgeye göre anlam, dikkatimizi onlara verdiğimizde kaybolma eğilimindedir. İnsanın anlam istemi (*will to meaning*) itkilerle içgüdüler arasındaki çatışmalardan değil, varoluşsal sorunlardan kaynaklanır. Anlam, herkeste aynı tarzda, tekdüze, cılız duyumsanan ya da sıradan tepki uyandırırken, şiir  oksesli ya da derinden duyumsanan tepki uyandırır. şiir anlamı tersinir ama kendisi insan boyutuna girme cesaretini gösteren büyük bir terapidir. Dünyayı ve kendimizi anlama süresince kullandığımız filtrelerce kirletilmiş *deneyim*, yaşanılan anın kanıtı bile değilken, şiir, kendi eşyasıymış asına sahip olunabilen ya da özne tarafından yaratılan bir şeyden daha çok yaşamdır. Bir şirden anlam çıkarmak, sanki orada olmayanı şiirin içine yerleştirmek gibi bir şeyi yığar önümüze. Oysa şiir, yorumlamanın olanaksızlığını dile

getirir. *Anlamanın ardında anlağın ışığı acınası biçimde sönmez mi?* İkinci Yeni'nin anlamın ürkütücü verimliliğinden uzak durması ondandır. Birbiriyle rekabet halindeki beğenilerin, sabit fikirlerin ve ön yargıların birbirleriyle itişip kakışmasından ibarettir anlam denebilir... Bilmeyi ve bilgiyi kabul lenme sorunu anlamı kavrayabilme ilintisinden doğar. Şiirin tersindiği durum, bu. *Sankileri gerçeklerle uyuşturmaya çalışmak en büyük açmaz olsa gerek. Şiirin mesajı sadece kendisini bağlar. Şiirin kendi dışında bir anlam üretmesi zaten mümkün görünmüyor. (insan, eninde sonunda şiirin kendisi için ne anlama geldiğini anlayacaktır.) "Büyük miktarda bilginin süratle üretilmesi, bunların anlamlandıracağı sistemlerin oluşmasını engelleyerek, zamanımızda şiiri de etkileyen anlam krizine yol açmıştır."* demek istiyorum. Şiir bir anlam aktarmaz, kendisine bir anlam oluşturur. Şiir, sonsuz farklı şekilde okunabilir ve okurları şairin niyetinden daha fazla uzağa taşır. Şiirin kendisi nasıl derinliklere inebileceğimizle ilgili ipuçları verir kaldı ki... Neyi bildiğinden emin olmayan, tüm belirsizliklerden kaygı duymaksızın, hissettiği ve yerleştiği yeri şiir diye adlandıranlar elbette olacaktır; bilmenin bir yolu olarak hissedilen sessiz vazgeçme, ya da bilginin sınırlarını kabullenme en doğrusudur.

Anlam konusunu yeri gelmişken derinleştirmek isterim. İnsanın şiirde anlam arayışı, içgüdüsel itkilerin ikincil bir ussallaştırılması değil, yaşamındaki temel güdüdür ama şiirin hemen anlaşılma gereksinimi yoktur. Anlam düzyazıya özgüdür. *Anlam keyfi bir metafiziktir ve yinelemelerle doludur* der Harold Bloom. Şiir, anlamsızlıkla bizi anlamın egemenliğinden kurtarır; *anlaşılmayanın karşısında yaşanan büyülenmedir.* Çünkü şiir, sözcüklerin verili anlamlarını da aşar.

Şiiri anlamlandırmak, onun defterini dürmektir. Şiir, açıklanamayanın geri dönüşüdür. Bir şeyin ne olduğunun ya da ne olabileceğinin ortaya çıkarılmasından şiir sorumlu değildir. Şiir gerekirci çizgiyi reddeder; şiirin kurgusal temsil görevi olamaz. Bu demek değildir ki şiir anlamsızdır. *Anlam, şiirde sonraları anlaşılacak üzere saklanmış gömüdür.* (İlhan Berk) Şiir anlam taşıy taşımasına ama ciddi olarak algılanmadığında kaybolur ya da işe yaramaz. *Şiir artan bilgileri sindirmek yerine, verili zaman diliminde, daha az bilgiyi sindirmeye zorlar.* Kolaycı okurun, ilkel, kaba ve tembel merakına şiir yanıt vermez. “Her şiir gizemini kendi içinde saklar ve bu gizem onu yakalamak, sahiplenmek isteyen her çeşit betimlemeye ve açıklamaya karşı koyar. Gizemi elde etmenin yolu yoktur.” der Marie - Clothilde Roose. Aşkın olandır şiir. *Şair için yazmak, dilin yalnızca anlamdan oluştuğuna inanmamaktır.* Şiir, bilgi şekli olarak anlamlandırılmayı açıkça tersinir. Anlam zaten gelir öznenin ayakları dibinde ölür ve bir işe yaramaz sonraları... Şiirin toplumdaki yeri, insanların anlamını çoktan yitirdiği zafer değil midir? Anlamsızlıkla mükemmelliğin karışımına giden anahtardır şiir; dengeyle getirilebilecek her şeyi bitirir. Mikel Dufrenne: “Anlaşılan bir varoluşun, hissedilen varoluştan farkı yoktur.” Anlam ve anlamın estetiği karşısında nesnenin sadakatini bulma aracı şiir değildir ki... Şiir, yanıt beklemeyen saf gerçekliğe ve ötekine yöneltilmiş zor bir sorudur. Anlam, kendi işaretlerinin ağırlığı ve oyunu altında yıkılıp gider. Gerçeğin görünümündeki fazlalıklarla eşleşir. Anlam, gerçekliğin yarattığı ironinin belirginliğidir. Anlam hep devrik yüzü hedefler, görünümünün kullanımının prototipine dönüşmüştür artık. Anlama, varlığın açıklığına dayanır. Ahmet Oktay: “Çünkü şiir ancak dilde ve imgede var

olur. Şiirin anlamı dediğimiz şey, dışarıda bulunan bir anlam değildir; dilden ve imgeden başka bir şey değildir o.” diyordu bir söyleşisinde...

Zoraki anlamlandırmadan kurtulabilen imgelerin ifade ediliş ağıdır İkinci Yeni. Bilgi ve iletişim içinden geçirilerek kısa devre yaptırılmaya çalışılan imgelerin barınağıdır. İnsanlık durumunun nesnel sefaletinden başka bir şey yansıtmayan öykü dizeciklerinin aralarında imgenin özgünlüğü elinden alınıyor. İmgenin yüzeyselliğine teslim edilmiş gerçekliğin, sefaletin gerçekliğiyle örtüşmesinden doğan virüsün yıkımlarına sığınanların objektifine ters bir bakıştır İkinci Yeni.

Sözcükler sanki otomatik pilota göre kendini ayarlayacak tek anlamlılığa bürünmüş nesnelermiş de, İkinci Yeni şairleri kendini yeniden anlamsızlığa ürettiyor... Böyle gösterilmek isteniyor bu oluşum.

Anlamanın inatla ve kesin bir tutumla reddi ile anlamsızlığın kötü ve ham pozitivizmi arasında açık seçik sınırdır İkinci Yeni hareketi... İkinci Yeni, özel bir derin anlama takılı kalmadığı gibi, karmaşık kavramlar oluşturma taraftarı da değildir. Geriye adım atmamakta da ısrarlıdır...

Anlam bağışıklığını okunabilir söylem içerisinden gerçekleştirmeye çalışmak şiirin işi midir? Dünyayı anlambilimsel birimlere ayırmanın yolu mudur ya da şiir? Üstün bir arabanın güçlü bir hayvan söylenseline bağlanması gibi de algılayamayız şiiri. *Uçları görmeden, uçlarla savaşa girmek* değil midir?

İkinci Yeni'yi tespit apsesine düşmüş gizli mantık uyarınca şiiri düzene sokmayı hayal eden şairler fink atıyordu. Şiir, elbette muğlak depresyon ve paranoyalara bir biçim, tutarlılık ve onursal güzellik kazandıracaktı ama şiir gizli düşmanlıkları ve bastırılan suçlulukları ortaya serecek matem dili olamazdı. İkinci Yeni şiirini postmodern kıyamet imgesi olarak gösterme çabası altında, varoluş fantezilerinde yaşamı vahye bağlayanlar olduğu muhakkak. Kıyametçi tahayyülün kültürel enkazından hiçlikten sökün edeni kavrayamamak da denebilir buna. Değerlerin zihinsel borsa-sında rayici belirlemiyor diye saf dışı bırakılmaya çalışılmıştır İkinci Yeni şiiri. İkinci Yeni şiirini, *dil oyunları*yla, *imge cambazlıkları*yla, *kişilik gösterileri*yle örülmüş şiirmiş gibi gösterme modası, eski zaman bilicisi güya usta şairlerin dillerinde düşmüyor şimdilerde. *Bir imge salatası* sözünü sanalda satılığa çıkarana da yok muydu? Kolayca anlaşılan popülist biçimler, kitle ruhunun örgütlenmesini sağlasa da bunlara şiir denilemezdi. Şimdinin geleceğin ruhuyla karıştığı geçici bir anı şiir diye yutturan toplumcu gerçekçi anlayışta olanlar değil miydi? İkinci Yeni, entelektüel küstahlığı yerle bir edip, dünyanın barbar karanlığında tarih dalgalarına meydan okuma sabırsızlığı göstermiştir. Ölçsüzlük uğraşısı ve kötülüğün estetiği İkinci Yeni birikiminin içinde görünmez. Her türlü katılımı ve her türlü bağlanmayı reddetmiştir. Amacı bir avuç gökyüzü değil yeryüzü olan bir eldir.Varoluşu trajediyle birleştiren taraf olmamıştır. Gündeliğin aldatmacasının ötesinde uç noktaları dener ve etkililiği yakın kılar. Metafiziğin ve yanılsamaların ötesinde düşünme mesleğidir. Dönemin coşkun ajitasyonu bu bütünleşme şaşkınlığına düşmüş patetik entelektüel figürü gibi olmayı reddetmiştir. İrrasyonelin ve vülgerin işareti

olan coşkunun payını sahibine itmiştir. Bir cemaatçilik ve bir bireycilik arasındaki teorik oyunu görmüş, kolektif psikodrama dönüştürmemiştir hareketini. Muhteşem zihinsel kaos içinde yer almamıştır; tedirgin edici tuhaflik olarak adlandırılmaz İkinci Yeni hareketi.

İmgeyi de açılmamalı... İmge dili hazırlayanıdır; dile fetiş bir aşkınlık (*transcendant*) ekler. Dilin kırıldığı, yeniden tanımlandığı yerdir imge... Dil kendi kendine bildirimde bulunurken, imge ona olağan bir insan olgusu yığar. İmge, belediğin değişken durumunu baz alarak, gerçek öncesinin sonrasını, şimdinin bağlamıyla verir; nesnenin düşünceye bağlandığı çizemdir.

İmgeler düşünce olamazlar. Düşüncelerle bir arada işaret içinde varolabilirler Levi- Strauss'un dediği gibi...

Bizi her şeyi yeniden kurmaya yoğunlaştırır... İmge, görmenin gizlerine biraz aydınlık getirebilir fakat şaire, verdiği bilgilerden hangi sonuçları çıkarması gerektiğini söylemez. İmge, normal algılama biçimimizin temeli değil, ona karşı ortaya konan seçenektir...

İmge, şiirin sinir telidir; söz değil o konuşur. İmge, duyarlılığın tüm verilerini aşma değil de nedir? Uyuklayan varlığı baştan çıkarır, onu tedirgin eder.

İmge, düşlemi barındırır, düş kuranı korur; kuşandığı bedeninin sahip olduğu fizik enerjisiyle, şairin dünyadaki durumunu imler. İmge, bir anatomiye bürünür demek istemiyorum... İmge, bütün vasat titreşimleri siler, iyi de eder...

İmgesiz bir şiir, anlatı diliyle yazılmış bir tür bulmaca gibi, olaylar ya da hiyerogliflerle yazılmış ve ilkel mitleri ya da masalları andıran tuhaf kodlar gibi durur karşımızda. İmgeyi, ifadeler arasında yalıtılmış nesne ve gösterge olarak algılayan kimi şairler, uçsuz bucaksız imge-dünyaların içinde kuşatılmadıkça, görüşün kısıtlamalarına dönerek görebilirler. “İmgelerin anlamına nasıl ulaşılır?” sorusunu kolayca yanıtlayabilirler ama imgenin hiçbir zaman sınırlanamayacağını bilmeleri gerekir. Gerçekte imge, *varolmayana ait, varolandan olası olandır*. Şair imgesel dünyada değil, imgesiyle dünyadadır. İkinci Yeni’nin imge anlayışı elbette bunlarla sınırlı değildir, ayrı bir yazı konusudur.

Kısaca İkinci Yeni’nin imge anlayışı şu şekildedir: “İmgeler, dünyayı insan için erişilebilir ve hayal edilebilir kılar. Ama bunu yaparken bile kendilerini insan ve dünya arasına koyarlar. Harita olmaları amaçlanmışken perde olurlar. Dünyayı insana sunmak yerine, yeniden sunuyorlar; kendilerini dünyanın yerine koyarak, insanın kendi ürettiği imgelerin bir işlevi olarak yaşamasına neden olacak kadar. İnsan artık onların şifresini çözmiyor. ‘dışarıdaki’ dünyaya geri yansıtıyor, çözülmemiş şekilde. Dünya, imge-gibi oluyor.”

Şiir, kesinliklerin yok olduğu bir ortamda, bir anlama ihtiyacının olduğu bağlam yaratmalı mıdır? Kararsızlıkların ve açmazlıkların anlamının dev biyografisini dermek zorunda mıdır? Şiirin antropoloğu fethedici ve yaratıcı enerjiyi canlı kılabilme amacıyla trajik zevki işlemeli midir? Şiir, bir düzen, formlar arasında bir bağ, güzellik, sağduyu aracı mıdır? Sorular da anlaşılmıyor değil mi? Sonsuz sayıda olasılığı üzerinde taşıyabilir çağların çürümüş kütlesi alın-

da ezilenlerin coşkulu rızası mıdır şiir? İkinci Yeni hakkında hüküm veren hiçbir yazar bu soruların paradoksal muhasebesi içine girerek kendini kanıtlayacak entelektüel karmaşayı kavramak için uğraşmayacaktır. Zira İkinci Yeni, kendi anlayışına, dar uzmanlar çemberini aşan bir izleyici kitlesinini de kazandırmıştı. Bu okuyucular kendilerine sunulan saflıklar, paradokslar ve provokasyonlar karmaşasını alkışlamayan ve diretilen yavan çorbaya ihtiyacı olmayanlardı... Kontrol edilemezsin lirizmini dahi şiir olarak görenlere, İkinci Yeni'nin doktrinal ve kurumsal şeyleşmeye karşı direnen güç olduğunun söylenme zamanı geçmektedir. İkinci Yeni, bir komplo topluluğı, düzene sokulmayı reddeden, yeni bağlantılara giren devrimci tekiller topluluğudur. Var olanı kavramaktan çok sonsuzluk kaygısı taşıyan entelektüel geleneklerin bıraktığı tozu süpürecek taze bir esintidir en azından İkinci Yeni hareketi. Sanki mitik sözle anlatılamaz tarih öncesini kurguluyormuş gibi, İkinci Yeni yalnızlık ve kayıtsızlık içine atılmak istenmiştir. Oysa özgürlüğün zorunluluk üzerindeki fethinin açıklanmasıydı bu hareket...

Yalın şiir emrinin görünürdeki iyi huyluluğunun ardında, oldukça saldırgan bir antropolojinin çekirdeğı yok muydu? Seyretmekten hoşlandığı şeyi dönüştürmeksizin, körükörüne kendini tatmin eden varlığın akıl durgunluğu olarak adlandıracağımız yalınlık, şiirde, kategorik bir buyrukmuş gibi herkese kendini dayatınca, toplumun kökenlerinin romanı gibi bir pozisyona giriyordu. Oysa bireyi kıvrandıran arzusunun sarsılmasını sağlayarak, toplumsal bağın metafizik boyutunun yerle bir edilmesini sağlıyordu İkinci Yeni şiirleri. Efendiye kabul etme ve ona boyun eğme fenomenleri,

anlatımcı şiire zemin hazırlayan fenomenlerdir. Arzu ve tekillik içine gömülen bilinci evrensel ben bilincine götürecektiyi İkinci Yeni'den başka hangi hareket sağlayabiliyordu? Varoluşun patırtısını, sıkıntını ürkütücü boşluğuna itmek, kendindeki kaçınılmaz bereyi göstermez miydi? Anlatımcı şiirin tuzağı da buydu...

Şiirde yalınlık, dil hastası gibi konuşmaktadır, delinmiştir, patlamış ve saptırılmıştır. Yalın, ortaklaşa paylaşılan yalın, yalınla birlikte gelen yalınlık uçurumu... Bu uçurumun üstünden geçerek birbirlerine ulaşmaya çalışan, bunu beceremeyen, her biri yalnız başına yalınlıktan yiten... Şiirde aşırı yalınlık hem yüzeyi, hem derinliği yok eder; ne alt kalır ne üst, ne görünen vardır ne de saklı olan. Mırıldanma düzeyinde yalın yazmak, kendini eksikliğin kararında boğmak demek. Silinmenin damgası olur muymuş demeyin. Yalınlığın seyreklik etkisi parça parça olanın özelliğidir. Şiir burada iş görmez, kendi işini görür. Açık seçik olan birbirine çarpmaktadır.

Boşun çökmüş merkezidir yalın şiir anlayışı.

Şiire yalınlık çekmenin göstergesi, göremediği kılık gibidir, kendini tam ortaya koymayan bir kılığın bütün özelliklerine sahip olma isteği... Sözcüklerin ucunda, ortasında kendi kendisiyle sürekli ilişkiye girme: Sürekli sınırlarını açmayan ama kendini parçalayan yalınlık... Yalınlık, öyle kapalı bir dünya ki, orada var olan tek olay kendine kapanmadır... Her türlü niçin sorusunu geri iten, bir eksikliği yanıtlamayan; sorusu olmayan bilinmeyen olarak tanımlıyorum onu. Yalın olan, kendini tüketeni hemen olanı ister; şimdi-

liğin varlığı bile ona fazla gelir... Dudakları yalınlığa asılı kalmışken şiir diyemeyenler, şair kılığı altında, uzaklık taşıyorlar omuzlarında. Pencerenin arkasının uzaklığından başka bir şey değil bu.

Yalınlığın boşluğunun kat kat açtığı hiçliğin kesiciliği... Her türlü söze aşılayamazsınız yalınlığı. Dönemeçte birbirine doğru gelmek, tanıksız tanık olmak... Ölüm, insanı nasıl çarparsa, yalınlık da şiiri öyle çarpar. Ortak düşüşün selamıdır bu çarpışma... Yalınlık, kendisi ve kendisiyle birlikte bütün büyük yapıları baştan çıkardığı için ölür. Bu baştan çıkarmanın bastırılması görevi imgeci şiirindir. Bu, İkinci Yeni'nin su yüzüne çıkmak için yaptığı ilk hamledir, günümüzde üç-beş şairin tutumunda kendini göstermektedir. Öykü iyileştiricilerinin reçetesini yazanları da buraya eklerim rahatlıkla, budaktan hiç sakınmam: Roni Margulies, Turgay Fişekçi, Nihat Ziyalan, Şavkar Altunel... İsimlerin çokluğu, konunun dışındadır. Yeri gelirse bu adları da eklerim listeme... Gitgide çoğalıp her yalınlıktan daha yalın hale gelen bozulmaları tek tek anmanın gereğini de görmüyorum... Anlatımcı şiir, kendi gölgesinin altına çekip aldığı bir davayı heder etmiş bir felaketin gümbürtülerini yansıtan ürküntü verici kükremeden ibarettir. *Narrative* şiirde yanarak kendilerini tüketen ve bu anlayışı harekete geçiren ilkel güçler, ilksel bir kuvvetin baskısı altında, onun zavallı ifade tarzını patlatıp fışkırtarak açığa çıkartırlar. Öykü ruhlarının gizli nostaljisini uyandırırılar. Bir salgından çok, ilksel hislerin yansımasıdır *narrative* şiir anlayışı...

Anlatımcı şiirin ego orgazmı, **entropiye** çarpar. Entropi mi? *İmgelem içeren hiçbir kavrayış sunmadan şiiri tamamen günlük*

yaşama yönelterek, yani gerek şiirin karakterine gerek şiirin onu yaşayan insanlar üzerindeki etkisine yönelik bir derinlemesine düşünün sunmadan günlük düşünmenin uzantısı olarak gerçekleştirerek, onun estetik potansiyelini yok eden şey” değil midir entropi? Entropinin yıkılışıdır İkinci Yeni. Basitliğe yönelik çaba, rastlantısallığın hastalıklı çözülmesi, İkinci Yeni şiir anlayışının dışındadır.

Gündelik gerçekliğin kalıntılarını arıtarak onları şiirin altına dönüştürmeye çalışan münzevi simyacılar, medya şairi olmaktan da kendilerini alamazlar. Gündelik gerçekliğin üstesinden gelinemiyorsa, her tür manik depresif sonuca katlanma zorunluluğu doğar.

Anlamanın toplumsal özünü ortadan kaldıracak olan anlamı yalnızca ilk andaki görünümüyle kabullenmeyi; imgesiz ve kör biçimde, yalnızca, sınırlandırılmış tek bir yaşam içindeki görünümüyle algılanışı ile yetinenler anlatımcı şiir yazarlarıdır...

Yalın şiir, öylesine içine kapanık ki, dışarısına bağlılığını dile getiremiyor.

Şairlerinin, sınır yokluğunda, kendini ele geçirip sınırlama girişiminden kurtulamayacağı benzer. Yalın şiir, boşluğa nişan alan oktur; bu ok erken düşer...

Toplu uyuma eşlik eden çok işlevli bir yeni eleştirel çalışma türünün doğuşuna ışık tutuyormuş gibi görünen yazarlar, benzeşik konumu olan şairleri çevreleyerek *soft poetika* ürettiklerini sanıyorlar ya, bir de bu çarkta, *şiir yalın olmalı-*

dır'ı rekabet mantığınca yönlendirerek - şiir sanki kafadan uydurulmuş, yaratılmış basit yapay olgudur - tümüyle kuş-kulu kopuş için çabalıyorlar ya, şaşıyorum. Medyatik yıldızlar avında, aklın alçalması mı diyeyim buna, illaki yalnlığın keselerinin ağzını geniş açmalıyız mantığı çelişkin snobizm değil de nedir?

Yıkılmıyor İkinci Yeni, bırakılıyor. İkinci Yeni'nin dil-kulesinde ne yaptığına eğilmiyor, onun, Türk şiirinin ufkunu yırttığına dokunmuyor; Anglosakson mühründen sıyrılmıyor. Yerden göğe tırmanan dili kurutmadan, büyük bir kırılma oluşturan İkinci Yeni, okura zorlu saatler geçiriyor, imgenin kaynağından çekilmeyi yeğleyenleri saçından başından ediyor.

İmgenin eşikleri konusunda kendi ölçülerini tanımayanların refleksleriyle Türk şiiri kotarılmaya mı çalışılıyor? Düzen bağını, toplumcu denilen şairler mi sağlıyor? Şiirin insana yaklaşması için onun yalınlaştırılması gerektiğini söyleyenlere, ne mi diyeyim? Şiire yalnlık mayasını tutturursanız, imlem yörüngesini kaydırmakla kalmaz, dile kilitlenirsiniz.

Göze erişmemiş yalnlığın mistik katmanlardan hareketle, insancıl olana varması zordur. Oysa imge, yıldırıcı birikim olduğunu gösteriyor; atmosferin dibine yaklaşmayanları, boşluğa asılı olarak sunuyor.

Bir köşeye sıkışmış fısıltıları topluyor anlatımcı şiirler. Duvarsız yapı görünümlerinin üzerine örtecekleri fetih arayışlarından, her kapıyı açacak anahtar yapmaya çalışıyor, hem

anlatımcı, hem de toplumcu şairler. Türk şiirinin çilingiridir oysa İkinci Yeni!

Popüler masalların entelektüel versiyonları olan anlatımcı şiirler, sığ, anlık izlenimlerle toplumsal oluşum gibi düşlere dayalı çağrışımlarla gerilimler ve çatışmalar oluşturur. Anlatımcı şiirler, birbiriyle tamamen ilgisiz imgelerin ve belirsiz seslerin, yapay bir kronoloji ve sonradan uydurulmuş bir neden-sonuç ilişkisi mekanizmasıyla bir araya getirilmiş, baştan çıkarıcı bir öykü haline sokulduğu kuşkularını uyandırır.

Yerleşikliğe eklemelenmiş şiir işareti çakmak, toplumcu şairlerin işi; geniş hareketler düzenlemek de İkinci Yeni'nin işi. Sahi, toplumcu şiir rüzgârının mührünü, birkaç ödülle açmak kolay mı? Kronik gelgitte yerleşik oluşun mührü, görülmüştür... Toplumsal ritmin, bireysel ritimleri bastırdığı köklü uyumları arayan *toplumcu gerçekçi şairlerin* yazageldikleri şiirlerle toplumsal ritmin taslağını oluşturamadıklarını; yazdıklarının, tedirginliği, kuşkuyu, dağılmayı, toplumsal varlığın onulmaz düzensizliğini dahi gösteremeyecek güdüklükte kaldığını belirtmek gerekiyor. Bu şairlerin ölü ritimleri kırdıklarını görsek de, yenilerini yaratamamışlardır. Kopuk savunma organları yaratarak onun altında yine kendileri kalan toplumcu gerçekçi şairlerin, *eylem* zenginliğini göremediklerini, şiirlerini astlı-üstlü toplumsal zırha bürümeye çalıştıklarını söylemek isterim.

Toplumsal nesnellığe öznel bir düşünceyle bakışın yansıttığı aldanımcı aldatıcı farklılıklar siyasasını ortadan kaldırmakla mesuldür İkinci Yeni hareketi.

İmgelenemezin hafifliği içerisinde, gündeliğin ve anonim-
liğin gri tonlarında çizilmiş güya toplumcu figürlerin şiir
sayılmadığını savunmaya devam edeceğim. Köksüz ve kai-
desiz kaldıklarında bile, bunları iyi şiir diye önümüze ko-
yanları mutlak ikiyezölü olarak ilan etmeyenlere, şiir orta-
mının çekici eşiklerine tünel kazmalı. Sonuçsuz ve imgesiz,
katıksız ve maskesiz olanlara kucak açmayanlardan olmayı
yeğlemek en iyisi...

1940-1950 ruhunu özleyenler, *İkinci Yeni*'nin Nazım Hik-
met ile bittiğini savlayanlar, mimari ve optik örtülerinin
sıyırıldığını, basmakalıp, indirgemeci bakışlarını, aydınlatıl-
mış, yükseltilmiş bir çerçeveye oturtamadıklarını ne zaman
görecekler? Kentler dolusu, egoist, dar görüşlü robotlaş-
mış zavallı kalabalıklara şiir diye yutturulanın, *üzerine parfüm
sıkılmış cesetler* olduğunu söylesem de, bu, burada bitmeye-
cek!

Hiçbir zaman sona ermeyecek bir başlangıçtır İkinci Yeni.
Egemen öznelliğin burjuva çürümüşlüğünü ele almasının nedeni,
iktidara ve insanlık dışı kararsızlıklara tutunmadığı içindir.
Vazgeçiş veya erinçten doğan ağırbaşlılığı asla kabullen-
mez. Kaba heyecanlar ve şiddet sışramaları hizmetine su-
nulmuş araç deposu olmamıştır. Anlatının militan tutumla-
rından rahatsızlığını açıkça dillendiren İkinci Yeni anlayışı,
yakıcı bir aktüaliteye ilgisinin olmadığını da açımilar.

İkinci yeni, ne kutsalın ne de mistisizmin tecrübesidir;
etkili ve yıkıcı kutsalı yeniden oluşturmak isteyenlerin kar-
şısındadır. Kutsal biçimlerin yaratıcı ajitasyonuyla, yabancı-
laşmanın muhafazakâr otoritesi arasında yol olmamıştır.

Kısır ve hareketsizleştirici bir mistisizm içindeki kutsal *evet* hep dışlamıştır. İkinci Yeni'nin dogmasız politik bir düşünce oluşturduğu söylenebilir... Metafizik ve ahlakın tavan arasına sürülmüş yavan eklektizmi İkinci Yeni'nin söylemlerinin uzağındadır...

Toplumsal yaşamın bozduğu şeyi yeniden oluşturmak amacıyla enerjilerin harekete geçirilmesine yönelik ısrarcı bir çağrıdır İkinci Yeni Hareketi. Sanki İkinci Yeni, kelimelerin ötesini, sözdizimsel zorlamaların dışını söylemek isteğiyle ayakta duruyormuş gibi dil sitemini deniyor imaları yanlış. Logostan kaçan şeyi söylemeye yönelik edebi girişim de değildir. Dilin uç durumlarında kendi nesnesini oluşturduğu söylenebilir. Özneyi oyun dışına itme girişimidir bu bağlamda. Bilme olmayan çıplaklıktır, şeyin görüntüsünü bozmak için sözcükleri çiftleştirir, onlarla oynar. Dili, belirtici ya da gerçekleştirici işlevinden kopmaya zorladığı doğrudur. Ama bunu felsefi dilin şiddetlenmesinin etkisiyle yularından boşanan ve aşırıya varan bilmeyle yapmaz.

Dini metafizikten ya da felsefi kuramlardan gelebilecek saldırıları öngörerek onların en kaba yalanlarının yayılmasına elverişli bir anlayış değildir İkinci yeni. Nesnelerin özünü kavramak girişiminin soyut bir mistifikasyondan başka bir şey olmadığını ortaya koyar. Bütün değerlerin kendi nedenleriyle sınındığı bilimsel ya da deneysel hayat felsefesini kabul ettirmek gibi amacı yoktur.

Düşüncenin çelişki ve karmaşıklıklarını sağduyunun karpislerine feda eden hareket olmamıştır.

Özsel yönden değer kazandırmayan, yalnızca öznel olarak önem taşıyan yüzeysel ayrıntılarda yoğunlaşma ve bu yoğunlaşmada ifadesini bulan içerik yoksunluğu anlatımcı şiirin özelliğiymiş, kimilerince olur olmaz ifadelerle bu anlayış İkinci Yeni'ye giydirilmek istenmiştir. Geçmişin dağılıp gitmiş tüm yapıları ve tüm kesintileriyle, aktüel olarak yaşanan realite kaosunun tam bir dökümüdür anlatımcı şiir. Modern hayatın yüzeydeki görünümünün tüm kırılmalarını, çatlaklarını, sızıntı yerlerini izleyeceğiniz bir yer değildir İkinci Yeni. Bu hareketinin münferit, zorlama olarak söylendiği yargısı dilsel/ imgesel dünyanın biricikliğini göremeyenlerin zavallılıklarıydı. Şiir, *çelişkin birlik* değil miydi? Varlığı ve anlamı yutan sürekli imgesel bir devrim ya da? Rastgeleliğin ve keyfiliğin romanından çıkamayanların yargılarıyla çürütülmek istenen aslında yaşamdı...

Düşüncelerle gerçeklik arasına açılan uçurumlara sert çıkar. İkisi arasındaki ilişkiyi aşarak zihinsel hayatın iliklerine işler İkinci Yeni! Kendine anlam veren kapsayıcı doğruluğun parçası olmak yerine bu parçaları bütünleştirerek tüm eğilimleri aşmaya çalışır. Dilin fısıltıya dönüşmüş tanıklığına duyarlıdır, dilin korunmuş yaşantı katmanlarını kurcalar. Şiir dilindeki bu yabancılaşıma, İkinci Yeni'yi "sinikleştirici, absürt kılıcı, parodileştirici, eğlenici" teslimiyetlerden korumuştur. O, gölge boksu değildir...

Şair, titiz ve nedensiz "gerçekçilik"e ulaşmaya çabaladı mı, fotoğraf "dalışı"ndan öteye geçemez; **folklorik delikanlı** imgesi içerisinde ölür gider. (Resmî imgenin kutsal-yaşam-öyküsel yönelimi gibi hem de...) Uzakla yabancı arasındaki anlamsal bağ üzerinden yürüyen bir şiir İkinci Yeni. Aslın-

da bu, düşünce ve dil üzerinden mekânsal bir seçim. Öte yandan, şiirin tarihsel köklerindeki düzyazıya karşı olma ve bu karşıtlıktan türeme kapsamında çatışmacı bir yaklaşımın da ürünü. Böylelikle, dışarıdan söz almaya -eğer eğilimliyseniz- oraya çekmeye dayalı bir tutum da. Bu kapsamda, zihindeki uzamsal alanın ucuna doğru bir atılım olduğu söylenebilir. Alımlayıcının ucunu arar ve dokunmak ister. Belki bu nedenle, biçimselden uzak ve nadirdir. Hem, şiir de nadir değil midir?

Direnişe çok az yer bırakan fazla sabit ve kapalı şiirler olarak eleştiriliyor İkinci Yeni şiirleri. Her söz edimi ve ya da her söylem dilsel alışkanlık ile dilsel bir piyasa arasındaki karşılaşmanın ürünü değil ki şiir. Şiir dünyasının karışık piyasası ve sadık alıcılarıyla kendi içine kapanmasının sorumlusu İkinci Yeni şiir anlayışı değildir.

Nesnel olarak görüngülerle gerçeklikleri arasındaki anlamsal dolaylılamalar yapılmadığı bu nedenle yüzeydeki görünüme ilişilmediği vb. bulanıklıklarla nitelendiği yetmez gibi, İkinci Yeni, içsel bir gerilim kazandırmadığı için de halktan kopuk gösteriliyordu.

Her özün, her esasın tecritlenmişlik içinde ele alınması anlamına da gelmemektedir İkinci Yeni anlayışı.

Arkaik, *pre-bourgeois* ögeler olmadığı gibi, özne tarafından deneyimlenmesi olanaksızlaşmış realitenin tasarımsal yeniden- kurgulanımı olarak da tanımlanamaz İkinci Yeni Anlayışı. Şeysselleşmiş zaman bilinci ile bohemliğin ve öznelciliğin alegorisi olarak konumlandırılmamalıdır. Dondurul-

muş kanaatleri ve bilinç dışı içsel ögeleri harekete geçirebilecek etkileri kabullenmez. Popülerleşmeyi ve pazara boyun eğmeyi bir kenara bırakabilmiş İkinci Yeni anlayışı, hesaba kitaba gelmez bağlanmazcılığı ile görünüşü soyarak, dışarıdan yükümlendirilmiş bağlanmacı şiir anlayışını kendi içinden tutuşturup infilak ettirmeyi başarmıştır.

Dekoratif bir ilginçlik görünümüne bel bağlamaz İkinci Yeni şiir anlayışı. Görsel canlandırmalar, çizimler, kolajlar, kesme figürler, ideogramlar, taslaklar ve fotoğraflar İkinci Yeni şiir yaratılarının merkezinde yer almazlar. Entelektüel totem midir İkinci Yeni? Psikanalizden esinlenmiş narsisizmin sahte itirafları mıdır bu anlayış? Toplumsal dünya üzerine genel söylemler, dünyanın bilgisi üzerine üst söylemler üretmediği için İkinci Yeni, bu sorular yanıtsız kalacaktır. Şiir, ortak indirgemelere bağımlı değildir. İkinci Yeni'nin temel anlayışı da budur! Din ahlakının ya da bir zümrenin şeref kodlarının katı tutarlılığına bel bağlamaz İkinci Yeni.

Şeylerin sırrını reddeden ve ortadan kaldıran şiir, bizi kendi sınırsızlığına kavuşturma erdemini gösterir. Onun hakkında sahip olduğumuz imge devrimcileştiği an gözlerimizin önüne serilir. Şiir, istese de yapıcı olmaz; o yıkıcıdır; o, ancak isyan ettiği zaman gerçektir. İkinci Yeni şiir anlayışı devrimci bir anlayıştır, politiktir...

Şeylerin ebedi akışının melankolisinin aldatıcı şimdisinin arkasında kıpırdatılamazlığın trajedisi vardır. Geçmişin mutlak çelişkisi de burada yatar. Keyfiliğin dünyasına yerleşmiş istencin kaprislerine uyan bu trajedik anlayıştır.

İkinci Yeni, varoluşun derin katmanlarını parçalayarak trajedi üzerine bina kurar. Liberal lütufla özgürleşmenin üstünü çizerek sağduyunun kör dünyasının yerine imge dünyayı inşa eder.

Anlamli yaşamın yüksek gerilimli yoğunluklarını, *çıplak öylelikle* aktarmanın karanlık duruşunu gündelik özgür bakışın sükûneti olarak adlandırabiliriz ama şiir olarak asla. *Çıplak öylelik*, anlamın özgün hareketliliği içinde bastırılan tinsel huzursuzluğu imler. İçeriksel olarak uçucu ve yüzeysel olarak bir yaşam tutumunda değildir. Metafizikğin optiğine işaret eder. Oysa İkinci Yeni şiir anlayışı, yapaylık ve yapmacılık değil, bütünsel sezginin çıplaklığıdır.

Şiir, gündelik algıyı sürdürmekle birlikte, onun ötesine geçer. Metafizik sezgiyle çakışan şiir, genel algının sıradanlaştırdığı ya da gözden kaçırdığı şeyi indirgenemez özünde kavrar. Şiir, hep gündelik dilin geçerliliğini yitirdiği yerde konuşur. Estetik kanon olan İkinci Yeni'nin de anlayışı budur. Şiir belirli bir tip gerçeklik bilmez, bilgi ile karşılıklı içindedir. Şiir ne vahiy düzenine ne de yaradılış düzenine aittir. Şiirin en temel yöntemi, nesnenin yerine onun imgesini koymaktır. Bir imge, bilimsel bilginin ve hakikatin yaptığı gibi bir kavrayışı vücuda getirmez. İmge, temel bir edinginliğe, bize el koyan bir etkiye işaret eder, kaçıştır ya da... İkinci Yeni, bir girişim ve sorumluluk dünyası içinde *kaçış* boyutunu oluşturur. Çünkü varlık kendi gerçekliğinde, yani kendi zamanında anlatılmaz...

“İkinci Yeni şiirleri sanki bir gölgeler dünyasında hareket ediyormuşçasına, bilmeceler, çağrışımlar, imalar, ikircikli

sözcüklerle konuşuyor.” yargısı bir kere yanlış. İkinci Yeni, gerçeklikleri kaldırarak güçten yoksun değildir, onların yalpalanmalarını görür; cılız ve beceriksiz bir biçimde konuşmaz. Zihnin kaslarını Mona Lisa’nın gülümsemesine giydirir, sonsuza dek bu gülümsemenin büyümesini istemektedir...

Boş asalet, sahte içsellik, büyük laflar, derinlik sarhoşluğu... Dünya duygularının sis benzeri ter salgıları olarak görmeli miyiz şiiri? Yaşama geri tepen çaba değil ki İkinci Yeni. Bilinçdışı, ruh, kutsallık, ulusçuluk... Hiçliğin arka planı üzerinde çıplak bir öylelik olarak görünen izleklerin ölümü öndelemesi İkinci Yeni şiir anlayışını kapsamıyor. Herkes içinde kaybolmuşluktan çıkış yoludur o. Metafiziksel, spekülatif, romantik, fanatik, soyut ve siyaset biçimi hiç değildir...

Dehşetli bir bilmecenin çıplak öyleliği içinde varolmayan- dır şiir. Felsefenin görece mahallelerine çekilmeyecektir. Önceden verili şeylerin hesaplanması ile bunların olası değiştirimi ve yeniden üretilmesi işinin karşısında dinelen İkinci Yeni şiir anlayışı vardır...

Şiir, işletilebilir, hesaplanabilir, kullanılabilir ve planlanabilir değer stoku değildir.

Dini yaşantılar ve gelenekler şiir kültürünün aynası olamaz. Zira İkinci Yeni kültür işletmecisi muamelesi görmemeli- dir. Şiir sahne özelliği taşımaz; şiir, varlığının açık yeridir. Böylelikle *gizem*, *uçurum*, *kader*, *inayet* yaşamdan kaybolur.

Teknik olarak düzenlenmişin emperyalizmine başkaldırıdır İkinci Yeni. Eşbiçimciliğin güvenli aracı olamaz... Evrensel uyumun duruk yasaları acılarımızın, kaygılarımızın, günlük çalışmalarımızın en bencil, en kurnaz duygusuyla uyuşur. Sürekli ve derinleştiren sorguya çekilişin bizi acımasız gerekliliğini kabule götürdüğü tek düze algılayıştır bu. Oysa İkinci Yeni şiir anlayışı, insan simgecilığının en yüce örneği, öze biçimi birleştiriyordu.

Şiir, yaşamın kendini-kapayan yönünün kendini gösterebileceği mekân açar. Dünya karşısındaki hayreti, yığılı, heyecanı, umursamazlığı biçimlendirir. Kendine ait olanı, kendine özgü yaşam halinde birleştirir. Yaşamın çürümesine karşı direnen bir dünya kurar. Yani, İkinci Yeni'nin bir zemini vardır, uçuşunu oynamaz o. Çok şeyler söyleyen suskunluğun ermesi değildir; susarak gizlemez demek istiyorum. Boş marifetlilik imgesiz yalın şiirin mizacıdır. Gereksiz sözlerle dolu sessizliğin paradoksu anlatımcı şiiri bağlar...

İkinci Yeni Türk Şiiri'nde fay kırığıdır. Fay, durağan bir yerde sıkışıklığı imlemez mi? **Fay**, kırık olarak da bilinir, jeolojide, yer kabuğu kayalarlarının ters yönlü sıkıştırma ya da gerilme kuvvetlerinin etkisiyle koparak birbirine göre yer değiştirmesiyle birlikte ortaya çıkan yapıdır. Kırıkların uzunluğu birkaç santimetreden yüzlerce kilometreye kadar olabilir. Fay kırığı yer altındadır, İkinci Yeni yeraltıdır. İkinci Yeni şiirimizde kırığı sağlarken, anarşist şiir bu kırığı gösterir...

Toplumsal şiirle anlatımcı şiirin, poetik sınır ticareti, İkinci Yeni sayesinde ruhanilikten arındırılmış, şiir sisteme siyasi

ve ideolojik olarak ayak uydurmak zorunda kalmamıştı. Şiire engizisyon sorgusu sorulamayacağıının devrimci yanıtıdır da İkinci Yeni şiir anlayışı. Gırtlaksız, devrimi haykırmaktır de...

Sonsuz dünyevi ve ruhani saadetin ninnileri için hazırlanmış şiirler değildir bu anlayışın şiirleri...

Şiir, insan kişiliğinin ahlaki olarak aydınlanması amacını güden bir düş değildir. İkinci Yeni, insan varoluşunun ahlaki öğütler veren psikolojisi haline gelmemiştir. Şiir fakiri bir dünyada İkinci Yeni eşsiz kişiliktir...

Şiir yazmak düşünmenin ibadeti olamazdı, şeyleştirilen dünyanın baskınlığı karşısında tiksintisini kutsal korku olarak göstermeyen anlayıştır olmuştur İkinci Yeni...

İkinci Yeni'yi uslandırmanın yolu, onu karşısında kendi yerini belirleyeceği, özgüllüğünü, aykırılığını, deliliğini keskinleyeceği hiçbir imge kalmayacak biçimde genelleştirmek, sürüleştirmek, bayağılaştırmaktır. Uslandırma, porno dükânında *günabı* aramak, düşüncesiz bir düşünme edimi, hedefsiz nişanlamadır. Dilin tüyler ürpertici özgürlüğünü yansıttığı için kafaları karıştırıyor İkinci Yeni.

İktidarın koruması altında üretilip yayılan dil, yineleme dilidir. Aynı yapıyı, aynı anlamı, çoğu kez aynı sözcükleri yeni baştan söyler durur. Şiiri toplumsal dilin kalıplarına sokmak, tekdüzeliğe erotizmin donunu giydirmek demek değil midir? İkinci Yeni, şiirin uzlaşmaz olması için bütün önlemleri almıştır.

Estetik sahicilik aracılığıyla varoluşsal sahiciliğin elde edilmesi, avangardın toplum sahnesine inmesiydi. Zira avangart kültür, para, medya ve popüler eğlencenin kuşatmasıyla eşleşiyordu. Yaşamı ideoloji haline getirmiş avangardın diyalektiğe sırt dönmesi onu her şeyi onlayan konumuna düşürmüştü. Evet, avangart çöküşün ve kısırlığın dürüst ifadesidir. Oysa İkinci Yeni şiir anlayışı, kendisinin kaos tarafında olduğunu beyan etmeksizin, bir bolluk içinde debelenmez ve kısır ruhların öyküsünü anlatmaz. Görünür gerçekliği içsel yankısından yeniden doğrulamak değildir İkinci Yeni.

Deneyssel şiir yazarları da atlamamalı hani... Pop ve kamp nostaljisiyle, hayalin yerini tornavidaya eviren ucuz bilim-kurgu şiircileri, faşizmi dayatan ilerici modernizasyon ile gerici halk nasyonalizminin oluşturduğu kokteylden okuru beslemeye kalkmaktadır. Faşist halk mistisizmine modernist panzehir uygulamasıdır biraz da şiir; o, kaba bireyciliği giderek vahşileştiren kültür sanayisinin eğilimine karşıdır. “Bil-kurgu”, “fantezi bilim” retorik pratiğinin alternatif grafiğini şiir olarak sunmak, parabolik eğrilere dinamik hareket verme yeteneğiye “Deneyssel şiir”, dekoratif yapay biçimin akış çizgisine de şiir dememiz gerekiyor. Deneysellik galiba, Türkiye’de fütürist vaadin reklamını yapmaktır. Teknoyapının denetimindeki hayali *avangarde*, kiralık uzmanların elinde merkezileştirilmiş endüstriyel tekele dönüştürülmesi için, deneyssel şiirin teknik eğitiminin sanayi gereksinimleri tarafından biçimlendirilmiştir.

Mekanik ilerlemenin dehşetengiz manzarasını sansasyonel biçimde yansıtan “Deneyssel şiir” eğilimi, dramatik görsel

dile çevrilmiş, kendisi endüstriyel tasarımcıların vitrini olmuştur. Toplumsal ya da stilistik modası mı *art moderne*'in deneysellik? Günümüzün popüler kültüründe geleceğe ilişkin dönemsel “bakış” denebilir deneysel şiir için. Bilimsel rasyonelliğin karışıkültürel eleştirisini ütöpik biçime vardırان deneyselciler, toplumsal bir kanal görevi görmektedir. Şiire eklenen metal ya da plastik parçası, insan benliğinin erozyonuna yol açmaktadır. Kendi sınırlarını teknosferde denetlemek isteyen şair, imaj sanayisinin tüm sektörlerince piyasaya sürülür. Deneysel şiir, kurumlaşmış politikanın temcit pilavı gibi tekrar tekrar ısıtılan temaları üzerinde, özgürce bir araya gelme eğilimindedir. İkinci Yeni şiir anlayışı onların defterini dürmüştür. Görünmüyor mu hâlâ? Şiiri, bilinçdışı belleğin metinsel benzeşi olarak görmez İkinci Yeni anlayışı. İmgeye narsistik yatırım yapmayı reddeder. Kültürel perde ve imge repertuarı üzerinde idealleştirilen özdeşleşmelerle değil, bunların ideallikten uzaklaştırılan eşitleriyle ilgilenir... İkinci Yeni kayıtsız değildir. Dünyanın kabaran suyunun duyulara dek ulaştırdığı bütün araç ve gereçleri seçmesiz kabullenmez. İmgeleri düzene koyup birleştirme yeteneği diye tanımlanabilir imge-gücüyle düşüncüdür. Bireşimsel uyum çabası gözetmeksizin arzusunun kendisini tanıyabileceği genel biçime gereksinim duymaz.

Ahlaksal, dinsel ve toplumsal düşünlerin geniş bir senfonik bütün içerisinde biraraya gelmesini öngörmez İkinci Yeni şiir anlayışı.

Dadaizm ve fütürizmdeki teatral etkinlikleri özleyenler *İkinci Yeni*'ye saldırmaya devam ederken, *geçip gitmeyen bir*

şimdide bulunuşla mağaradan çıkma arzuları arasında yeni vahiyler beklemektedir. İkinci Yeni, şiirin vahiy anayasasını reddeder!

İkinci Yeni'yi 'biyolojik kuşak' yerine koyanlar olmamış mıydı? Bir tür numaralayışın (1. Yeni, 2. Yeni gibi) hesabını yapan Cöntürk ve yanlıları, İkinci Yeni'yi 'kelime pıhtısı' yaması içinde görmüşler, çürük şiir anlayışlarını ta 60'lı yıllardan günümüze taşımışlardır. "Şiir-nesir" ile ahlak bilincini önceleyerek insanın yaşam deneylerinin karmaşıklığını hep atlamışlardır.

Toplumsal belleğin kolektif anlam deposunda, görmezlikten gelinen, kara çalınan, hiçe sayılan şiirse, ilgisizlik ve bilgisizlik ağı, toplumsal bir paranoya dönüştürmüştür insanları diyeceğim. Boşuboşunalığa toslamışların, hazzın terazisinde şiiri görmemelerini yadırgamıyorum da, bu büyük memeden beslenememiş dev denizanalarının "şairim" diye geçinmelerine ne demeli? Kültür ortamımızın alabildiğine magazinleştiği ve görselleştiği bir dönemde, bir direniş ve entelektüel zemin oluşturuyor İkinci Yeni!

Yükü başlangıç değil, son taşımaktadır. Türk şiiri şimdilerde de İkinci Yeni'nin omuzlarında yükselmektedir...

Demografik büyüme alanında olduğu gibi, günümüz şiirinde de, hastalıklı büyüme ve doygunluk söz konusu. Şiir, sınırsal, tehlikeli bir kütleye dönüşmüş sanki. Yığılma ve bolluk *tehlikeli kütlenin* sinyalinin vermiyor mu? İkinci Yeni şiir anlayışı heşeyden önce bunun farkında... Nasıl ki tefeciler sanat tapınaklarının sahibi haline geldiyse, günümüz

Türk şiiri de bir-kaç holding dergisinin ve yöneticilerinin etrafında, onların ipoteğine girmiş görünüyor. Muhalif duruşun benliği görevi pop şiir yazıcılarına devredildi sanki. Özgünlük duruşu özgünlüğünü mü yitirdi? Önemsizden değer yaratma ve deneyim çıkarma tüm kitap dergilerinin omuzlarında yükselişe geçiyor. Söz konusu dergilerde ve kitap eklerinde buyurulanların biçimlendirdiği okur ve yazarların estetik yargılarda bulunmasını kim bekleyebilir ki... **Şiir dini** ve edebiyatı diye tabela değiştirecek sahte-kârlıklarla dolu günümüz şiir ortamında, İkinci Yeni şiir anlayışının sürdüğünü belirtmeliyiz. Şiirin insanlaştırmacı potansiyelini üzerinde barındıran, bu anlayışla şiir yazarlar var. Öncekileri taklit ederek değil, normsuz anomik bir toplumda var olan derin belirsizliğin farkında ve yazdıklarıyla yalıtılmış bireyselliğin kısa ömürlü simgesine dönüşmeksizin gerçek şiirin ayırıcısında şairler var. İşte onlar, İkinci Yeni'nin üzerindeki tozları silkeleyecek olanlardır! Zor elde edilmiş derin amaç anlayışındaki bu şairler, gerçek şiirin uyarı çığlıklarıdır. Şiirin, kendini yıkıma kaptıran bu çağda, kendi ilkelerinin açıklığa kavuşması için bu şairlere ihtiyacı var. İkinci Yeni, tarihi bir olay değil ki; yarattıkları sahte heyecanla çaresiz iniltileri temsil edenlerin karşısında, Dadaist bir maskaralığa düşmeksizin hem de, yaşıyor ve yaşıatılıyor. Bu, ayrı bir yazı konusu. Sarsıcı olanın gelişigüzel olana çevirme eğiliminde olmayan şairleri öne çıkarmanın sırası geldi çatı aslında... Şiir, yalnızca ona uygun olarak yaşadığımız şey değildir. Aynı zamanda, uğruna yaşadığımız şeydir. Anlamını teslim etmeye başlamışken, onu yerine koymanın tam zamanı. İkinci Yeni'yi de...

*Yazı, yayım gördüğü günlerde, bu bir *İkinci Yeni Manifestosu*'dur söylemleri kulağıma çalınıyordu. Evet, bu bir manifestodur!

FAKİR ŞAİR - ZENGİN BİLGİ

Şairin kendi uyumuna, kendi bölünmezliklerine yönelmesi, ayrılmanın, bölünmenin, sarsıntının çürütücü zeminine kendini doğrultması olarak algılanır. İletişim hatlarının kopmasıyla, tekrar olmuş eski şeyin üzerinde, kendi ürettiklerine yabancılaşmış şair, ahlaki ve psikolojik yoğunluğu içinde şiiri, bir öykü gibi düşünmemize izin vererek koruması, şiirindeki başlangıcın belirsizliğini boşlukta bir nokta olarak alıntılammıza olanak sağlıyor. Şiirin yaşamdan daha tatmin edici ya da ahlaksal açıdan üstün olduğu savını tartışmayan, betimlenmemiş gerçekleri, şiddetlendirilmiş belirsizliğe yığan şair görünümü yaşamı devam ettiren kararsızlığa diz çökmüş görünüyor. Şairin, şiiri her isteğin ya da amacın, zayıflatılmış tatmin ürünü olarak görmesi, onu resmi kibarlığa ya da deneysel diğer davranışlara sürükleyeceği muhakkaktır. Metafizik bir gerçeklik de denebilir, şiiri deneysel bir gösteri olarak sunup da, yaşama katılmayan insan öznelere, kendinden belli bir mesafede oynayan bir oyun içinde provalandırma eylemine. **Ben**'in sık tekrarlanan reddini açığa vurarak, onu dilbilimsel zamir olmaktan kurtaramayan şair, ilişkisel tanımlamalardan tamamen bağımsız bir kimliği biriktirmiş de görünmemektedir günümüzde. Kendini ifade edmeden kendine ya-

bancılaşmış şairin, adlandırılmayan okuruna hangi metafizik paradokslarını yığacağı şaşırtıcı gerçektir.

şairin dilin içine girişinin varlıkla ilişkisel tanımı verilmediği sürece şairi nereye konumlandıracağız? şair insanın içine yönelmenin asıl amacını temsil edebiliyor mu? Adlandırılmayanın şaire vermediği nedensiz varlığa şair niçin uzak durur? şiirin deneysel masal olarak temsiline izin vermiş okur, kendi başlangıcını, insanın kendisini var etmesi bii-minde anımsamaksızın, şiirsizliğin kefareтини hep yerine getirerek niçin tekrar eder yokluğunu? Hareketsiz olana ulaşıp durduğuunda, şairle iki çift eşzamanlılığı yeğleyen okura temel uyarılar tablosu koltuğu hazırlamadan, konserve kutusu aacağıyla öyküsel beni, motive edilmiş zorlamayla özellikle, emir gibi cisimleştiren şairi dilsiz cellat olarak görmeyen eleştirmenleri kim anlayabilir? *"Cellat ve kurban zincirindeki herkes, yanında sürüklediği ve içinde konserve yiyeceklerin olduğu çuvala bağımlıdır."* denebilir. şairin, kendisini mümkün olan bir zorlamayla, yeniden üretemeyeceği, sırtüstü geçmişle, farazi bir eşlik yaratması şiirde, sırtüstü hayali okuru da beraberinde sürükler. Kendi yarattığuıyla, okurun da aynı karanlıkta olmasını isteyen şaire, bu yazının bir seferberlik planlaması hazırlamayacağını, günümüzde temsil edilen şairlik sahnelerinden bir gruplandırma yapmayı - kavramsal gücün isimlere ykseltilmediği günümüz şiir eleştirisi de baz alınarak - uygun görmediğimizi belirte- lim.

şairin geriye çekilen kimliğiyle, yaşama ilenmemiş enerjisi- nin nedeni, aslında, varlığın kapalı kabuğunun içinde ken- dini, kendine kapatması olarak tanımlanabilir. Bu, gizemli

bir zorunluluğun kışkırtması mıdır bilemeyiz. Şairin yeni dünya tasarlayan metinden daha çok, uzamını insanların doldurduğu çevrenin keşfiyle, şiirsel isteklilik eylemiyle kendini yeniden oluşturmuş zemin hazırlaması önemlidir. Varlığını kalıcı olarak sifıra indirgenmiş bir uzama dönüştürmüş şair, insanileşmelidir. Bilgi, insanı teknikler için zengin kılssa da, bilginin insani bilincin varlığını yeniden onaylamaya gücünün yetmeyeceği, olmak istediğimiz yeri işaret etmeyeceği gerçektir. Her şeyde bilgilenme hakkı, sona doğru hareketimizi yavaşlatacaktır. Bu son dediğimiz yer gerçekten olmak istediğimiz yerdir. Bitirmenin doruk noktasının hazzı kendi sonumuzdur. Şair, öyleyse bilgili olmaktan önce, insani yönüyle anılmalıdır. İnsan yaşamının başlangıcı ve sonu arasındaki betimlenen yoğunluk olarak şiiri kabul ettiğimizde, şiirin derin bilgelik – gerçeğin derin bilgisi- gerektirmediğini, bilinçle dünya arasındaki ötekinin şairi kendiyle evcileştirmeye yaradığını, şiirin ayrıca, gerçeklik üzerinde otoritesini belgeleyen bir bilgi türü olmadığını açıklıkla söyleyebiliriz.

Şiiri öz anlatsal algıyla bezemek, onu yok etmektir... Şair, insan öznesinin hem kendi doğal çevresine hem de insan topluluğu içine girebilmesi için koşullar yaratır. Şiir, kültürün bilgi birikimiyle alay etmez ama kendisine ait olmayan dil üzerinde uzmanlık kazanmak gibi olanaksızlığı yeğlemez. Şairin estetik tasarımlarına yabancı anlamlar üretmesi, semantik karmakarışıklığın malzemesiyle şiirde yarattığı kirliliği azaltmasını önlemez. Bunu derken, sözcüğün belirtilici gücünü tıkayan, şiirde ya da sanat yapıtında anlamların kaçınılmaz üretimini engelleyen durumlardan söz etmiyoruz. İnsan öznelere gerçeği ileten, onlar için gerçeği oluş-

turan bir sistem olarak da görmüyoruz şiiri. Dilin ele verdiği insan olma onurunun kesin bir şekilde ifade edilmesi değil midir şiir?

Şiirin sınırlarının çizilmesinde epistemolojik bir karşıtlığa işaret edince şair, sanki bilginin asla iyelik olmadığını, hareket olduğunu söylemek istediğini mi algılamalıyız? Şunu biliyoruz ki, bilgi idealinin ve kavramının kendisi, durumların hareketsizleştirilmiş zorbalığını önceler şiirde. Şiirde değer ölçütü olarak anlamlılık, ustalık düşününün estetik işareti olmasa gerek. Şiir, bilgiyle hükmedilecek bir şey değildir... Şiirin şiir dışı durumlar için anlamlı bir ilişki bahanesini ortaya atamaz şair. Kaldı ki, şair, bu ilişkiler uzamında aydınlatamaz ve kurtaramaz kendini. Şairin kendi dışıyla kuracağı ilişki, dizelerinin kendi içinde meydana gelir. Bu, narsist yoğunlaşma değildir, insana dönük teşhislerin ve teslimiyetin işaretidir. Ayrıcalıklı estetik bir uzamdır insan; onun biricikliğini önceler şiir.

Artıkça görülür olmayan bir bilgiyi nasıl görebiliriz? Sınırları durmadan bulanıklaşan bilginin, şiirin karşıtlığa yol açan unsurlarla olan ilişkisini tersine çevirdiği varsayılabilir. Biricikliği yıkan aynılığın ufkunu dayatan bilgi dolu bir şiirin iletişim hatlarının sağlamlığından söz edilemeyeceği kanısındayım. Gereksiz bir devingenlik yaratan bilgi, okurun algısal tutumluluğunun çıkarına odaklandığında, onu aynılığın keşfine sürükler. İnsanı içinden çıkılmaz halde yakalayan *aynılık*, bilginin hareketsizleştirici farklılığını kabul etmenin gizli amacı gibidir. Şiirin, bilginin uygulanabilirliğini sınamak için *neden* sağlayacağı kanısında değilim. Bilgi, estetik belirsizlik ya da estetik biricikliğin kaybı ola-

rak algılanabilir mi şiirde? Şiirde, şairin kendisi ötesine geçmeyi reddetmesinin kararlılıkla ilan edilmesi, şairin keskin biçimde tanımlanmış bilgi üretimine yerleşmek suretiyle yok olma tehlikesini ortaya koyar. Şiir, bizim kendisinden ne anladığımızla, şairin şiir konularını tinselleştirilmesiyle uğraşan *metafizik bir pencere* olamaz. Şairince hareketsizleştirilirse kendini ele verir; zaten o da şiir değildir. Okur, şiiri anlayacak olmanın saf endişesiyle, o şiire sahip olamadan, beğenilerini dahi söyleyemez duruma gelir. Bilgi, hem okurun hem de şairin hareket etme isteklerini acımasızca engeller. Bilgiyle şiiri görmeye çalışma, onu görülmemeye yazgılı şey haline getirir. Bilgi dâhilinde önceden saptanmış kurgularla şiir yazmaya kalkışmak da şairin kendine ve etrafına saldırganlığıyla tanımlanabilir. Bilgi *nitelsiz kendi* içine gömülen şairi kendine yoğunlaşma, kendinden söz etme, kendini yansıtmaya üçgeninde körleştirir. Farklılıkların silikleştirilmesi görevini yerine getiren bilgi, geniş alanları çerçeveleyerek şiiri tıkar. Bilgi, sanki tinsel bir battaniye gibi, şairin kimliğinin çerçevesini kuşatan şeylerden faydalanarak kendisini ödüllendireceği vaadiyle şaire hükmeder; şiirde gereksiz tekrar için bahane oluşturur. Bilgi, şairin algısal hareketlerini, hareketsizleştirici devingenlikle karakterize eder. Algısal etkinliğe ket vurur bilgi; ona gelmemizi sağlayacak körleştirici ve hareketsizleştirici gücüyle, algısal yoksunlaştırmanın yörüngesinde bizi dünyevi kılar.

Oysa şiir, dünyadaki saf sınır tayini olgusunu tanımlamaksızın var olan tüm yapıların sökümü, sınırların silinmesi yolunu gösterir. Şiir aynılığın huzurundan insanı alarak onu varlığın kimliklerle ölçülemez idrakine sürükler. İnsanı

boyutlandırmayan şiir, varlığın metafizik özelliklerini reddeder. Aynıyı cisimleştirdiği görülmemiştir. Farklılaştırılmamış ne varsa onları ölüm dinginliğinden kurtarır; sınırlanmış ve sınırlandırılmamış olanla kaybolma ve görünür olma ikilemelerinden insanı alarak, onu nesne ilişkilerinden uzak tutar. Ne *bene* ne de ötekine nesne gibi sahip olunamayacağını önceler şiir. Özneyi ve nesneyi arzu ilişkilerinden kurtararak, onları epistemolojik fethin yüceltilmiş biçiminden uzak tutar. Bilgi zaten biz onu öğrenelim diye çerçevelenmiş değil midir? İnsani varoluşlara doğru kolayca ilerlememizi sağlayan şiir, duygusuz sahip oluşun ideal hali olan bilgiden bizi mümkün olduğunca uzak tutar. Epistemolojik tutkular, hükmettiği nesnenin hareketsizliğiyle beslenirken, şiir, insanı, her biri kabul edilmiş her türlü şartlandırmalardan uzak tutar. Bilgi belki öznenin gereksinim duyduğu şeydir ama şiir, özneyi nesnenin güdüleyici sonucundan uzak tutarak onu *kültürel ötekilik*ten kurtarır. Bilgi öznesiz kurgular repertuarı içinde şiire katılmak için ancak uğraş verebilir.

Şiir, psikolojik biriciklik ve farklılık iddiası değildir. Kültürel alıntuların yapılabildiği ansiklopedinin içine yayılmaz. Bizi gerçeği ilgilendiren sorulardan uzak tutup, kurgular arasında tanımlanan bir oyun olmaktan kurtarır. Bilgi, ket vurduğu kendine mal edici devingenlik için alternatif bir hareket biçimi önerirken, şiir bu önyargılı ve biçimsel mantığın yönlendiriciliğini tersinir. Bilgi, insani ve insani olmayan arasındaki farklılıkları silerken, şiir, önyargsız ve kapsamlı bir görmeyle insani olanı yukarıya çeker. Şiirin habersiz halkı bilinçlendirecek, aynı anda onun ahlaki bilincini yükseltecek gibi oldukça muğlak ifadeyle tanımlan-

ması onu hiçe saymak olsa gerek diye düşünüyorum. Şiiri mantıksal bir önerme olarak görmek de, soğuk ve fazla resmi bence.

Egemen kültüre açıkça ya da dolaylı olarak muhalif durumda olmayan şair, kendi yabancılaşmış durumunu işaret etmekten başka ne yapabilir? Kültürel eğlence mağazalarında bile pazarlanabilirlik barındırmayan tek şey olan şiiri, toplumun gündelik değerlerinin istekli temsilcisi olarak kabul etmek, onun yaratıcı canlılığını ve eşsizliğini inkâr etmek demektir. İşte bilgi, şiiri günlük kişiler, yerler ve şeyler ışığında güçsüz bırakır. Zaten şiir kendini zorla kültürel alana sokmayacağı gibi, toplumsal varlığın devamı olarak da görmez kendini. Şiiri zihinsel olgunun nesnel karşılığı olarak görmek, onu insanları sahiplenemez duruma düşürür. Bilgi gündelik terimlerle, şiir üzerine çirkin gerçeği kusakarak onda pratik ve kurumsal bakış açısı oluşturur. Oysa şiir, nesnelerin, arzunun ve bilimin habersiz olduğu inceliklere yöneltir insanı. Şiir, insanın kendi yaratamadığı şeylere imrenerek yaşamın içindeki iyiliği yok etmesine göz yummaz bilgi gibi... Şiir zamanın ve mekânın denetiminde olmayan bölgeleri işaret eder; bilgi ise şiiri sıradan bir günlük olgu haline getirir. Yaşamı çevreleyen çirkinliği kaderci biçimde kabul eden bilgiyi kör biçimde teslim alsaydı şair, şiir gerçekten bizi, gündelik yaşamda içinde olduğumuz duygusal noktadan çok farklı noktaya yerleştirir miydi? Şair, kısa süreli buluşları düşünsel ve kültürel kalıntılar haline getirerek, şiiri bilimsel deneylerden elde edilen bilgiye sürükleyerek onu tanıdık bir görsel klişeye dönüştürürse, *bağlamlarından koparılan imgelerin kolaj çalışmasıyla yeni bir bağlama taşınarak restore edilmesi* kayıtsızlığına düşer. Bilgi

kalabalığının içinde şiir kendini merkez almaz; kalabalığın merkez modeli zaten yoktur. Kalabalıkta kaybedilen kişisel özerkliği, bilgi içindeki şiirde de rahatlıkla görebiliriz. Şair, bilginin dayattığı kimi gündelik gerçekliğin kalıntılarını aratarak şiir altınına dönüştürmeye kalkan simyacı olamaz değil mi? Bilgi, şaire, şiiri gündelik göstererek, şairi, kendi kendisinin karikatürüne çevirir dersek yanlış olur mu? Bilgi, şairi kalabalıktan biri haline, başkaları gibi sıradan bir işi olan, sıradan biri haline dönüştürürken, şiiri ve yaşamı bulanıklaştırır. Son olarak, her bilgi kendini başka bir bilgiye göndermek suretiyle kendi bilgisini erteleyecek ve bu da her defasında farklı bir bilgiye ulaşmamızı sağlayacaktır. Eğer biz doğru bilgiye ulaşmıyorsak ve bu bilgi sürekli erteleniyorsa, mutlak bilgi olmaz diyeceğim. Mutlak bilgi de yoksa kendini üst anlatılara vuran metinleri de reddetmek gerekir. Peki, bilgi yaşamı devam ettiren karasızlıkları silemiyorsa, daha şiddetlendirilmiş belirsizliğin tohumunu yığmaz mı önümüze? Oysa şiir, açık bir şekilde ifade edilecek olmanın reddini destekler. Şiir yalnızca, insandaki zengin ya da etkileyici, karmaşık herhangi bir şeyi değil, fakat *insanın* içine yönelmenin asıl amacını temsil ediyor olması gerçeğiyle ilgilidir.

Bilimsel ve teknolojik olarak yönetilen bir toplumda, bilinmeyen ve denetlenemeyenin yarattığı korkuyu içinde taşır insan. Şair, toplumdaki baskın değerlerle uyumlu hale gelmemek için, yaşamını tam ters yönde yontması gerekir. İdeoloji, kuram ve teknolojiye rağmen bunu yapmalıdır. Yaşamı patolojik ve kötü hale getirmeye yönelik modernizm ya da yaşamı yüceltmeye, kutsallaştırmaya yarayan geleneksel eğilimler arasında, kaosu yeniden yapılandırıl-

masına olanak tanımaksızın, şair, günlük yaşamın olaylarındaki ve durumlarındaki aşkınlık anlarını - insani olanı önceleyerek- ele alarak şiirini oluşturmalıdır diyeceğim. Yüzeyi kazıyıp içine girerek sığılığın altındaki dokuya ulaşmak olsa gerek şiir.

Bizden bilmediklerimizi ya da bilemeyeceklerimizi, bilginin sınırlarını kabullenmemizi en çok ne ister? Bu olsa olsa, dünyayla ya da olguların durumuyla ilgili kesin gerçeklere ve ya doğrulara götürmeyen farklı bilgi türü, bilme biçimidir. Peki, bu farklı bilgi türü ne olabilir? İşte şair burada, dünyayla ve kendi benliğiyle birlikte olması durumunu açıklamalıdır. *Önermesel bilgi* şair için hiçtir; dizelerinin anlamsal içeriği değil, dizelerin bilen kırılğanlığıdır önemli olan. Şiir, şairi hangi derinliğe kadar götürürse, şair o derinliğe kadar bilir.

Şair, kendisini dünyayı kontrol eden bir bilinçmiş gibi kullanmak için seçilen *ben-özne* değildir. Halinden memnun, kolay etkilenmez, dar görüşlü olamaz şair; bilinç ve bilinçsizlik, akıl ve tın, akıl ve doğa arasında olan tek kutupluluğa da asla prim veremez. Şiir, soyutlama, bilindik mesajlar ve konular için kullanılan biçimsel bir maske olmadığına göre, içinde gerçeğin hayat bulduğu, yani tarihsel olduğu kendine özgü bir yol da demek değildir.

Şiiri bir duruma dönüştürmeye çalışmak, insanın geçersizlik, yetersizlik duygularıyla kendisini giderek gölgelendirmesi anlamına gelir. Bilginin sadece sürtünme ve hareket olduğunu, bilgi idealinin ve kavramının, durumları hareketsizleştirmekten öte gücü bulunmadığını imleyerek, şiir-

de bilginin değer ölçütü olarak görülen bir ustalık düşünün estetik işareti olamayacağını da özellikle vurgulamak isterim...

Şiirden beklentisi, şiirin ahlaki ve epistemolojik otoritesini desteklemek olan bir kültürün kendinden hoşnut tavrına hizmet etmeyi reddeder bu yazı... Şair bilmez, *işaret* eder!

ŞİİR VE FUBUŞ

Cioran, *Çürümenin Kitabı*'nda "Felsefe ve Fubuş" adlı yazısında, hayat kadınının kaldırım kuşkuculuğundan söz açarak, onu her şeyden kopmuş ve herkese açık olarak tanımlar. Hayat kadınının her vesilede tutum ve çehre değiştirdiğini, ticari bir tasayla sahte iniltilerini esirgemediğini, etrafına aydınlanmış ve sahte bir bakış yönelliğini söyleyen Cioran, hayat kadınının gözünde tüm insanların müşteri olduğunu, onların insanlar ve kendi hakkında görüşü olmadığını ayrıca vurgulayarak *fubşun yüksek öğretisinin* bu olduğunu savunur.

Yazımızın başlığının *Şiir ve Fubuş* olmasının nedeni, Cioran'dan esinlenmemizin yanında, antik atmosferi tuvallerine sokan ressamalar gibi, günümüz şiir yazarlarının kitsch'in (kiç) önlemez zorunluluğuna boyun eğmesi, hem dili kesintiye uğratması hem de dışarıdan taşımalarla yeni dil oluşturmaya çalışması (eklektizm), biz buna faşist mimarlık diyoruz, çevrel tahribatlarla eklektik yapının söz tüketimine omuz vermesine ses çıkarmaması, günümüz şiir okurunun kiç sınırlarında dolaşması, medyanın kiçi kendi referansları toplamı olarak okura ve şiir yazarına dayatması, şiirin sahte tarihsel edebî kent ve dergi dekorları içerisinde

gölgeye itilmeye çalışılması, Cioran gibi düşünürsek, şairin okuruna sahte iniltilerini armağan etmesi, bir belleği taşımayan iniltilerin *şiiir* diye sunulmasıdır.

Özgünlüğe ve düşünsel sürece dayalı tasarımlar olarak kabul edilseler bile, somut şiirler estetiği altyapı olarak kullanmaya çalışan bir tür teknoloji ya da sanayi ürünü görünümündedir. Türk şiirinin motorunu hızlandırmak için, anlak ile şiir arasına makinenin girmesini sağlayan kimi şairler, bir çeşit zenginlik içinde fakirlik gibi paradokslarını yığdılar edebiyat alanına. Şiiri neredeyse doğal evrime kendini bırakacak mimari devrimmiş gibi göstererek, içi boşaltılmış kalıp önerilerle, dünya mimarlığına katılmanın yollarını aradılar. İnsandışılığı (Apolinaire'in modern sanatçılardan talep ettiği bir niteliktir bu.) önceleyen karikatürel bir dağılım ya da sofuluktan doğan ritüeller olarak tanımlayacağımız somut şiir yazarlarının, aslında biçim operatörü olarak kendilerini gördüklerinden olsa gerek, avangard yaklaşımların doğasını ve epistemolojisini arıtmaya ve kuvvetlendirmeye değil, dekoratif anıtsal duyguyu ön plana çıkartmaya özen gösterdikleri ortadadır. Anonim bir içeriksizliğin tam ortasında olan somut şiir yazarları, endüstri çağının çoğulluğunu da arkalarına alarak, menkul bir dilin buyurganlığına (Türkçe söz konusu) karşı çıkış olarak sürdürdükleri çalışmalarının yaşam damarları yoktur. Şiirin mekânsal içeriğini dahi boşaltarak, anakronik bir seçmeciliğin belirlediği, içi boşaltılmış mimari şiir oluşturmaya çalışmak, buna kuramsal model oluşturdıkları asla söylenemez, ne derece devrimci yaklaşımdır? İdeal şiir ütopyalarının süreği olarak gördüğümüz somut şiir, varolmak için yeni paradigmalar eklenememiştir bu tip *işlere*, moderniz-

min şiir niteliğini yitirmiş ölü doğmuş yüzüne eklenerek tarihsel bir topografyadan öteye gidememektedir. Somut şiir için “görsel aldırmazlık” tanımı geliştirilebilir. İdeal dadacı olma yolunda, buna **taklit** (mimesis) *eksenli kurnazlık* da diyebiliriz, mevcut olana karşı ürettikleri çalışmalarla kiç (kitsch) oluşturan somut şiir yazarları, kinik ve parodik örnekleriyle, kendilerine karşı üretilenleri asimile etmeye çabalamaktadır günümüzde. Türkiye’de maalesef başkalarının avangardına sahip çıkılarak iç ferahlatılıyor.

-Milan Kundera, “Kitsch bokun kesin reddidir” diyor. Fosilleşmiş ironiyle, başkalarının somut şiir çöp kutularını karıştırarak, geçmişin atıkları içinde kurtuluş yolu arayan bu yazarlar, hiçlik pazarıyla hiç-yaşam arasında fetiş üretmektedirler. Büyüsü yitirilmiş fetişler hem de... Hem somut şiirin yeni proleterlerini beklediği de söylenemez. Deney yüklü keşifçi tutumlar ile kararsızlık ve sarsıntı içinde olan genç şairlerimizin ürettiklerine, “somut ve güncel beklentilere uyarlanmış zihinlerin verimleri” diyemeyiz. Somut şiir için, görsel ideolojinin uyumlandırıcı içeriğini açığa çıkartıyor diyebiliriz. Bireysel şölenlerin istence dayalı kurgusunun yol açtığı tipik bir hazdan öte şey değildir somut şiir dedikleri... Simgesel meydan okumanın da şiire katkısı yoktur diyebiliriz... Sözcüğün sessel boyutunu kaldırılmasını bir yana koyalım, sözcüğü de ortadan kaldıran, şiirin varlıkbilimsel tüm öğelerini yerle bir eden somut şiir için nonpoetry (şiir olmayan) kavramı oldukça uygun görünüyor.

Şiiri dural bir mekanizma olarak algılayan genç şair, yaşayan bir organizma olan şiirin strüktürünü göremediğinden, şiirin bugününe sağlıklı bir bakışla yaklaşamıyor. Şiir üre-

timini varolana eklemleyerek, şiirdeki kırılmayı, gelişmeyi farketmediği gibi, bitişik nizam mantığıyla varolanı şiirsel adaya eviriyor. İki özdeş şiir (!) aldatıcı bir gerçeklik görüntüsü (trival), imge yoksunluğu, bir diğlerinin çürümüşlüğüne eklemleme, birbiriyle eşit koşullarda yaratı, genç şiir yazarının yoksullaşmasına neden oluyor. Görünen bu. Çoğu dergilerin ve şiir kitaplarının, şiirin ölümünün şahidi gibi görünmesinin ardında hurdacı zihniyet yatıyor. Papaza günah çıkartır gibi, kendi fısıltısını ölçmeksizin, koca koca şairlerin, sanki şiir evsiz, aciz ve kederli bir objedir, şiirlerini koca koca dergilerde vaftiz ettirmeye kalkışması da genç şiir yazarının kafasını karıştırıyor. Vaftizi iptal edilmiş kimi emekli şairlerin de, kozmik bekleme odalarında devşirdiği üç beş genç şiir yazarlarını, dergilerin bekleme odasına yığmaları, gençlerin bu beklentisi, onları evlerinden çıkarılmış sığıntı gibi görmemize yol açıyor. Hurdacıların çocuğu konumundan sıyrılmış üç beş genç şair, hudutları ve farklılıkları silinmiş ilişkilerden sıyrılmış, dergilerin öbür sahilinde tatil yapıyor. Çünkü okumuyor, dergi takip etmiyor, araştırmıyor, aç ve tehlikeli hayaletler gibi, şiirinin haç işaretini çevireceği yönü dahi göremiyor... Soyunup serpilmiş halde, dergilerin sahilinde, bir buzdolabı kılavuzunun kirli sayfalarına çiziktirilmiş dizeleriyle, dergilerin şiir ekonomisine eklemliyorlar... **Şeylerin** parçaları ve kırıntıları günümüz edebiyat dergilerinde o kadar çok ki, bunlar, dergileri kırpıntılar savunucusu konumuna itiyor. Son dayanıklı atıkları kabullenen dergilerin durumu içler acısı değil mi?

Günümüz şiirindeki karmaşa ve sancı, **patlama** olarak nitelenebilecek bir üretkenliğe yol açmış görünüyor. Bu üret-

kenlik besleyici karaktere sahip bir verimliliği ardından getirmiyor. Hurdacının kucağında herhangi bir şaheser bile aynı maddedir. Şekilsiz hayali şeyler yığınıdır hurdacı için arabasındakiler. Çok üreten şairleri hurdacı olarak görürsek, yinelenen işkencedir şairin çantasındakiler. Çok üretim, işkence aletlerinin sergilendiği müzeye dönüştürür şairin anlayışını. Hızlı üretim, kaba ve yaratıcılıktan yoksun şiirimsiler demeti yığar etrafa. Hastalıklı büyüme ve doygunluk, kendi kendinin ikizini yaratmalar söz konusudur. Bu kaniya nereden mi vardık? Bir yılda, 15-20 dergiyi yazdıklarının hismına uğratan, şiirin yaralı ciğerini ölümsüzleştirmeye çalışan onlarca şiir yazarı var. Dergilerin sırtına yükledikleri ham yemişlerini yinelenen işkenceye dönüştürüyorlar aslında. Bu üretkenlik patlaması, şiirimizi yüceltmeye yaramıyor; sadece şiir yazarını dergi adalarında tutunmaya, açık deniz hayalleri kurmaya itiyor. Dirimle ölüm arasındaki labirente uzanıp kalmış çok üretken şairlerimizin, şiirimsi motorlarını soğutup, çok üretimin sessizliğine gömülmemeleri, bu tip karmaşık radikalliğin pilini kontrol etmeleri gerekmektedir... Peki, çok üretimin gürültü perdesi ardında saklanan atmosferin dağılmasını mı bekliyor gölgeden çıkmak için günümüz şiiri? Sistemin enjekte ettiği popülizm, estetiğin gözardı edilmesi, ya da şiirde insanın yitirilmesi şiiri gölgeye itmiş gösteriyor. Her şeyin nesneleştiği, alınıp satılabildiği, bir tüketim dünyasının parçası olduğu günümüzde şairin günlük somut beklentilere uyarlanmış olması, güdümlü edebiyat anlayışını da beraberinde getiriyor. Şiir dilinin kuvvetten düşmesi de bir tür kimlik-sizleşmeyi doğuruyor. Özneleşen şair kendisiyle çakışıyor. Kiç sanayisinde kapitalistleşme sürecinin, şiiri en alt sıraya itmiş olduğunu gözlemliyoruz. Kiçe tutunup orada kök

salmaya çalışan şair, yaşamın kapı kilidini şiirden uzak tutuyor... İnsanlığın insanlaşma serüvenine tanık olamayan günümüz şiiri de, varlık nedenini ortadan kaldırmaya yönelik koşullarla savaşmak için, belki de muhalefet görevini üstleniyor, gölgeye çekilmiştir. Şiir, ticari meta olmama savaşımını veriyor da denebilir. Kolaya yaslanmanın hareket-sizliğini yaşıyor şiir; bu yüzden azalıyor. Üretim ilişkilerinin dayattıklarını parçalayamayan şair, bu ilişkilerin başını çekiyorsa, şiir de iktidarla bütünleşenleri, yaşama ulanmayan tüm öğeleri reddeder. O, *bir aşma etkinliğidir*. Cemal Süreya: “Şiir anayasaya aykırıdır.” dememiş miydi? Popülarite uçurumundan köklü bir deneyim kazanmıştır şiir diyemeyeceğiz. Sadece kiç fundalıklarının arkasına sıkışıp kalan şair, yazınsal yaratımın insanı kızıştıran yönünü görmemek bir yana ruhsal yalnızlığının simgesini dahi dillendirememektedir. Özgürce oynanan bu saflık hâli, edebiyatın akılcı özelliğiyle anlaşmazlığa düşmekten başka şey değildir.

Şiir, insan hayatının dışında kalan bir alan değildir. Ne trajik ne de kutsal alan olabilir. Onu tanrısal sarhoşluğun hükmüyle ele alanlar, sanallıklarını ortaya sürmüşlerdir; hepsi bu kadar. Tanrısal dünyanın temelini şiir üzerinde şiddete dayandırtan, kutsal şiddetin hayalini kuran kimi şairlere ne diyeceğiz? Şiiri dinin mirasçısı olduğunu iddia etme eğilimindeki bu şairler, gizemciliğin toplumdışı kalan görünümünü oluşturmaktadırlar. Gizemcilik tecrübeleri, gizemli hallerini pekiştirmektedir. Din ile yalıtukları şiir, kendinden başka olan şeyde kaybolmaktadır. Kaba ve düşmanca egemenliğin şiire katacağı ne olabilir ki... İmkânsız ve hayatın arka yüzüne kavuşmak mistizmin merdivenidir dersek yanlış olur mu? Moda vaazlara manevi dolgu

malzemesi değildir şiir... Mistizm bulaşığını etik diye kapımıza yağın kimi şairler, çiziktirdikleri şeylerin şiir olmadığını, bu yaratılara ötenazi uygulama haklarının ayrıca olduğunu, ıstırapın ve çürümenin ancak kendinden memnun cehalete dayalı kuruntu sayılabileceğini bilmeliler... Şiir, korunması gereken tüm sınırları ihlal ederek özünü yakalar. Nesnelerin kendi aralarına koydukları kesin sınırları reddeder. Şiir, bizi kendi sınırsızlığına kavuşturma erdemi ni gösterir. Şiir, istese de yapıcı olamaz. Ancak varlık karşısındaki benzersizliğini anlatır. Düzene zincirlenmeyi kabul eden şairini, olanla eşitlenen şairini, kabullenmez. Kendini **şey**lerin akışıyla dayatmaya meyilli düzenlere karşı çıkıştır. Varlıkların bilinçli olarak koyduğu sınırları eritip yok etmek için şiir, şüirdir. **Şeyi** tanımlanabilir hale getürten özelliği olmayan şiir hiç de iletişim değildir. İletişim teknokrasisinin giderek artan egemenliğinin ürünü asla değildir şiir. Özel uyumların arayışı onun dışındadır. Kendisinden başka şey olmayan doyumsuz bütünlüktür şiir. Durumlardan, kanaatlerden, kurumlaşmış bilgilerden uzak durmasını bilir. Zorlama bilgiyle doğrulanabilen ilişki olmamıştır hiçbir dönemde. Şiiri diğer **şey**lerden ayıran en önemli özelliği, sonsuz gerçeklerin oluşumuna girmeme yeteneğidir. Gerçeğin bütüncül ve kayıtsız şartsız iktidarını dayatma gayretlerini tersinir. Verili her durumun tikelliğine kayıtsız kalır. Olumlamaların bileşimi olarak da göremeyiz şiiri. İnsanın insan için olduğu bir dünyadır şiirin tüm eylemleri... Kendinden başka göndergesi olmayandır şiir. Kehanetçi kalıplara itilmiş, “mayalanmakta olan gübre yığını” şiirseller, gülünç keyfiliklerini sürdürmeye devam ediyor şimdilerde. El ele tutuşturulmuş günümüz şiir haritasında, bilgi düşkünü güdüleri cisimleştiren, teknik olan ile insancıl olanın

tehlikeli bireşimiyle “melez” dizecikler çiziktiren şairler, kendi körlüklerini görkemli biçimde hizaya sokacaklarına, kendilerini inkâr etme erdemiyle sevişmeyi denemelilerdir. Ayrıca, kendi kendilerini öncü ilan edenlerin yol açtığı bölünmeler, her yerde yinelenerek yeni kopuşlara yol açan güdümlü bağnazlığa tutunmayı kolaylaştırdı. Olasılardan uzamına astıkları şiir, onları asla affetmeyecek...

Sanal gerçeklik üzerine kurulu bilgilendirme ve çözümleme şiire yıkılmak istense de, şiirin dünyayı tek bütünsel gerçeklik şemsiyesinin altına alınamayacağı kesindir; şairin küresel gücün dünya toplumları üzerindeki denetimleri ve baskısı dikkatini çekerse elbette... Yine de şiir kendine uygun kıyafetini seçecektir, şairine rağmen. Şiir, şairin kazıdığı çukura düşmez diyebiliriz... Ama imgeye karşı bir saldırı söz konusu değil midir? Bilgisayar aracılığıyla gerçekleştirilen imgeler, kendisine söylenilmek istenen *şeyin* ablukası altında kalmıştır imge, dijital ve sayısal üretim, imgenin teknik programlama sürecine sokulması, imgeyi saldırıya uğratan etmenlerden sayılabilir. Evet, imge saldırıdadır, bu saldırının izleri yazılagelen günümüz şiirlerinde açıkça görülmektedir.

Günümüzde, şiire aşırı şekilde bilgi, anlam ve tinsel veri yüklenmektedir. Şiirin sınır hücreleri böylelikle tahrip edilmektedir. Şiiri bilgi stoku olarak algılamak, dijital zincir üzerinde, kitleler hâlinde yok olmak demektir. Şiir ölçüm cetveli midir de, şiirde bilgiyi ölçmek, şiirde anlam aramak böylesine moda olsun günümüzde? Şiiri bilgisel komaya sokma devri mi yaklaşıyor ne? Etten kemikten arındırılmış bilgisel yolculuk değildir şiir değil mi? Şiir, kendini sorgu-

lamaktadır. Şiir, gereğinde şiire itiraz edilmesini ister. Tüm merkezleşmelerin eritildiği bir merkeze, doğruluğun, ahlâkın tüm yapılarının yıkıldığı doğruluğa varıştır şiir. Toplumsal yaşam içerisinde şiir köklenirken, aynı zamanda kaçınılmaz olarak ondan kopmaktadır da. Şiir, edebî olandan fazla bir şeydir...

Bu denemenin amacı şiirin ne olduğunu tanıtlamak değildir. Onu tanımlamaya kalkışmak sıklıkla adlandırılabilir ama günümüz şiirinin niçin gölgeye çekildiğini, beş para etmez bulanık metafiziğiyle kimi şairlerin onun gölgede kalma zamanını uzattığını ayrıca vurgulamak istedik, şiirin ne olduğunun altını çizerek... Şiirimizin sorunları, yazdıklarımızla sınırlı tutulamaz. Yaptığımız, bu sorunların kimi yönlerine bir işaretir sadece. Fuhşun yüksek öğretisinin şiirimizdeki yansımalarına işaret de denebilir yazdıklarımıza. Bulaşıcı düzen bozukluğuna uğratılmaya çalışılan şiir ve farklı kutuplar olmaktan vazgeçmiş görünen şair... İşte günümüz şiirinin genelleşen suç ortaklığı içindeki hâli bu değil de nedir? Küreselleşme kusursuz düzene giderken, şair bu karşılıklı çürüme sevdasından uzak durmalı ve küreselliği reddedecek düelloyu gerçekleştirmelidir.

Şiir tarihinin, şairleri, şiir kitaplarını, biçemleri tozlu sayfalarına eklemlerken, bunları acımasız bir elemeye tuttuğu söylenebilir mi? Sorusunu da ortaya atarak, bir sorunsala daha im koyalım isterim. Şiirin cinsiyeti yoktur. Şiirin eteğini kaldırsanız sadece şiir görürsünüz...

ŞİİRİN KAFKA ANAHTARI

Varoluş yazgısının denge ipindeki mimar masallara koşulu şiirin bölük pörçük bıraktığı yaşam çatısının bir yerlerinde Kafka anahtarını tüm kilitlerde deneyip çelik metafizik ağları yerle bir edebilirim diye düşündüm.

Seyyar yalnızlıklar ile mutlak sürgünün birbirlerinden yalıtılmış, koparılmış konumları uz'un şiir noktasıymış gibi görünmüyor bana. Bir *kösnü dokusu* telaş! Kendi gücünde ve artık görünemez yerdeki karanlık hakkını *adlandırılmayanın* figürler imgesinde yüceltmış şairlerin varlığı ürpertici gelmiyor bana. Estetik yoksulun evrensel hikâyelerini dualarla defedebilecek erotizm her sanatın başlıca çözümüdür.

Dilin sahip olduğu itibarın gölgesinden sızıp bulma arzusu dizginleyen hep odur.

Erotizmin tipisi, parçalara ayrılmış tutarlılığın itibarını hiçe sayar; şiirin çürütücü zeminini, öykülenen notalardan kurtararak, öyküsel ardışıklığı kesen tipi haline dönüştür. Yarılıp açılmanın noktasında, kendine dönüklüğün kaygısıyla nesnenin çöküşünü hızlandırmasının ardında toplumsalın kendisindeki ilişkisizliği yatıyordur belki de.

Tümüyle maskelenmiş yapılarla tanımlanan sözcüklerin ve jestlerin aydınlatıcı deliliğine katılmaya zorlar mı şiir? Dilin olmadığı yerde kendini okşama boğma ile özdeş olabilse de, dil ötekiliğinin imgelerini okşamaya bulaştırır. Sınırları güvenle çizilmiş ayrıcalıklı estetik uzamın iskeleti içinde şiiri aramak da nesi? Bireyselleşme draması mı şiir? Narsisizmin oto-erotizmi mi ya da? Yok, *öküzün A'sı*. Masalcı bir kabile ya da topluluğun yüreği üzerine gerçek yaşamın dokusunu yedirmiş nasihatler barındırmaz şiir. Evet, yaşam bir metindir. Yaşamöyküsü eski metindir. Ama şiir yaşamın ne olduğunu kavramsal bir biçimde dile getiren anlatı değil ki...

Felsefenin düşündüğü biçimiyle düşün ve şiir arasındaki uyumsuzluk nasıl da belirgin. Felsefe, şiirin otoritesinin üzerine bir şey koyamaz. O gerçeklikle ilgilenedursun, şiir, karşıtlığın derininde, söylemsel ikizlerin yularını yine ona giydirir. Düşünülemez düşünmenin -meselleri atlayarak- kesintiye uğratma tam da şiire göre. Şiir yapaylığın görünürlüğü değildir. İmge ile saf fikri eşleştirdiniz mi, saf çokluk yaratırsınız. Kof sesin hükümsüz biblosu olan saf çokluğa şiir diyemiyoruz. Felsefenin şiire ders verme yetkisi yoktur; bu gerçekleşirse, dilin gücüne sınır korsanız. Şiir toprağını buzullaştırırsınız, Şiir ne betimleme ne de dışavurmadır. Dünyanın nesneler koleksiyonunu hiç değil. Mallarmé: "Gömülü anlam kıpırdar ve yaprakları koro halinde tanzim eder." demişti ya...

Şiir kime hitap eder? Bu, şiirin sorunu değil ki... Şairin besleyip büyüttüğü canavarları konuk etmek kolay da değil. Şiir, kimsenin manevi soytarısı olmadığına göre, kısıtlı

eylem alanından yaşama hitap eder. Bütün diller güçlerini şiirden almıştır. Şiir dar geçitleri iki büklüm geçmek yerine, dile, dil olmasını emreder, onun için çabalar ve gerçeğin bağının bozulduğu damardan mevcudiyete doğru işler, iş görür...

Varoluş deneyimimizden yola çıkarak nüfuz edebildiğimiz anlamların oluşturduğu katmanda şiiri bulabilir miyiz? Şiirin fizyonomik niteliklerinin anlaşılması estetik deneyimle olmayabilir; okur, gündelik algılamalarını düzenleyen ve pratik yargılarını yönlendiren dışsal kategorilere kapalıdır belki de. Şiirin kutsal evrenine duydukları saygının adeta altında ezilen donanımsız okurun yakasını kurtaramadığı yoğun yetersizlik duygusunun onları şiirden uzak tutmaya katkısı olduğunu belirtmeliyiz. Okur, çoğu zaman, alışkanlık ve sahte aşinalık dolayısıyla gözden düşmüş eskiler yerine, çoğunlukla bir önceki kuşağın devrim yaratan (!) şairleri arasından seçim yaparak özgür kültürün bir parçası olduklarını hissediyorlar.

Kendilerini şiirin ölmüş peygamberlerine ait kutsal eserlere tapınmaya adanmış kültür müritleri ile bu dinsel örgütlenmeye ahdetmiş şair hocalar, kalıplaştırılmış algılarını okura aktarınca olan oluyor işte: Şiir kitapları okuyucu bulmuyor, okunmuyor...

Şiirsizlik geride sadece insanların kabuklarını bırakıyor; korkunç bir duruma düşen bu hayaletleri sokağa salıyor. Kulaktan kulağa aktarılan cılız öykülerde ahlaki ikilemlerle karşı karşıya gelen kahramanların yerini hıncını başkalarından çıkarımlar alıyor. Şiirsizlik uyuşturucular gibi onlara bir

umut, güç ve yenilmezlik duygusu veriyor. Post-cahillik böylesi bir şey sanırım.

Şiir, endişenin aşılması değil, endişenin kendisidir. Ona disiplinli sapkınlıktır diyemeyiz; şiir için yanlış anlama, yanlış yorum, uygunsuz birleşme tanımları söylene de, o hem daraltmadır, hem de genişletmedir. Şiir, başarılmış endişedir; Kafka tutmaktır (kafa tutmak değil.) tüm bilmelere... Şiir kendini bastırma türü; karşı-yücedir. Dünya, şiiri oluşturan tözün gölgesidir... Ruhu logosa dönüştürmek... Narsistik kara delik değil... Donmuş tekniğin gerisindeki fantezi evreni ve depreşen isteri mi? Hayır, zira şiir simgesel ve fiziksel hazzı arzulamaz. Bacağı yokken bile acıdığını hissetmek gibi bir şey mi deseydim? Dünyayı boyun eğmekte olduğu gerçeklik ilkesinden tek şiir kurtarır! Kusursuz şiir, kusursuz suçluluk duygusu gerektirir.

Demografik büyüme alanında olduğu gibi şiir de, sinirsel gelişme göstererek tehlikeli bir kütleye ya dönüşürse? Yayıp şiir stoku arttıkça sermaye düzeyini aşacaktır. Hem şiir, hem ikizi bu dünyaya sığmaz ki... *Tek bir deli dana bütün sürünün yok edilmesine yol açabilir.* Şiire özgü bir zekâ yoktur ve sanatın zekâyla ilişkisi yoktur. Şiir bizim olduğunu sandığımız yer değildir, tersine bizim düşünce biçimimizi oluşturan yerdir. Agnostiktir! Yaşama göz kamaştırıcı bir kılıf giydiren bir kendini gerçekleştirme retoriğine ahlaki gücü de ekleyince alın size liberal birey. Ahlaki ideal olarak sahibiliği çevreleyen aydınlık olur mu? Yok yok, şiir, ahlaki bir koyut değil. İçsel doğamla aramdaki ilişkiye, şiir ahlaki önem yüklemiyor, iyi de ediyor. Yaşamı, dışsal uyum taleplerine yudurmada şiirin ne işi var?

Modern sahicilik idealinin silahı olamaz ki şiir. Şeyler, anlaşılrluk zemininde önem kazanabilir, şiir ise sahiciliğin anlam ufkunu daraltır. Hem şiir, insanların kendilerini tanımladıkları paradigmatik tarzda durmaz...

Doğru mirasla, yürekli, yenilikçi ilişki, doğru bir şair tutumu mudur? Halksal öğelerin şiirin derinine işlemesi büyük şiirin yolu değildir. Şiir iğrenç yerleşmişliklerden kaçınır. Hem gerçekçi olacak, hem şiir olacak şiir, öyle mi? Şiir deliliktir. Deliliğin yaşamını sürdürdüğü yazarlar belli: Hölderlin, Nerval, Roussel, Artaud, Nietzsche, Sade, Foucault. Deliliğin şairleri kim? Hepsi.

Şiir, arkeolojik düşünce için sentetik önerme değil. Çağdaş düşünce arenasının sınırlarını dahi tanımaz şiir. Yaşamı geldikleriyle, istikrarsızlıklarıyla ve noksanlarıyla yüzleştirebilir, o, spesifik ve geçici kodlar tarafından yapılandırılmaz. Şiire göre insan geçici bir icat değildir; insanın sonu üzerine düşünmeyen tek sanattır. İnsan kimliğinin kalbindeki kökenleri ararken, insanın şahit olduğu belirsizliği işaret ederek, hayat ve dil üzerine eklemlenir şiir. İnsanı modern düşüncenin kâsesinden alıp insani kimliğin biricikliğine uçurur. Modern epistemdeki bilimler insanı yok etmeye odaklıyken, şiir, insanın radikal sonluluğunun üzerine kafa yorulduğu alan değil. İnsana dair bilinebileceklerin adresi hiç değil.

İnsanı, biyolojik alanda işlevleri olan bir varlık olarak koyutlamanın yerine, şekli ölçütlerin dışında insanı bilinçdışının keşfiyle, bilmenin çok ötelere taşıyor. Şiir, insan içindir değil mi?

Şiir, dinsel selamet diliyle yapılan tartışmalara kayışın alanı asla olamaz. Bilgi ve iktidarın ürettiği hayat siyasetinin tam karşısındadır şiir. Farklı iktidarların belli bir insani yönetim tipi üretmek amacıyla örgütlenemediği neredeyse tek yer şiirdir. Şiir disiplin altına almak imkânsızdır. Zira şiir özelliği bir iktidar konuşlanmasının adresi değildir...

Bilgi-iktidar ilişkisini gizleyen, gerçekçilik siyaseti sorununu örtbas eden hümanist mitlerin eylem alanlarıyla dinsel kurumsallaşmanın eşleşmesi sayesinde kendiliklerin arkeolojisini kazan çoban konumuna düşmemiştir.

Kod-yönelimli ahlaka, anarşist özgürlük analizi yaptırandır da şiir. Suçlanacaksam, bir varoluş nosyonunu kullanmazsınız, şiiri ahlaki olmayan estetizme bağladığım için, hele de şiiri, bütün entelektüel ve ahlaki erdemlerden üstün tuttuğum için suçlanayım. Estetik gelişimin odağına ne dünyayı ve sakinlerini, ne de kendilik'i almazsınız tüm kutsallık yansıtımlarından kurtarmalıyım kendimi. Ah, şiir manevi çılgıktı diyemeyeceğim... Şiirin kendi sonsuz-oluşu üzerinde güçlü bir öngörüdür; gerçek ile bütünlüğün bağdaşmaz olmaları modernliğin derisidir ama şiir adlandıramayan gerçeğin zorla adlandıramayacağı bir şeydir. Şiir, dile getirilemeze mim koyar; kendi gücünü adlandırmayan etkin bir eylemdir. Adlandırılmayanı zorlamak, şiir karşısında felsefeyi şişe geçirmek demektir.

İnsanı emperyal yazgısından şiir kurtarır ancak. İffetli çıplaklık değildir yaşam, verili bir çıplaklıktır şiir... Sahi, şiir nedir?

YENİ BAŞTAN ŞİİR

Şiir, kabul görmeden kaldığında en iyi şekilde iş görür. Değil mi? *Günümüz şiir ortamının öyküsünü anlatabilir misin* diye soru yöneltirse ne mi yanıt verirdim? Yanıtım şöyle olurdu herhalde: “Bükülmüş plastik ve metalden şiir devşirmek, yapay bir imgenin yaratılmasına ilişkin hikâyeleri uydurmanın telafi hareketi olsa gerek. Yarattığı robotun simgesel hadım işlevi, plastik ve metal arkalarının cinsellik dinamiklerinin yansıtılmış bedenini inşa etmektir. Başboş cinselliği tahrik edecek şekilde programlanmış şiirseller, güzelliğin düzeni, düzenin güzelliğiyle, libidinal enerji mi yaratıyor ne? Şiir robotunun mekanik iç organları, gümüş plakalardan bir kadın gibi şekil verilmiş zırh gibi, binlerce mükemmel ayrıntıyı içeriyordu. İmgesel bedenin üzerine sıkıca oturtulmuş kılıf, metaforların koruyucu kaplamalarıydı; demir kaslar, otomatikleştirilmiş devinimler, kadın bedeninin metalik hayalleriydi sanki. Şairler, plastik ve metal güzelliğin bakış açılarına göre, canlı ama yapay bir yaratım üretmek mi istiyordu? Zina sevinci içinde gebe kalınmış şiirler, pirinç bir korseye hapsedilmiş, metalik ereksiyonlar üzerine çiziktirilmişti sanki. Metal yeniden biçimlendirilmek üzere şiirin etine dokundu. Ütopik geveze bir bütünlük içinde eriyen şiirler sözün kabı olur muydu? Plastik ve

metalin uzlaşma-oluşumu, kendinden geçmenin kaydına aitti, idealden maddenin krallığına düşürülmüş şiir, yapay arzu nesnelerinin anlamsız mekanik başarısızlığı değildir de nedir?”

Sanki anatomi ders kitabına serpilmiş maddenin parçalarıymış gibi şiire kişiliksizleştirilmiş parçalar yamanınca, bu parçaların bütünleştirilmiş hakikati keşfetme aracı olarak görülmesi tuhaftır, şiirde organik bir uyum sağlandı sanıldı. Bu çalışmalar, hem şiir bedeninin mekaniklerinin anatomik gözlemlere dayalı anlayışı için hem de şiiri ahenkli bir bütünsellikte temsil etmek için duyulan kaygıya tanıklık etmeliydi.

Şiir, anatomik incelemenin iğrenç maddeselliğine teslim edilmek istenmişti; şiir bedenine uygulanan şiddet, dinseliliğin hastalıklı olarak algıladığı nefsin köreltilmesi olarak yorumlanıyordu sanki... Dizecikleri biyolojinin kurallarına göre çiziktirmeyip, ilk korku ve arzular tarafından belirlenen imgesel anatomiye mi yığmak gerekiyordu? Benliğin dışkıları ve onun parçaları, *kötü kendilikten* koşulsuz yoğun nefretin alıcısına göz kırpyordu. Şiirsel anatomik parçanın nesneye dürtü saplantısı açısından dişil penisi ileri sürerek şiirin de hadım edilebileceğini göstermesi ilginçti. Şiir eksik penisi temsil mi etmeliydi acaba? Şiiri fetişizmin dinamiklerine konumlandırma çabası, vajinanın bolluk simgesine çevrilmesiyle anlam kazanacaktı. Görülen bütünselliğin parçalanmış söz-cüklerle, şiir bedenini göstergelere dönüştürme çabası olarak özetlenebilir günümüz şiir ortamı. Şiiri, ortaçağ geleneğine davet etme etkinlikleri devam ediyor...

Travmanın edebi olarak şiir, dişil biçimde somutlaşan imgesel tehdit üzerindeki simgesel hâkimiyet içerisinde öyküyü doruk noktasında askıya alıyordu ama hayranlık duyulan edebi parçalar koleksiyonunda parçalanmış arkaik beden, şairin âşıkane nefretinin fantezilerinde saldırgan ve intikamcı itkileri doyuma ulaştıramıyordu...

Şiirin ruhunu yaratmak için önce, bölünemeyen ve bölünebilen varlığın, aynılık ve farkın hammaddesini karıştırarak bir orta duruma ulaşmalıydı ki halkla bütünleşebilsin. Karışımın oluşturduğu uzun şeridi sayfalarında taşıran dergilerin kendi bedenini ezeli kaostan yaratmak için bu şeridi geometrinin kıyaslanamaz ölçülerinde sınaması, mimarlığın insan biçimci dinamizmini oluşturma görevini üstlenmesi gibi algılanıyor. Bu dergilerin kendilerini çevreleyen yapay olgulardan metrik bir norm çıkarmaya yeltenmesi, şiirin zarafetine yakışmıyordu.

Metrik verinin kılı kırk yaran derisinin altından, koruyucu şiir örtüsüne varınca, her uzuv, her organ kusursuz olanla eşleşiyordu. Şiir orantıları teorilerinin metafizik karakterinden sıyrılmış gravür kitaplar, imgeseller güzelliğine ulaşmanın araçlarıydı. İmgeden varoluşa kaymış ne varsa, dokunulmazın bir bütün olarak kaldığı yerde, şiir kalabalıklarının kuyruk oluşturmalarına bel veriyordu. Kültürel ve cinsel nesneler, kadın bedeni üzerine yazılmış tasvirden ibaretse, bu bedenin matematikleştirilmesinde şiir ne işe yarar? Şiirin çocuksu çokbiçimli cinselliğinin toplumsallaşma sürecinde bastırılması olgusuna matematiksel eşdeğerlerde eriyen kılavuz çizgi olan ahlak, bariyer yaratmıyor muydu? Şiiri, genital öncesi etkinlikleri düzenlemenin yolu olduğu

mu söylenmeye çalışılıyordu? Kılavuz çizgiler bir bisturiyle canlı ete kazınınca, ahlak ayrı bir maddedir. Genital (cinsel) haz vaadi, şiirin sutyeni için koruyucu kafes rolünü oynamalıydı. Şiir piyasasının boğucu ambarından, şiir ölçmenin zaptı tutulmuyordu...

Şiiri, imgesinden ayıran duvarı yıkınca ahlak, örtüsünü kaldırmayan dergilerin toplumsal bedenin ağırlığına diz çökmüş olduğu görüldü. Hiçliğe kayan ve böylece algılanamayan, seyredilen nesne ile ilgili hissedilen irkilme miydi şiir? Fetiş gibi, dişil biçimde yaşam bulan imgesel eksikliği maskeleyemeye gelen aşırı görünürlük üzerinde yoğunlaşan piyasada, öykü akışının fallik olarak şiirin narsistik sistemi içinde bütünleşmesi yoluyla başkalık kazanması sanat diye yutturuluyor şimdilerde. Deşifre edilemeyen imge, hayatın ötesinde bilgi vaadi gibi gösterilince, önemsiz bir imgeye, savunma sürecinde, yeniden düşünülen gizemli gösterene çevrilince, şiir, arzulanan yaşamın üzerinde uzun süre elini gezdirip de içine giremeyeceği zarf halini almaz mıydı? Şiir, ne zamandan beridir, mitsel hiyeroglif gibi, doyumun hem olabilirliği, hem olanaksızlığı anlamına gelen sfenksin esraıydı?

Toplumsallık, düzensizin, kirlinin, uygunsuzun dışlanmasıya dayanır. Şiir, ben'in oluştuğu yörüngede hıçkırma ve kusmanın şiddetinde kendimi doğurmak olamaz mı? Kirlilik, düzensizlik ve uygunsuzluk, bir kimliği, bir sistemi, bir düzeni rahatsız edendir; sınırlara, konumlara ve kurallara saygı göstermeyen bir şeydir. Şiir, olmasının istendiği tehditkâr, eril-dişil, erotik belaya dönüştü günümüzde. Zillere vurup, müziğe eşlik ederken, öykü çizimlerinden kendisini

kurtaramayarak kabaran öfkeyi ortaya çıkarmışa benziyor şiir. Şiirin, ayrıcalıklarını teşhirciliğe teslim etmesi, günümüz Türk şiirinde meydana gelen politik, toplumsal ve ekonomik başkalaşımlara bir karşılık olarak algılanmasına yol açıyor. Şiirin giyimsel gösterişinin, onun görünürdeki varlığına tanıklık ederken aynı zamanda kendini şergilediği beden parçalarını görünmez kılma işlevini de atlamamak gerekiyor. Sıkı bir şiirin teninden daha ince, daha göz alıcı, daha güzel bir kumaş yoktur demek, onu dişil kılmak değil mi? Şiirin beden yüzeyinin verdiği duyusal deneyimlerin ötesinde, o yüzeyin verdiği imgesel teslimet bakmak, şiiri gösterişli çaput olarak görmek için yeterlidir.

Şiir ne zamandan beridir giyimsel derisini sergiliyor da, öznenin, şiirin imge derisini çaldığı misilleme bağntısına dikkat çekiliyor? Şiir, imge derisini giymeyi yeniden canlandırmazken, şiirin yine de ona sahip olan dişil yakınlığına ve onunla özdeşleşmesine olanak verilmesine sessiz kalınıyorsa, edebiyatın bitpazarındaki tezgâhlardaki şiirin kay-bından söz edilmemesi gerekir. Narcissus, nasıl ki aynada yansıyan rakibinin bedeninde tuzağa düşmüş bir şekilde aşktan öldüyse, günümüz şiiri de, imgesizliğin yalın gölgeli imasında yaşamını, anlatımcı (öykücü) şairlerinin eline verip can çekişerek yitiyor diyebiliriz.

Toplumsal vitrinin görünüş ve eda gibi geleneksel parçalara ayrılmış olmasından ne çektiyse şiir çekmiştir. Statü simgelerine giydirilmiş, yetenek, ruhsal güç veya özsaygı ifadesi gibi algılanmış, sanki hurda ticaretinde sergilenebilecek sosyolojik olarak çekici olmamak üzere gizli tüketim olarak adlandırılacak davranışlara itilmiştir.

Şiirin, toplumsal yaşamın büyük bir kesimince hiç algılanmayan ya da olsa olsa sınırlı biçimde algılanan şey gibi gösterilmesi, kendi asıllığını ve özünü bir tül arkasında saklayan ve yalnızca sınıflandırıcı olan bir düzenin yararına, içindeki kendi gerçeğini baskı altında tutup susturan dış gerçekliğe ilişkin bilgi gibi sunulması, ardında ne çok cahilliği barındırıyor. Şiir, aktüel dünyanın negatif bilgisidir; varoluş karşısında estetik bir mesafede olması gerekir. Varoluşun reddi sayesinde değil, bu mesafe sayesinde şiir, geçerli bir bilinç olabilmektedir. Bunu görmezlikten gelen bir teori gelişkinlikten yoksun teori olarak kalmak durumundadır. Şiir, dünyaya bakıp bir şeyler söylemekle görevli, fakat bu söyleyeceklerinin söylendikten hemen sonra sosyal bilimlerce doğrulanabilecek türden şeyler olması gereken bir etkinlik olduğunu ileri sürmek ahmaklıktır. Toplumdaki gerileyiş nedeniyle, entelektüel gerileyim, sanatın “Auschwitz”den sonra gerçekleşmeyeceğini imlese de, bu olsa olsa bozulup ideolojik spora dönüşmüş felsefenin yandaşlarının sorumluluğundadır, bağlanmacı olmayan sanat ürünleri ampirik realiteyi reddeder. Şiir, görünüşü soyarak bağlanmacı anlayışı çürütmüştür. Şiir dekoratif bir ilginçlik görünümünü reddetmiştir. Sözün gücünü cebirsel göstergeye indirgemeyen tek şiirdir! Yeni baştan şiire yönelmeli...

Hem manasız popüler etkinliklerden vicdan azabı duymadan şiire dönmeli; sıkı şiir diyeti yapılmalı...

SON KARŞI GÜNLÜKLER

1.

Şiir için kitlesel seferberliğe ne gerek var. Şiiri kontrol siyaseti gütmenin gereği de yok. Orgazmlar, usta dinozorlar, fundamentalist otoritarizm, kalpsiz dünyadaki tek sığınak şiirin üstünde görünüyor. Küreselleşmiş tüketici okuru yeğlemeyen şiir, küresel pazarın gereklerine uygun hale mi getirilmek isteniyor? Devlet, medya ya da çok uluslu devletler tarafından teşvik edilmiyor diye, şiir evcimen, irrasyonel, duygusal, itaatkâr yaratık olarak gösterilmiyor mu? Şiirsel olmanın ulusal ve dinsel olduğu mesajını verenlere de tanık olduk ya... Devletin ve dinin onayı olmayınca şiir olmuyor demek... Şiire saldıran figürlerin sık sık dine başvurmalarına ne diyeceğiz? Şiiri, *dinin ve dinsel inançların yanı sıra diğer etnik ve kültürel kimlikleri de siyasi iktidarı elde etme ya da koruma emellerine alet edenler* aşırı sağcı siyasi güçler değil midir? Şiddet, dinsel, ulusal ve kültürel kimliklerin meşrulaştırıldığı yerde doğuyorsa, şiir, elbette otoriter ve ataerkil kontrol için tehdit oluşturmaktadır. Burun buruna geyiklerin şiir toplantılarında hep kakhaha ve utanmazlık... Fundamentalist kusmuklar, şairin ruhaniliği... Devletin din görevlisi atar gibi, şair ataması mı bekleniyor? Nasıl ki, AIDS'i İslamiyet'e uygun yaşamayan insanlar için ilahi bir uyarı olduğunu söyleyen Türk doktorlar varsa günümüzde,

şiiire prezervatif dağıtan şairler de yok mu? Ahlaksızlığa karşı kesin önlemler almak için belki de... Tarikatı kullanarak, kendini tanımaya giden yolu şiirle aydınlatmaya kalkan meczuplar ordusuna sahip bir ülkeyiz aslında... Folklorik gelenekleri, biyolojik ve toplumsal çeşitliliğe uydurmaya çalışan Hilmi Yavuz ve havarilerinin yaptığı başka şey midir?

2.

Erotik ruhani şiirler yazacak, dinin hizmetçisi olmaya yemin eden bakire kızlarla manastır oluşturmaya çalışan güya edebiyat dergilerinde artış gözleniyor. Ahlaki çoğunluk hareketi, şiire karşı toplumsal kimlik olarak kullanılıyorsa, şiiri gensel sakatlamaya yönlendirmek diye adlandırabiliriz bu durumu. Din ile mükemmel kozmetik sonuç görmek istiyorsanız, böylesi dergiler çoğunlukta... Cinsiyeti olmayan şiirler tehdit mi edilir? Şiiire biyolojik ve toplumsal cinsiyet her ne kadar değiştirilirse değiştirilsin, şiir yazana şair denir. Cinsiyet sınırını aşan tek noktadır şiir... Şiirin katı erkeksilik ve kadınsılık kalıplarından özgürleştirme potansiyeline sahip bir ülke değil miyiz yoksa?

3.

Şiir, bir isyankarlık göstergesi dışında, pazarlanmaya uygun bir logo olarak görülmeye başlanması.

Küreselleşen tüketim pazarının doğası gereği *çeşitlilik* karşıtı olduğunu bilmeyenimiz var mı?

4.

Pazarın cazibesi ve kültürel kabulün verdiği rahatlık,

romanın ve öykünün üstünü örttü. Şiir örtüsüzdür...

5.

Farklı siyasi çizgileri bir araya getirince büyük dergi olunuyormuş. Eşcinsel ruhaniliği gibi bir şey bu...

6.

Dini metinleri yorumlamak için şiire başvuranlar, şiir, bir tasavvufu kucaklamak ya da tarikata giden yol değildir. Dogmaların tutarsızlığı şiirin yuları olamaz...

7.

Erotik meyve sineklerini tedavi yollarını araştıran ahmaklarla, hormonlar ve kromozomlar arasında şairlik geni arayanlar “lezbiyen martı”ların hezeyanına uğramış gözüküyor. Cinsel yönelimleri incelemek için şiir uygun alan olmasa gerek...

8.

Şiir diyeti yapın! Şiirle, entelektüel flört yapılmaz ki...

9.

Kötü şiirden ve anlamsız popüler etkinliklerden vicdan azabı duymuyor musunuz? Tumturaklı laflarla gizlenmeyi, gündelik yaşamın mitleştirilmesi olarak görüyoruz. Şiirin içeriğini sipariş sahipleri ile zanaatın toplumsal kuralları belirliyorsa, sanal hükümdar ve imamlar için üretilen propaganda aracı olmaktan öteye gidemez şiir.

Ah, esersiz şiirler...

10.

Şiirin eğitim, kamusal tartışma ve ideoloji sonucunda okuyucuya vardığından şüpheliyim. Şiiri toplumsal süreçlerin trajik parodileri olarak gören, eksantrik şair şovmenler ve rol kesen yeni yetmeler grotesk bir uçurumdan gülümsüyorlar...

11.

Şiir gezegenine ayak basan astronot şair, bu gezegenin özenle dekore edilmiş dergilerini şık bir kumarhane olarak gördüğündendir, şiir masalarındaki tıngırtıları, felsefi bir kutsallık gibi yutturmaya çalışıyor. Hammadde olarak şair... Tartışmaya değer...

12.

Gözeneklerinden sanal fışkıran şairin çıldırma nöbetlerinin ardı arkası kesilmiyor. O kadar iktidar meraklısı ve kibirli ki, şiir kâhyalığı yapan bu şahısları, dergilerinde badigart olarak tutan editörler de var.

Şiir soytarısından süperstar sanatçıya terfi ettirilen, tacirleri tarafından pohpohlanan sinir bozucu şairciklerden geçilmiyor etraf...

13.

Şiirin neye göre belirlendiği konusundaki ketumluk ve camiadan olanlar arasındaki girift ilişkiler yumağı şiir piyasası hakkında bilgi edinilmesini zorlaştırırsa zorlaştırsın, şeylerin iç yüzünü eleştiriden alırız. Günümüz star ve etkinlik kültürünün baskısı altında ezilmeyen eleştirmenlerimiz var. Şiir eleştirisi piyasa tarafından asla evcilleştirilemeyecek...

14.

"Modern medya bir ünlünün dışkısına açlık ve kıtlıktan, sağlık krizlerinden ve toplumsal sorunlardan daha çok ilgi gösteriyor."

Ah, modern şiir dünyası, şairinin kakasını şiir diye tuttursa, bunları yutan okur çıkmaz mı?

15.

Şiir etkinliklerinde, şairlerini içirip sarhoş ettikten sonra yerlerde sürünen ve kusan arkadaşlarını acımasızca kame-
raya çekenler yok, olmasın da. Düşüncbiliyor musunuz, şa-
irlerin ne kadar farklı biçimde kustuğunu şiir diye etrafa
yayacak adamların varlığını?

16.

Bazı aksiyon şairleri, acayip *cool* okurlarının tahrikinden ve fiziksel tacizine kadar her şeye başvurur. Şiir sektörünün ikinci liginin dergi açılışında bunları görmek olası. Şiir dün-
yasının şampiyonlar ligi de cemaatçilere kalmış görünüyor. Üç- beş kulaktan kulağa fısıldanan dizeciklere minnet eden, bu profesyonel beleşçiler, *sağ* bir yere yuvalanırlar ve oradaki dergileri bakkaliye dükkânına evirirler. Hepsi, bu!

17.

Seyyar satıcı gibi dolaşan, kendinden istenmediği halde her hafta dergileri şiir bombardımanına tutan bir şairin kariyer yaptığı duyanınız var mı?

18.

Fuarlar tıklım tıklım insan kaynarken, şiir sempozyumla-
rında insan kıtlığı vardır. Şiir aracısı ile süpermarketin karı-
şımını bu etkinliklerde bekleyenler yanırlar. İzleyiciler

sempozyumu görünce modern şiirin sırrını çözeceklerini düşünürler. Bu sempozyumlara randevuyla gelindiğinde, pişkinleşmiş şairlerle karşı karşıya gelineceği unutulmamalıdır. Kaprisli, egosantrik insancıkların, sempozyum dükkanında snoplar ve sanat duayenleri tarafından kuvvetlendirilmesi yaygınlık kazansa da, sonuçta şiir ortaya çıkmıyor...

19.

“Ben şiirden anlamam!” ya da “Şiir umurumda değil” diyen birinin uzun yaşadığına inanırım. Onlar asla kültürsüz cahil damgasını yemezler. Yemesinler de. Ama şiir hakkında konuşmak bir danstır.

İlk adımları atarken beceriksizce hareket etme olasılığı için için içinizi yerken, karşınızdakinin, imge yastıklarıyla kaplı taş olduğunu görseniz bile, bir sirk editörünün kışından uydurduklarını şiir belleyenlerin çokluğundandır, VIP’lerle çevriliymiş gibi hissedersiniz kendinizi. Siz şairsiniz, başka geçim yolunuz yok ki...

20.

Komiser Kolombo tarzında şiir dedektiflerine ihtiyaç duyanlar da var...

21.

Şiir hakkında konuşmak, aslında paradoks mudur? “Dikkat, şiir!” etiketli dergi görenimiz yoktur sanırım.

22.

Dergiler, şiir gurmeleri olmak zorundadırlar.

23.

Koordinatlar doğru, büyük övgü almış vasat şiirleriyle ödüllere doyurulanlar, iyice doymuş sanat duayenleri tarafından da etiketlenmişse, tinsel doruk noktalarının atmosferik tezahürü okuru aldatmamalı hani...

24.

Bu şiir dine hakaret ediyor diye kişisel fetvanızı verdiyseniz, nefret mesajlarınız ardında sakalınızı sıvazlayarak, oyunculuğunuzun verimini cemaatinizde şenlendirebilirsiniz. Nefret ve tikslenme benzeri snop duygularıyla,” Kaldırın bu hurdayı” diyebilirsiniz. Şiir, kıs kıs gülsün için...

25.

Sadece açlık şairlerinin nidaları, her dergide varolma yavanlığına uzanır.

26.

Şair, kendi kendini canla başla pazarlayan bir ajans değildir. Kaypaklık ve kişilik zaafı şairlik yükünü temize çıkarmıyorsa elbette...

27.

Boş laf saldırganlığıyla bastırılmış kişilikler, şiirin tarih yazımına giriyorlar ki, ekol ve atölyelerin mührünü karıştırıyorlar kanımca. Hükümdarların ve din sınıfının siparişleriyle üretilen bir şeymiş de şiir, sınıfsal işaret sitemleriyle yazılıyormuş da... Böyle gösterilmek isteniyor günümüz şiiri...

Cemaat eleştirisinin ikilemini tartışmaya açmalı, değil mi?

28.

Ukala ve özentilerin hışmına uğrayanlardanım. Şairin hiçbir eleştiriyi kaldırmaması asıl neden.

Hurda yığınlarını hidayete erdirmek isteyenlerle savaşmak ne zor!

29.

İşten anlamayan şiir tamircilerinin ardında bıraktığı hurda yığınları ödüllere boğdurulmuyor mu?

30.

Alıntıları sağlam, özgün fikirleri cılız denemeleri eleştiri sayan okur çoğaldı. Okuru eğlendiren bilmeceler önem kazandı.

Alıntının ötesine geçemeyen megalomaniye ne denir ki...

31.

“Şiirde ne anlatmak istiyorum?” sorusuna yanıtta tekniğin önemi yoksa da, her dizede şairin bizzat meşhur olma arzusu sırtır.

32.

Her şey şiir olduğunda ne olacak sorusunu soran oğlum için: Şiir olacak!

33.

Kamunun önünde mastürbasyon yapmasıyla manşetlere taşınan birini düşünün, kimi şairlerden bu durumdan farkı ne? Şiir süpermarketinde müstear adla iş yapanları da bu durumda kabul ediyoruz.

Kendi kendini stilize etme, aslında başka bir mastürbas-yondur. Şiir diskosunda, şairin konuşma balonuna takılmış kılçıklarla iş döndürülüyor günümüzde...

34.

Teknik ve temaları şiir diye ilan etmiyoruz işte!

35.

“Sırra ermişlerin mistisizmi”, ezoterik bir aydınlanma gibi gösterenlerin baş tacı üç beş- ucube şairi sidik yarışında öncül göstermenin anlamı da kalmadı.

Şiir zanlısı olabiliyor muyuz, bunu düşünmeli...

36.

Şiir nereye mi gidiyor? *Şiir, içinde oturulamaz olanı oturulur, nefes alınamaz olanı nefes alınır hale getirmeye doğru ilerlemekte.* (H. Michaux) Yaşamsal atılımlara, yeni bir bilince, gericilerin uyuşukluğuna karşı bir zafere, insanlık neredeyse oraya gidiyor şiir!

37.

Seyrek şiirler çerçevesinde süzülüp uçuyor; başlangıçta olduğu gibi tünemiş duruyor. Opera şarkıcısının gırtlığı gibi şişmiş göğsüyle bir editörün divanına yatmış, ahlakı ak imgecikler bekliyor...

38.

İkiyüzlülüğün de bilimi olsaydı keşke. Olsaydı da şeytanların kendileri her gün gerçeği icra etmek zorunda kalırdı... İkiyüzlülüğün hazzından, psikozundan ikili bir boyut ka-

zanmış dizeleriyle tehdit savuranların yuvası olmamalı der-
giler değil mi?

39.

Fantezi bir şahsiyet midir?

40.

Şiirin sevişmesi, kur yapması, gerçeğin doğasının egemen
iyisi değildir. Şiir sadece kendisinin yargıcı olan gerçeğin
mutlak yasalarına boyun eğmez...

41.

Karmaşık idealler ülkesine şiir uçurtmaz hiçbirimizi, çünkü
şiir bir *iman* biçimi olmamıştır. Semantik örümcek ağlarıyla
işi olmamıştır şiirin...

42.

Sosyal hayatın zorunlu çimentosu olmadıysa şiir, *simge eko-
nomisini* reddettiğindendir. İyi de yapmaktadır...

43.

Şiir karanlıkta kalmış bir figürün, efendinin konumunu
üstlenmez. Saldırganlık ve idealleştirme rengine bürünmüş
narsizm uğrağı da olmaz şiir...

44.

Sıfır-imge, sözün gücünü unutup cebirsel göstergeyle şiirini
yetenek armağanı gibi göstermek isteyen zavallı şairlerle
örülü ülkem, *simgesel düzeni* barındırma bedeninde...

ŞİİRİN KIRIK ODALARINDA

Şiir, *entelektüel fizyonomisinden kaynaklanan bilmece* midir? *Tekniğin olanaklarıyla* yeniden üretilen şiir, olsa olsa tekniğin kristalidir. İmgelemlerle donatılınca, ölü harflerle ‘bir gerçekliğe ilişkin şerh’, ışık geçirmez paravan olarak egemen üretim düzeninin içindeki konumlanma olarak algılanınca şiir, sanki endüstriyel üretimin baskısı altında katılaşmaya uğrayıp, tekniğin kabuklarıyla yetinmeliydi... Benzerlikler üretme ve bunları algılama yetisine bürünmüş şair, *mimesis* düzeyindeki davranışlarıyla, duyumsanan bilgiyle egemenlik kurmaya çalışınca, an’ının uyuklamakla olan kesitini koşullarına *hep ayının sonrasız geri dönüşünü*, kolektif anın gölgesine dokumakla yetinmiştir. Geçmişin kurtarılması olarak düşünülen şiir, metafiziğin kışkırttığı arkaik politik deneyimlerin gerginliklerinin güvenilir çehresiymiş gibi gösterildi.

Metafiziğin fetişistik karakterinin şiirle uyuşacağı sanıldı. Dönemin toplumsal ilişkilerine ve ürünlerine uygun düşen, sömürüyü sağaltan, *mal üreten toplumun büründüğü parıltı* olarak adlandırıldı şiir. Metafizik estetiğin güzel görünüşü, şairin fetiş özyapısıyla döllennince, oluşun ağırlığını çürütemeyecek şimdiki zamanla dolu bir zamanın oluşturduğu

kurgunun konusu gibi algılanmıyor muydu şiir? Katıksız belirlenim olarak görünemez miydi şiir? Mesih'in girebileceği kapı değildi ki şiir...

Tanrısal sahnelerin ezici zanaatından şiirin kurtarılması vakti çoktan geçmeliydi. Kalabalıklardan ayıklanmışların anıtı şiir, kültür endüstrisinin anıtı olmayı reddetmiştir bir kere. Klasik ahlakçılığın endüstri tanrıçasının erdem kumarı olamazdı ki şiir... Hiçbir bahsi kazanmak üzere soyunmuş mucize dramının, ütopyaların ve romantizmin liberalizmiyle yükselişe girmez. Bir tortu, safra ve posa olanın terbiyecisi olmamakla birlikte, dalavere ehlinin havarisi kesilmez. Kendini boğan ahlakın kaldıramayacağı kadar sihirli yeraltıları icat eden, isyanının ihtişamıyla devrim simyageri, şiir! Toplumla uzlaşma ütopyası, köhne çalkantıların hazır enerjisi ama şiirin atası değil. Şiirin kendinden başka ereği olmadığını kime anlatmalı? Ahlak ve güzellik söyleminin iktidarından gerçek söylemlerine değin tüm egemenliklerin şerrinden kendini korur şiir. Şiir, sanayinin hücumuna karşı duruştur. Kültür endüstrisinin baş tacı edildiği zamanın ilerleme mucizesini, ilerleme şamatasını yani, yerle bir ederek, modernitenin kirli yüzünü, vahşetleri, uygarlığın yaşayan canavarlarını açığa çıkartır hep... Şiir, imgenin kurtuluşunu simgeler; her tür kurumdan uzaklaşır. Hiçbir süreci temsil etmez. Gündelik hayatın beşiği, modern özentisi mekân ya da metaların salt imgesel olarak algılandığı pasajlar şiir değildir ki... Kültür endüstrisinin kalıplarını bakmanın ve görmenin moderniteyle geçirdiği dönüşüme indirgememiştir kendisini. Hiyerarşi ve normları eritir; kendini kurduğu imgeyle öznel görme/ gözlemeleme kültürüne eklenmez. Mekanik röprodüksiyon ça-

ğının habercisi değildir. Popüler seyir ortamlarından kendini sıyıdır. İmge kültürüne tapınmak... Umulmadık apan-sız deneyimlerle, endüstriyel işbölümlerinin işaretlerini bo-zarak, imgenin en saf kaydını tutar. Zamanın görme biçi-mini karşılar ama görmenin fahişeleşmesini andıran popü-lizmin ironi şaheseri olmaktan kendini alıkoyar. İyi de eder. Ne ilahi bir kültürün, ne de bir güzellik kültürünün temsili ya da dekorudur. Kudret sembolü olmamıştır. Mi-toloji ve gelenek çok da umurunda değildir. Şokuyla hü-küm sürenin atmosferini dağıtır; sanayi marifetiyle sanat yapılamayacağını kanıtıdır. Yıpratıcı zamana göğüs gere-rek, kolayca tüketilemeyeceğini kanıtlar...

Hiçbir kamusal onama şiiri, erdemle, ahlakla birleştirmeye zorlayamamıştır. Şiir, ne tanrının, ne de toplumun buyruk-larına kulak kabartır; *yığınların iğrenç dürüstlüğü*, herkes gibi sevişmekse, aklın dünyasını seküler teolojiye döndürmek de neydi? Egemen olan faydacılığa bel vermez şiir... Ev-rensel budalalığın ısıdığı, politik çeşniyle, toplumsal dışkıyla, liberalizmle, borsa ilanlarıyla, basının gündelik hege-monyalarıyla ilgilenmez; edebiyatın sanayicilerinin kamusal beğenisinden fişkıran popüler havalı edebi kişiliklerini ve üsluplarını eksik eder kendinden şiir...

Modern meseller, kent soyunun kimliğini ısıtırken, kültürel kapitalin kimi şairlerle ihtiras uyandırması, şiirleriyle ilahi duygusallığa girenlerin, kirlenmenin yeni biçimleri yayma-sına yol açmıştır. Kamuoyu acımasız bir diktatördür; ah-lak ve hakikat kürsüsüdür. Şiir ise, halk paçavrası değildir. Halk şenliğinde popüler bir *genre* olmamıştır. Salon sanatı-nın da kolu, bacağı olma amacını taşımamıştır...

Aceleyle sık sık yapılan mastürbasyon mudur şiir? Kendi-
ne- yeterlik şiirin mülkiyetidir ama tek yanlılık ve dar kafa-
lılık onun dışındadır. İmgenin topluca izlendiği ayin değıl-
dir şiir; endüstriyel sanatın çağı uyarlanmasında, şiir tek
başına baskıdır. Onun röprodüksiyonunu yapamazsınız.
Binlerce çoğaltılmış resim ve heykel değıldir; kamusal be-
ğenin ve resmi estetiğın sanatı olmamıştır. Bayağı popü-
lerliğe, metalaşmaya karşı duruştur; kamuyu hiçe sayan
kavgadır. Toplumdan öte bütün insan soyunu karşısına
alarak, dünyanın tiranlarını biçer, insanları şeyleymiş dün-
yayı donatandan korur, varolmanın sıkıntısını, zamanın
çilesini durdurabileceğini savunur. İnsan yığınları tehdit
ederken, incelikli tad veren zehir olmayı yeğlememiş, yine
insanı öncelemiştir şiir...

Tannının ve toplumun oyununu bozmaktır da şiir; onun
için *kapalı* yoktur, eğer varsa gözlenmeye değımediğinden-
dir.

Kalabalıkların peçelediğı izlerden kendini uzak tutar; onla-
rın uzmanlaşma yoluyla rasyonelleştirildiğı modern işbö-
lümüne karşı yürüyüşür şiir. Burjuva beğenisini resmileş-
tiren bir tutum, tekniğın kabalığıyla eştir...

Tekelci bilginin meyveleri, şiirin tezgâhında ve dükkânında
tutulmaz. Siyasal, endüstriyel gelecek fikrini hayata geçir-
mekte öncü değıldir şiir. Şiirden çok kehaneti andıran me-
tinler, ayrıntıdaki kusuru ve mikroskobik hataları ortaya
çıkarmanın yolu muydu? Elbette hayır! Şiir, derinleşmek
için bir şeyleri feda ederek elde edilen bir idealizasyon ön-
görmez.

Büyük ustalıklarla fetişler yontan şair, kamusal güller yetiştiriyorsa, şiirsel maymunları itaat ve gelenekten kendini alamayacaktır. Vasatlıklar kargaşasını dengelemeye yetecek ustalıkları ödüllendirenler de onlar aslında...

Siyasal bir birimin iç nizamını emniyete alan faaliyet alanı değil ki şiir. Siyaset zaten fantezi, imge ve seyirlik gösteri düzeyinde icra edilmiyor muydu şimdilerde? Siyaset gösteriyle ve imgenin, görüntünün denetlenmesiyle ilgili hale gelince, bunu şiire nasıl yıkarım diyen ustacıklar ahkâm kesiyor ya... Şiir, korkunun iradesi, bir korku ekonomisi değildir siyaset gibi. Siyasal yargıların metafizik bir temelde ahlaklaştırılmasını sağlayan nirengi noktası değildir şiir...

Şiir özgürlüğünü sadece teolojik bir failin garanti altına alacağını sananlar yanılıyorlar. Sosyolojik, antropolojik, tarihsel ve analitik araçların en iyilerini keskinleştirirseniz şairi asla anlayamazsınız. Liberal mantık şiirin işi değil! Militer neoliberalizm hiçbir dönemde şiire hükmedemeyecek, zira ideolojik ahlakçılığın bayat düsturlarına meydan okuyan şiir var önümüzde. Paraklas bakışın sunduğu diyalektik çifte görüyü dahi muhafaza etmez şiir! Başkasının yüzü karşısında kurucu güçsüzlüğümüzün ürünü şiir değil, siyasettir!

Güncel sosyal kaosun her an ayağının altına alıp ufaladığı ifade özgürlüğü değildir şiir. Büyük iş çevrelerinin ve onları iktidarda temsil eden hayalet politikacılarının hizmetinde hâkimiyet ögesi olmaya itilse bile, şiir, düzenin karşısında, aynı oluş içindeki kopmayı hızlandırır; bilgisiz izleyici yığınlarının ortak orkestrası olmayı reddeder.

Şiir, dünyanın ritmik ve görsel bir yorumuna yaklaşmaz. Teknik, görsel, ritmik niteliklerin şiire etkisi yok denecek kadardır. Göz alıcı mekânın ilhamlarından her biri görsel çözümlemenin diyalektik ve metafizik gelişimi için eş benzeri olmayan bir güvenlik etabı olarak gösterilmemelidir şiir. Bir de, o, yeni arabesklerin, ton ve ölçü, ışık ve gölge, biçim ve hareket, irade ve jestler arasındaki uyumların ortaya çıkmasını üstlenmez.

Şiir, halkın duygusal isteklerini ve lirik iç dökmelerini sırında taşısa da çok okunur muydu? Bu da şiirin işi değil... Anonim üretim modellerine emin adımlarla ilerleyen toplum görüntüsü sunma becerisi şiiri bağlamıyor...

Felsefi önsezilerin somut gerçekleşmesi şiirde oluşmaz... Ruhsal mekanizmamızın varlığı içinde sabit kavrayışlarımız şiir değildir ki... Bakir uyumlar dalgasını, her şeyin zorunlu hırçın zekâsını, yüce bir durağanlığı ve tutkuların poetikasını yeşertmek de şiirin işi olamaz.

Rastlantının kendisine sembolik olarak yapılandığına duyulur bir vücut vermeden, şairini aşp başka varlığa yönelir. Bir birliktelik evreni oluşturur... Tutkuların ve şeylerin devasa ironisi diyemeyiz şiir için. Kaderciliği ve uyumacılığı bir tarafa iterek, despotluğun ve karayazının galibi olur; sürekli kendi kendisinin muzaffer olan kötümserlik değil bu...

Şiir, kolektif dram mimarisi gibi de algılanmamalı. Ne tutkulu bir gülme ne de tanrıların gazabıyla onurlu bir karşılaşmadır. Ahlaki düzeni tasvir eden ritmik gücün yükseldi-

ği topluluk içinde olmayı arzulamaz; plastik bir karaktere bürünmez. Milli gözyaşı ve gülüşle yoğrulmuş efsanelerden meydana geldiği savunulmamalı bile; kutsanmış karakter de diyemeyiz onun için.

Aktör-şair, ve aktör-halk ilişkisine aracı olur muydu hiç şiir? Müzikte besteci ve halk arasında iki aracı vardır: enstrüman ve enstrüman. Şiir hiçbir konuda aracılığı kabul lenmez. Şiir, merhametsiz öngörümüze karşı bir zaferdir demeliyim aslında...

Otonom organizmanın iskeleti mi olmalıydı şiir? Duygusal entrikaları şiire yedirmek hem zordur. Bir arabeskin bir tabloyu düzenlemek için boşlukta gezinmesi gibi olamaz şiir. Nüfuzu plastik alanda kalmayandır o; plastik hazları barındırmaz zira durmaksızın kendine kurulan, çöken ve yeniden yapılan inşa eder.

Şiir, kendi öz kuvvetiyle durmaksızın doğan hareketli büyük bir inşaatır tanımlaması uygun kanımızca. Zira insan, hayvan, bitkilerin sınırsız çeşitliliği bu inşaata katılabilir.

Felsefi ölü trajedinin, ölü dini gizemin, ölü şeylerin yerine yaşamı koyandır şiir. Bireysellik zoruyla anarşik olmuş uygarlığın tüm biçimlerinden ayrılarak, plastik uygarlık biçimine girmeksizin, yaşamın tacı olacaktır her dönemde. Hem de, kitlelerin, güven, uyum, tutarlılık ihtiyacının gelişimine faydalı oyun olmaksızın...

Şiir, okur kitlesinin hizmetine sürekli olarak yeni politik, dinsel, bilimsel, mesleki ve yöresel organlar sunmaz; o, bir

eş zamanlı toplumsal alımlamanın konusu olmaya elverişli değildir... İnsanların göğüslemek zorunda oldukları, yoğunluğu arttırılmış yaşam tehlikesine uymaz. Kendini şok etkilerine açma gereksinimi de yoktur. Kitlesel-yeniden üretme çabalarını dışlar; fetişe hizmet eder konumda değildir. Kült gücünü yaşama dönüştürür.

İmge, yalnızca duyarlılığın bir tepkisi değildir; tıpkı, düşünce-
nin hiçbir zaman yalnızca düşünme eyleminin kalıntısı olmadığı gibi. Nasıl ki, *modanın fahişeyi donattığı aksesuar, fahişenin kendisinin taşıdığı amblemlerse*, ruhunu yitirmiş hâlâ zevkin hizmetindeki beden de şiir değildir.

Şiir, ne aksesuar ne de amblemdir. Mal ekonomisi aracılığıyla değerini yitirmiş insanoğlunun yaşam deneyimlerini etkiler. Uyanışın diyalektik yapısıdır. Zira insanın felce uğramasını ve kurtuluşu ölümden aramasını şiir engeller kanısındayız... Şiir, etğin varoluşsal matrisi olarak düşünebileceğimiz şeyi sağlamaz. Ahlaki normların evrensellik temelinde gerçekleşeceğini savunmak yanılgıdır. Şiirle, ahlaki benlikler imal edilemeyeceğini savunuyoruz.

Üzeri dinsel ve siyasal yansımalarla örtülen sömürüyü tersinen tek şiirdir. (Şiir akla inmiş vahiy değildir.) Çıplak menfaate, duygusuz nakde indirgendiği her türlü toplumsal hayatın, tek bir buyruğun hükmü altında olduğu evren değildir şiir! Şiir, varlığıyla neoliberal küreselleşmenin hırslarına yöneltilmiş büyük bir suçlamadır; zamanımızın özgürleştirici varlığıdır. Neoliberal küreselleşmenin atomlaştırıcı, el koyucu gücüne karşı koyar şiir!

Anlaşılmayacaksınız ey kanatsızlık!

Ece Ayhan

